

Απόστολος Σ. Γεωργιάδης

ΝΕΕΣ

ΜΟΡΦΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Leasing / Factoring / Franchising / Consulting /
Know-how / Time-sharing / Forfaiting

6η Έκδοση Αναθεωρημένη

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Νέες μορφές συμβάσεων

Νέες μορφές συμβάσεων
Απόστολος Σ. Γεωργιάδης

ISBN 978-960-562-358-6

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director: Θεόδωρος Μαστρογιάννης
Υπεύθυνος Παραγωγής: Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία: Αγγελική Μαυρογιάννη
Παραγωγή: NB Production AM210115M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομιάλη 23, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org
Αθήνα: Μαυρομιάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521
Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ.: 210 4184 212
Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600
Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

© 2015, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Απόστολος Σ. Γεωργιάδης

Νέες μορφές συμβάσεων

2015

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

New forms of contracts
Apostolos S. Georgiades

ISBN 978-960-562-358-6

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

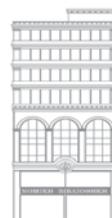
DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

© 2015, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η προηγούμενη (πέμπτη) έκδοση του παρόντος βιβλίου έχει προ πολλού εξαντληθεί, ενώ η νομοθετική δραστηριότητα γύρω από τα θέματα που αυτό πραγματεύεται είναι τόσο έντονη ώστε να μην ενδείκνυται η απλή ανατύπωση.

Από τη σχετική νομοθεσία αναφέρω ενδεικτικά τον ν. 4526/2014, ο οποίος (άρθρο 16 § 5) τροποποίησε τον ν. 1665/1986 όσον αφορά τη χρηματοδοτική μίσθωση ιδιωτικών και επαγγελματικών πλοίων αναψυχής· την ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009 (ΦΕΚ Β΄ 3/2010) αναφορικά με τις προϋποθέσεις για την παροχή άδειας ίδρυσης και λειτουργίας και τους κανόνες εποπτείας των εταιρειών χρηματοδοτικής μίσθωσης και των εταιρειών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων· τον Κανονισμό (ΕΕ) 330/2010 για την εφαρμογή του άρθρου 101 § 3 ΣυνθΛΕΕ σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών, στο πεδίο εφαρμογής του οποίου εμπίπτει και η σύμβαση Franchising· την Κ.Υ.Α. Ζ1-130/2011 (ΦΕΚ Β΄ 295/2011) για την «προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς την Οδηγία 2008/122/ΕΚ (..) για την προστασία των καταναλωτών ως προς ορισμένες πτυχές των συμβάσεων χρονομεριστικής μίσθωσης, μακροπρόθεσμων προϊόντων διακοπών, μεταπώλησης και ανταλλαγής (...)», με την οποία τροποποιήθηκε ο ν. 1652/1986 για τις συμβάσεις χρονομεριστικής μίσθωσης και καταργήθηκε το π.δ. 182/1999.

Επίσης έπρεπε να ληφθούν υπόψη ο ν. 4261/2014 «πρόσβαση στη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων και προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ), κατάργηση του ν. 3601/2007 και άλλες διατάξεις»· ο νέος Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013), ο οποίος μεταξύ άλλων περιλαμβάνει

διατάξεις που αφορούν τις εταιρείες Leasing και τις εταιρείες Factoring· καθώς και ο πρόσφατος ν. 4308/2014 για τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα.

Στα παραπάνω πρέπει να προστεθεί και η συνεχώς αυξανόμενη νομολογία των δικαστηρίων μας, ιδίως σε θέματα συμβάσεων Leasing και Factoring. Όλα αυτά κατέστησαν αναγκαία την εκ νέου επεξεργασία του βιβλίου, ώστε να παραμείνει τούτο ενημερωμένο και αξιόπιστο.

Με την ευκαιρία αυτή έκρινα σκόπιμο να τροποποιήσω εν μέρει και τον τίτλο του βιβλίου παραλείποντας τις λέξεις «της σύγχρονης οικονομίας». Η «θητεία» των συμβατικών τύπων, που αποτελούν αντικείμενο του βιβλίου, είναι στη συναλλαγματική μας ζωή τόσο μακρά ώστε να μην δικαιολογείται πλέον η αναφορά στη «σύγχρονη» οικονομία.

Κατά την ενημέρωση του βιβλίου με τη νέα νομοθεσία, βιβλιογραφία και νομολογία είχα την πολύτιμη υποστήριξη της συνεργάτιδάς μου *Μαρίας Κακαβιά*, Δικηγόρου, την οποία ευχαριστώ θερμά και από τη θέση αυτή.

Εγκάρδιες ευχαριστίες προσήκουν επίσης στον *Αντώνη Καρατζά* και το επιτελείο της «Νομικής Βιβλιοθήκης» για την επιμελημένη και καλαίσθητη εμφάνιση του βιβλίου.

Αθήνα, Ιανουάριος 2015

Απόστολος Σ. Γεωργιάδης

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Οι τεράστιες πρόοδοι και οι κοσμογονικές εξελίξεις που συντελέσθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες στην τεχνολογία και συνακόλουθα στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, καθώς και η συνεχής εμφάνιση νέων μορφών ανάπτυξης της ανθρώπινης δραστηριότητας, δεν ήταν δυνατόν να μείνουν χωρίς αντίκτυπο στο ιδιωτικό δίκαιο (αστικό και εμπορικό) και ιδιαίτερα στο δίκαιο των συμβάσεων (ή συμβατικό δίκαιο). Η σύγχρονη δυναμική οικονομία -κατά την αδιάκοπη αναζήτηση νέων μεθόδων διάθεσης των προϊόντων της τεχνολογίας, επέκτασης των τραπεζικών δραστηριοτήτων και διείσδυσης σε νέες αγορές- διαπλάσσει νέες μορφές συμβάσεων, οι οποίες ούτε στον νόμο ρυθμίζονται ρητά ούτε στα παραδοσιακά σχήματα συμβάσεων ανταποκρίνονται εντελώς. Αυτό το «αυτοφυές» δίκαιο της οικονομίας θέτει συχνά τους νομικούς μπροστά σε δυσεπίλυτα προβλήματα. Από την άλλη πλευρά όμως αφήνει να διαφανούν μερικά από τα θέλγητρα της επιστήμης του ιδιωτικού δικαίου, αφού την αναγκάζει να βρίσκεται σε συνεχή επαφή με την κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα και να αφουγκράζεται τους παλμούς της συναλλακτικής ζωής. Ειδικότερα, το καθήκον του νομικού στο σημείο αυτό έγκειται αφενός στην αναζήτηση και ανεύρεση των αρχών και των κανόνων, στους οποίους θα υπαχθούν οι νέες μορφές συμβάσεων, και αφετέρου στην κατά το δυνατόν οργανική ένταξη των νέων αυτών συμβατικών τύπων στο σύστημα του δικαίου.

Αθήνα, Χριστούγεννα 1991

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	VII
Από τον πρόλογο της πρώτης έκδοσης.....	IX
Περιεχόμενα	XI
Συντομογραφίες	XXVII
Βιβλιογραφία	
Α. Ελληνόγλωσση.....	XXXV
Β. Ξενόγλωσση	LVI

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

§ 1. Συμβατικό δίκαιο και συμβατική ελευθερία

I. Οικονομική πραγματικότητα και συμβατικό δίκαιο	1
II. Η συμβατική ελευθερία ως μέσο προσαρμογής στην οικονομική εξέλιξη	2
III. Το ζήτημα των ορίων της συμβατικής ελευθερίας	4

§ 2. Εννοιολογικές διακρίσεις

I. «Επώνυμες» ή «ρυθμισμένες» συμβάσεις.....	6
II. «Ανώνυμες» ή «μη ρυθμισμένες» συμβάσεις	7
III. Τυποποιημένες στις συναλλαγές συμβάσεις	10
IV. Νέες μορφές συμβάσεων	11
V. Μεικτές συμβάσεις	12
1. Έννοια	12
2. Μεικτοτυπική σύμβαση.....	12
3. Μεικτομορφική σύμβαση.....	13

§ 3. Κοινά χαρακτηριστικά των νέων μορφών συμβάσεων

I. Εισαγωγικά	14
II. Δημιουργήματα της πράξης	14
III. Δημιουργήματα του αγγλοαμερικανικού δικαίου.....	15
IV. Συμβάσεις προσχωρήσεως	16
V. Τριγωνικές συμβατικές σχέσεις	16

§ 4. Οι νέες μορφές συμβάσεων και το αστικό δίκαιο

I. Εισαγωγικά.....	18
II. Η προστασία του οικονομικά ασθενεστέρου	18
III. Η παθολογική εξέλιξη των σχετικών ενοχών	19
IV. Η διάγνωση των εφαρμοστέων διατάξεων	20
V. Η προσέγγιση των δικαικών συστημάτων.....	21
VI. Η εναρμόνιση των δικαίων	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ**Η ΣΥΜΒΑΣΗ LEASING****(ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ)****§ 5. Έννοια και οικονομική σημασία**

I. Έννοια	25
II. Οικονομική σημασία	27

§ 6. Αντικείμενο της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης

I. Εισαγωγικά.....	29
II. Κινητό.....	29
III. Αεροσκάφος.....	30
IV. Ακίνητο.....	30
V. Πλοίο ή πλωτό ναυπήγημα.....	32

§ 7. Μορφές εμφάνισης

I. Εισαγωγικά.....	34
II. Απλή χρηματοδοτική μίσθωση.....	35
III. Μεικτή χρηματοδοτική μίσθωση	37

IV. Αντίστροφη χρηματοδοτική μίσθωση	38
V. Χρηματοδοτική υπομίσθωση	40
VI. Αντίστροφη χρηματοδοτική υπομίσθωση	43
VII. Συμμετοχική χρηματοδοτική μίσθωση.....	47
§ 8. Οι συμβαλλόμενοι	
I. Εισαγωγικά.....	48
II. Τράπεζα ή ειδική ανώνυμη εταιρεία ως εκμισθωτής.....	48
III. Επιχείρηση ή επαγγελματίας ως μισθωτής.....	51
§ 9. Προϋποθέσεις κύρους της σύμβασης	
I. Εισαγωγικά.....	53
II. Παραχώρηση της χρήσης πράγματος.....	53
III. Μίσθωμα.....	55
IV. Διάρκεια της σύμβασης.....	58
V. Δικαίωμα του μισθωτή να αγοράσει το πράγμα ή να ανανεώσει τη μίσθωση	60
§ 10. Συστατικός τύπος και δημοσιότητα	
I. Συστατικός τύπος.....	64
1. Κινητά.....	64
2. Ακίνητα.....	65
II. Σύστημα δημοσιότητας	66
1. Κινητά.....	66
2. Ακίνητα και αεροσκάφη	67
III. Έναρξη ισχύος της σύμβασης	68
1. Κινητά.....	68
2. Ακίνητα.....	70
§ 11. Οι σχέσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων	
I. Η σχέση μεταξύ εκμισθωτή και μισθωτή.....	73
1. Σύμβαση μισθώσεως	74
2. Σύμβαση εντολής	77
3. Εκχώρηση απαιτήσεως.....	78
4. Σύμφωνο προαιρέσεως	80

II. Η σχέση μεταξύ εκμισθωτή και προμηθευτή	80
III. Η σχέση μεταξύ μισθωτή και προμηθευτή	82
IV. Η σχέση των συμβαλλομένων με τρίτους	85
1. Εκχώρηση των μισθωμάτων	85
2. Καταδολίευση δανειστών	87
3. Ευθύνη του εκμισθωτή-κυρίου απέναντι σε τρίτους	88

§ 12. Η νομική θέση των μερών σε σχέση προς το πράγμα

I. Η νομική θέση του εκμισθωτή	90
1. Στα κινητά	90
2. Στα ακίνητα	91
II. Η νομική θέση του μισθωτή	92
III. Χρηματοδοτική μίσθωση οριζόντιας ιδιοκτησίας	94
1. Δικαιώματα και υποχρεώσεις του μισθωτή	95
2. Οι δαπάνες για τα κοινά μέρη της οικοδομής	95
3. Η συμμετοχή στη συνέλευση των συνιδιοκτητών	96
4. Η τροποποίηση του κανονισμού	98
IV. Χρηματοδοτική μίσθωση ακινήτων κείμενων σε παραμεθόριες περιοχές	98
V. Χρηματοδοτική μίσθωση ακινήτου και καθολική διαδοχή	99
VI. Χρηματοδοτική μίσθωση ακινήτων και π.δ. 34/1995	101
VII. Εμπορική υπομίσθωση του αντικειμένου της χρηματοδοτικής μίσθωσης	102
VIII. Μετασκευές και επεκτάσεις σε ακίνητο-μίσθιο	104

§ 13. Λήξη της σύμβασης

I. Πάροδος του χρόνου	105
II. Αγορά του πράγματος από τον μισθωτή	105
III. Καταγγελία της σύμβασης	105
IV. Η πτώχευση του μισθωτή	108

§ 14. Ειδικά για την εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης ως βασικού φορέα χρηματοδοτικής μίσθωσης

I. Γενικό νομοθετικό πλαίσιο-άδεια λειτουργίας	110
II. Η εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης ως εταιρεία ειδικού σκοπού ..	113
III. Ενωσιακές εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης	116

§ 15. Το leasing από άποψη φορολογικού δικαίου	
I. Εισαγωγικά.....	119
II. Η ρύθμιση του νόμου	119
1. Απαλλαγές.....	119
2. Καταβολή μειωμένων τελών.....	121
3. Ειδικότερες διευκολύνσεις του εκμισθωτή.....	122
4. Ειδικότερες διευκολύνσεις του μισθωτή.....	124
§ 16. Η Σύμβαση της Ottawa για το διεθνές leasing	
I. Η ταυτότητα της Σύμβασης	126
II. Επιδιωκόμενος σκοπός	127
III. Περιεχόμενο της Σύμβασης.....	128
§ 17. Η συμβολή της νομολογίας στη διαμόρφωση του νέου θεσμού	
I. Η ανάγκη προστασίας του ασθενέστερου συναλλασσομένου.....	130
II. Η ανάγκη προληπτικού ελέγχου	132
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
Η ΣΥΜΒΑΣΗ FACTORING	
(ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ)	
§ 18. Έννοια, σκοποί, οικονομική σημασία	
I. Έννοια	133
II. Σκοποί	135
1. Χρηματοδοτικός σκοπός.....	135
2. Διαχειριστικός σκοπός.....	136
3. Εξασφαλιστικός σκοπός.....	136
III. Οικονομική σημασία	137
1. Εισαγωγικά	137
2. Χρηματοδότηση.....	138
3. Διαχείριση	139
4. Εξασφάλιση	140
§ 19. Λειτουργία της σύμβασης factoring	142
§ 20. Μορφές εμφανίσεως	
I. Γνήσιο και μη γνήσιο factoring.....	144

1. Γνήσιο factoring.....	144
2. Μη γνήσιο factoring	145
II. Εμφανές και αφανές factoring	146
1. Αφανές factoring	146
2. Εμφανές factoring	147
3. Η ρύθμιση του νόμου	147
III. Factoring με ή χωρίς προεξόφληση.....	148
1. Factoring με προεξόφληση.....	148
2. Factoring χωρίς προεξόφληση	149
IV. Εσωτερικό και διεθνές factoring.....	150
1. Εσωτερικό (ή εγχώριο) factoring.....	150
2. Διεθνές factoring	150
V. Άλλες μορφές factoring	151
1. Άμεσο εισαγωγικό factoring.....	151
2. Άμεσο εξαγωγικό factoring.....	152
§ 21. Προϋποθέσεις και κατάρτιση της συμβάσεως	
I. Προϋποθέσεις.....	153
1. Τράπεζες και ειδικές εταιρείες ως πράκτορες	153
2. Επιχείρηση ή επιτηδευματίας ως προμηθευτής.....	154
II. Κατάρτιση	154
§ 22. Οι σχέσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων	
I. Η σχέση μεταξύ πράκτορα και προμηθευτή.....	155
1. Σύμβαση-πλαίσιο	155
2. Μεικτή σύμβαση	156
3. Εκχώρηση των απαιτήσεων.....	156
4. Δικαιώματα και υποχρεώσεις των μερών.....	158
5. Ο έλεγχος της σύμβασης factoring ως σύμβασης προσχωρήσεως	160
II. Η σχέση μεταξύ πράκτορα και τρίτου οφειλέτη.....	161
III. Η σχέση μεταξύ προμηθευτή και τρίτου οφειλέτη.....	162
§ 23. Σύγκρουση της σύμβασης factoring με άλλες εξασφαλιστικές συμβάσεις	
I. Το πρόβλημα.....	163
II. Factoring και παρατεινόμενη επιφύλαξη της κυριότητας κινητών	164

III. Factoring και εξασφαλιστική εκχώρηση απαιτήσεων	165
IV. Factoring και ενεχύραση απαιτήσεων	167
V. Εκχώρηση των ίδιων απαιτήσεων σε διαφορετικούς πράκτορες.....	169
§ 24. Η λήξη της σύμβασης.....	170
§ 25. Οι εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων	
I. Μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας.....	171
II. Οι μετοχές της εταιρείας.....	172
III. Άδεια λειτουργίας της εταιρείας.....	172
IV. Μετατροπή υφιστάμενης εταιρείας σε εταιρεία factoring.....	175
V. Εγκατάσταση στην Ελλάδα αλλοδαπών εταιρειών factoring.....	176
1. Εισαγωγικά	176
2. Μη ενωσιακές εταιρείες.....	176
3. Ενωσιακές εταιρείες.....	177
VI. Εγκατάσταση ελληνικών εταιρειών factoring σε άλλες χώρες-μέλη της ΕΕ.....	178
VII. Ο έλεγχος της Τράπεζας της Ελλάδος.....	179
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	179
2. Το περιεχόμενο του ελέγχου	180
3. Έλεγχος των ενωσιακών εταιρειών factoring.....	180
4. Η παράβαση του ν. 1905/1990 από τις εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων	181
VIII. Κατάρτιση συμβάσεων factoring από μη εξουσιοδοτημένους φορείς.....	182
§ 26. Το factoring από άποψη φορολογικού δικαίου	
I. Εισαγωγικά	184
II. Τα φορολογικά πλεονεκτήματα του πράκτορα.....	184
III. Τα φορολογικά πλεονεκτήματα του προμηθευτή	186
§ 27. Η Διεθνής Σύμβαση για το factoring.....	187
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
Η ΣΥΜΒΑΣΗ FORFAITING	
(ΠΩΛΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΣ)	
§ 28. Έννοια και οικονομική σημασία	
I. Έννοια	191

II. Οικονομική σημασία	193
1. Χρηματοδότηση.....	193
2. Παραίτηση από το δικαίωμα αναγωγής.....	193
§ 29. Διάκριση του forfaiting από το factoring	195
§ 30. Μηχανισμός λειτουργίας	
I. Διαδικασία της forfaiting-χρηματοδότησης	198
II. Forfaiting και ενέγγυος πίστωση	199
§ 31. Νομική φύση και νομοθετική ρύθμιση του forfaiting	
I. Νομική φύση	203
II. Νομοθετική ρύθμιση	205
§ 32. Νομικά ζητήματα κατά τη διεξαγωγή του forfaiting	
I. Αποκλεισμός της ευθύνης του εξαγωγέα	209
II. Ασφάλιση της εξαγωγικής απαίτησης	212
1. Τριτεγγύηση.....	213
2. Εγγυητική ή εξασφαλιστική οπισθογράφιση.....	213
3. Εγγυητική επιστολή τράπεζας	214
III. Ζητήματα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου	217
1. Εκχώρηση.....	217
2. Αξιόγραφα.....	218
3. Εγγυητική επιστολή.....	218
§ 33. Η Σύμβαση της Ottawa για το διεθνές factoring.....	220

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΣΥΜΒΑΣΗ FRANCHISING

(ΔΙΚΑΙΟΧΡΗΣΗ Ή ΔΙΚΑΙΟΧΡΗΣΙΑ)

§ 34. Έννοια, ιστορική εξέλιξη και μορφές	
I. Έννοια	221
II. Ιστορική εξέλιξη.....	223
III. Μορφές franchising.....	226
1. Franchising διανομής	226
2. Franchising υπηρεσιών.....	226

3. Franchising παραγωγής	227
4. Μεικτό franchising	228
IV. Franchising υπαγωγής και franchising ισοτιμίας	228
1. Franchising υπαγωγής.....	228
2. Franchising ισοτιμίας	229
§ 35. Οικονομική σημασία του franchising	
I. Πλεονεκτήματα του franchising.....	230
1. Πλεονεκτήματα για τον λήπτη	230
2. Πλεονεκτήματα για τον δότη.....	231
II. Μειονεκτήματα του franchising	232
1. Μειονεκτήματα για τον λήπτη	232
2. Μειονεκτήματα για τον δότη.....	232
§ 36. Περιεχόμενο της σύμβασης franchising	
I. Η σύμβαση-πλαίσιο	234
II. Η υποχρέωση πίστης στη σύμβαση franchising.....	235
III. Οι κύριες υποχρεώσεις του δότη	237
IV. Οι κύριες υποχρεώσεις του λήπτη	239
§ 37. Διάκριση του franchising από συγγενείς μορφές επιχειρηματικής συνεργασίας	
I. Franchising και αστική εταιρεία	242
II. Franchising και πώληση.....	242
III. Franchising και σύμβαση έργου	244
IV. Franchising και μίσθωση προσοδοφόρου αντικειμένου.....	244
V. Franchising και σύμβαση παροχής υπηρεσιών	245
VI. Franchising και σύμβαση εργασίας.....	246
VII. Franchising και σύμβαση διεξαγωγής ξένων υποθέσεων	247
VIII. Franchising και εμπορική αντιπροσωπεία.....	248
IX. Franchising και σύμβαση εξουσιοδοτημένου εμπόρου-διανομέα	249
§ 38. Κατάρτιση και έλεγχος του περιεχομένου της σύμβασης franchising	
I. Νομοθετική ρύθμιση	251
II. Το έγγραφο της συμβάσεως.....	252
III. Η συνήθης δομή του εγγράφου της σύμβασης	253

IV. Ο έλεγχος της σύμβασης franchising ως σύμβασης προσχωρήσεως.....	254
V. Ο έλεγχος της σύμβασης franchising με βάση τις ΑΚ 178-179	256
VI. Σύμβαση franchising και δίκαιο του ανταγωνισμού	257

§ 39. Σύμβαση franchising και προστασία των τρίτων συναλλασσομένων

I. Το πρόβλημα της προστασίας των τρίτων	265
II. Η προστασία του τρίτου κατά τη διδασκαλία περί «φαινόμενης αντιπροσώπευσης»	266

§ 40. Νομική φύση της σύμβασης franchising

I. Μεικτή σύμβαση	269
II. Σύμβαση διαρκής.....	270

§ 41. Ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης franchising

I. Έννοια και αίτια της ανώμαλης εξέλιξης	271
II. Η δυνατότητα εφαρμογής των ΑΚ 382 επ.	271
1. Η έναρξη εκτέλεσης της συμβάσεως	272
2. Παράβαση κύριας υποχρεώσεως	272
3. Αποζημίωση	273
4. Ελαττώματα του πράγματος ή δικαιώματος	273
5. Οι ειδικότερες συμβάσεις.....	274
III. Λύση του franchising με τακτική καταγγελία	274
1. Εισαγωγικά	274
2. Κατώτατη διάρκεια.....	274
3. Ανώτατη διάρκεια.....	277
4. Προθεσμία καταγγελίας	278
IV. Λύση του franchising με έκτακτη καταγγελία	280
1. Εισαγωγικά	280
2. Ο σπουδαίος λόγος στην καταγγελία των διαρκών συμβάσεων	281
3. Ο σπουδαίος λόγος στην καταγγελία της σύμβασης franchising	283
V. Συνέπειες της καταγγελίας	284
1. Απόδοση πραγμάτων και παύση της χρήσης δικαιωμάτων	285
2. Τύχη των εκκρεμών συμβάσεων	286
3. Αποκατάσταση της υπεραξίας.....	287

4. Καθορισμός του ύψους της αποζημίωσης.....	289
VI. Λύση της σύμβασης λόγω θανάτου ή πτώχευσης των μερών	290
§ 42. Η διεθνοποίηση του franchising	292
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	
Η ΣΥΜΒΑΣΗ CONSULTING	
(ΠΑΡΟΧΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ)	
§ 43. Έννοια, προέλευση και οικονομική σημασία	
I. Έννοια	295
II. Προέλευση	296
III. Οικονομική σημασία	297
IV. Κατάρτιση.....	297
§ 44. Διάκριση από συγγενείς έννοιες	
I. Η σύμβαση consulting και η σύμβαση εντολής	299
II. Η σύμβαση consulting και η σύμβαση παραχώρησης χρήσης άυλων αγαθών.....	299
§ 45. Μορφές εμφάνισης	
I. Management consulting.....	301
II. Consulting engineering.....	301
§ 46. Νομική φύση της σύμβασης consulting	
I. Η σύμβαση consulting ως σύμβαση έργου	303
II. Η σύμβαση consulting ως σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών.....	304
III. Η σύμβαση consulting ως μεικτή σύμβαση	304
§ 47. Υποχρεώσεις του συμβούλου	
I. Η υποχρέωση παροχής συμβουλών	305
1. Εισαγωγικά	305
2. Το είδος και η φύση των συμβουλευτικών υπηρεσιών.....	306
3. Χαρακτηριστικά των παρεχόμενων συμβουλών	307
II. Παρεπόμενες υποχρεώσεις του συμβούλου	307
1. Υποχρέωση πληροφόρησης και επικοινωνίας με τον «πελάτη».....	307
2. Υποχρέωση πίστης.....	309

§ 48. Υποχρεώσεις του αποδέκτη των συμβουλών

- I. Η καταβολή της αμοιβής..... 311
- II. Παρεπόμενες υποχρεώσεις..... 312

§ 49. Η ευθύνη του συμβούλου

- I. Η ευθύνη του συμβούλου κατά τον ΑΚ 313
- II. Η ευθύνη κατά την ΑΚ 729..... 314
- III. Η αξίωση αποζημίωσης ειδικότερα..... 315
- IV. Η ευθύνη του συμβούλου κατά το άρθρο 8 του ν. 2251/1994..... 316
 - 1. Πεδίο εφαρμογής..... 316
 - 2. Προϋποθέσεις ευθύνης..... 317
 - 3. Νομική φύση 317
- V. Ειδικές περιπτώσεις ευθύνης 318
 - 1. Η ευθύνη του παρέχοντος νομικές συμβουλές 318
 - 2. Η ευθύνη του παρέχοντος επενδυτικές συμβουλές..... 320

§ 50. Η ευθύνη του πελάτη..... 326**§ 51. Λύση της σύμβασης..... 327****ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ****Η ΣΥΜΒΑΣΗ TIME-SHARING****(ΧΡΟΝΟΜΕΡΙΣΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ)****§ 52. Εμφάνιση και εξέλιξη του time-sharing**

- I. Εισαγωγικά..... 329
- II. Νομικές μορφές εμφάνισης του time-sharing..... 330
- III. Οικονομική σημασία της χρονομεριστικής μίσθωσης..... 330
 - 1. Πλεονεκτήματα για τον μισθωτή 330
 - 2. Πλεονεκτήματα για τον εκμισθωτή..... 331
 - 3. Πλεονεκτήματα για την εθνική οικονομία 331
 - 4. Μειονεκτήματα 331

§ 53. Η εισαγωγή του θεσμού στο ελληνικό δίκαιο (ν. 1652/1986)

- I. Εισαγωγικά..... 332
- II. Έννοια..... 332
- II. Ουσιώδη στοιχεία..... 333

1. Ο εκμισθωτής και ο μισθωτής ως υποκείμενα της σύμβασης.....	333
2. Παραχώρηση της χρήσης τουριστικού καταλύματος και παροχή συναφών υπηρεσιών.....	333
3. Μίσθωμα	335
4. Διάρκεια της σύμβασης.....	336
5. Ημερολογιακός προσδιορισμός της κατ' έτος ισχύος της σύμβασης.....	336
IV. Νομική φύση.....	337
V. Κατάρτιση της σύμβασης	338
1. Συμβολαιογραφικό έγγραφο	338
2. Μεταγραφή.....	339
3. Γνωστοποίηση της σύμβασης στον ΕΟΤ	340
VI. Ελάχιστο περιεχόμενο της σύμβασης.....	340
VII. Η ευθύνη από διαπραγματεύσεις της εταιρείας προώθησης των πωλήσεων χρονομεριδίων	342
§ 54. Δικαιώματα και υποχρεώσεις των μερών	
I. Υποχρεώσεις του εκμισθωτή.....	344
1. Παραχώρηση της χρήσης του τουριστικού καταλύματος.....	344
2. Παροχή συναφών υπηρεσιών	345
3. Παρεπόμενες υποχρεώσεις.....	345
II. Δικαιώματα του μισθωτή.....	346
1. Δικαίωμα κατοχής και χρήσης του μισθίου	346
2. Δικαίωμα υπομίσθωσης ή παραχώρησης της χρήσης του καταλύματος σε τρίτον.....	346
3. Δικαίωμα συμμετοχής στη Γενική Συνέλευση	346
III. Υποχρεώσεις του μισθωτή.....	347
1. Κύρια υποχρέωση	347
2. Παρεπόμενες υποχρεώσεις του μισθωτή.....	347
IV. Δικαιώματα του εκμισθωτή.....	349
1. Δικαίωμα νόμιμου ενεχύρου.....	349
2. Αξίωση απόδοσης του μισθίου επί δυστροπίας	349
V. Παράβαση υποχρεώσεων	350
1. Αθέτηση των υποχρεώσεων του εκμισθωτή	350
2. Αθέτηση των υποχρεώσεων του μισθωτή.....	350

§ 55. Καθολική και ειδική διαδοχή στο πλαίσιο της χρονομεριστικής μίσθωσης

I. Εισαγωγικά.....	352
II. Καθολική διαδοχή του εκμισθωτή.....	352
III. Καθολική διαδοχή του μισθωτή.....	353
IV. Διάθεση των δικαιωμάτων του εκμισθωτή.....	354
1. Προϋποθέσεις εφαρμογής.....	354
2. Αποτελέσματα εφαρμογής.....	355
3. Η εφαρμογή του άρθρου 2 §§ 1 εδ. α' και 3, στην περίπτωση χρονομεριστικής μίσθωσης μεταγενέστερης της εγγραφής υποθήκης ή προσημείωσης ή της επιβολής κατάσχεσης.....	355
V. Διάθεση των δικαιωμάτων του μισθωτή.....	359
VI. Ειδικότερα η υπομίσθωση και η παραχώρηση της χρήσης του χρονομεριδίου.....	359

§ 56. Ειδικότερα θέματα

I. Απόσβεση και άρση των υφιστάμενων εμπράγματων βαρών και κατασχέσεων στο μισθούμενο ακίνητο.....	362
II. Έλεγχος του ΕΟΤ - Κυρώσεις.....	363
1. Έλεγχος και εποπτεία του ΕΟΤ.....	363
2. Κυρώσεις.....	363
III. Χρονομεριστική μίσθωση ακινήτων κείμενων σε παραμεθόριες περιοχές.....	364

§ 57. Η ενσωμάτωση των Οδηγιών 94/47/ΕΚ και 2008/ 122/ΕΚ στο ελληνικό δίκαιο με το π.δ. 182/1999 και την Κ.Υ.Α. Ζ1-130/2011 αντίστοιχα

I. Εισαγωγικά.....	365
II. Πεδίο εφαρμογής.....	367
1. Αντικειμενικό πεδίο.....	367
2. Υποκειμενικό πεδίο.....	370
III. Υποχρέωση παροχής πληροφοριών.....	370
IV. Κατάρτιση της σύμβασης.....	372
V. Περιεχόμενο της σύμβασης.....	372
VI. Δικαιώματα του καταναλωτή.....	373
1. Δικαίωμα υπαναχώρησης.....	374
2. Άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης.....	375

3. Έννομες συνέπειες.....	376
VII. Ενίσχυση της προστασίας του καταναλωτή.....	377
1. Λύση των δευτερευουσών συμβάσεων.....	377
2. Άκυρες ρήτρες.....	378
3. Εφαρμοστέο δίκαιο.....	379

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Η ΣΥΜΒΑΣΗ KNOW-HOW

(ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑΣ)

§ 58. Έννοια και νομική φύση της τεχνογνωσίας (know-how)

I. Ορισμός.....	381
II. Εννοιολογικά στοιχεία.....	382
1. Μη προστατευόμενες ειδικά γνώσεις.....	382
2. Τεχνικό ή εμπορικό/επιχειρηματικό περιεχόμενο.....	383
3. Μυστικότητα.....	384
4. Ανταγωνιστικό προβάδισμα.....	387
5. Σχέση με βιομηχανικά/εμπορικά απόρρητα.....	388
III. Νομική φύση και έννομη προστασία.....	389

§ 59. Έννοια και σημασία της σύμβασης εκμετάλλευσης τεχνογνωσίας

I. Έννοια.....	393
II. Οικονομική σημασία.....	393
III. Νομοθετική ρύθμιση.....	394

§ 60. Είδη συμβάσεων

I. Αμιγείς και μεικτές.....	395
II. Αποκλειστικές και απλές.....	395
III. Απεριόριστες και περιορισμένες.....	396

§ 61. Νομική φύση της σύμβασης

I. Χαρακτηριστικά.....	398
II. Ειδικότερη νομική φύση.....	399

§ 62. Υποχρεώσεις του δότη τεχνογνωσίας

I. Παραχώρηση της χρήσης της τεχνογνωσίας.....	403
--	-----

II. Διαφύλαξη της χρήσης της τεχνογνωσίας.....	404
III. Άλλες υποχρεώσεις.....	406
§ 63. Υποχρεώσεις του λήπτη τεχνογνωσίας	
I. Καταβολή ανταλλάγματος	407
II. Εκμετάλλευση της τεχνογνωσίας	407
III. Μυστικότητα	408
IV. Άλλες υποχρεώσεις.....	408
§ 64. Λήξη της σύμβασης	
I. Λόγοι λύσης.....	410
II. Μετασυμβατικές υποχρεώσεις.....	410
Παράρτημα: Νομοθετικά κείμενα.....	413
Αλφαβητικό ευρετήριο.....	573

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

AcP	Arciv für die civilistische Praxis (περιοδικό)
ΑΕ ή Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΕΔΑΚ	Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων
ΑΕΕΔ	Ανώνυμη Εταιρεία Επενδυτικής Διαμεσολάβησης
ΑΕΠΕΥ	Ανώνυμη Εταιρεία Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών
AGB	Allgemeine Geschäftsbedingungen (ΓΟΣ)
AGBG	Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen
ΑΙΔ	Αρχείο Ιδιωτικού Δικαίου (περιοδικό)
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
α.ν.	αναγκαστικός νόμος
Αναμν.	Αναμνηστικός
Anglo-American Law Review	περιοδικό
Anm	Anmerkung (παρατήρηση, σημείωση)
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Απόφ.	απόφαση
αρ. ή αριθμ. ή αριθ.	αριθμός
άρθρ.	άρθρο
Ariz. J. Int. Comp. L.	Arizona Journal of International and Comparative Law (περιοδικό)
Αρμ	Αρμενόπουλος (περιοδικό)
ΑρχΝ	Αρχείο Νομολογίας (περιοδικό)

ασφ.	ασφαλιστικά μέτρα
Aufl.	Auflage (έκδοση)
AWD	Βλ. RIW
BB	Der Betriebs-Berater (περιοδικό)
Β.δ.	βασιλικό διάταγμα
Bd.	Band (τόμος)
Bearb	Bearbeitung (επεξεργασία) ή Bearbeiter
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (γερμΑΚ)
BGH	Bundesgerichtshof (το γερμανικό ακυρωτικό μετά το 1945)
BGHZ	Entscheidungen des BGH in Zivilsachen
βλ.	βλέπε
Β.ρ.	βυζαντινορρωμαϊκό
Γ.Γ.	Γενικός Γραμματέας
γερμΑΚ (BGB)	Γερμανικός Αστικός Κώδικας (BGB)
γερμΕμπΚ	Γερμανικός Εμπορικός Κώδικας
Γνμδ	γνωμοδότηση
ΓνμδΕισΑΠ	Γνωμοδότηση Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου
ΓΟΣ	Γενικοί Όροι Συναλλαγών
Γ.Σ.	Γενική Συνέλευση
Δ	Δίκη (περιοδικό)
DB	Der Betrieb (περιοδικό)
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών (περιοδικό)
ΔΕΕΤ	Δελτίο Ενώσεως Ελληνικών Τραπεζών
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Δελτίο Δικαστικού ΕΤΕ	περιοδικό
Δελτίο ΕΒΕΑ	Δελτίο Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (περιοδικό)
Δελτίο Συνδ. ΑΕ & ΕΠΕ	Δελτίο Συνδέσμου Αωνύμων Εταιρειών και Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης (περιοδικό)
ΔΕφ	Διοικητικό Εφετείο
δηλ.	δηλαδή
διδ. διατριβή	διδακτορική διατριβή
Die AG	Die Aktiengesellschaft (περιοδικό)
Digesta	περιοδικό

ΔικΑΕ	Περάκη (επιμ.), Το Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρείας (βιβλίο)
ΔίΜΕΕ	Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (περιοδικό)
ΔιοικΔικ	Διοικητική Δίκη (περιοδικό)
Diss.	Dissertation (διδακτορική διατριβή)
ΔΠρ	Διοικητικό Πρωτοδικείο
δ.σ.	διοικητικό συμβούλιο
ΔΣΑ	Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών
ΔΦΝ	Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας (περιοδικό)
ΕΑ	Επιτροπή Ανταγωνισμού
ΕΒΕΑ	Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών
ΕγκΥπ	Εγκύκλιος Υπουργού
εδ.	εδάφιο
ed.	editor (εκδότης) ή edition (έκδοση)
ΕΔΠ	Επιθεώρηση Δικαίου Πολυκατοικίας (περιοδικό)
Ε.Ε. ή ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΕΔ	Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕΝ	Εφημερίς Ελλήνων Νομικών (περιοδικό)
ΕΕργΔ	Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕΤ	Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
ΕG	Europäische Gemeinschaft ή Einführungsgeschäft
Ειρ	Ειρηνοδικείο
Εισαγ.	Εισαγωγικές Παρατηρήσεις
ΕισΝΑΚ	Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα
ΕισΝΚΠολΔ	Εισαγωγικός Νόμος Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας
Ε.Κ. ή ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
έκδ.	έκδοση
ΕΛΛΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΕμπΔ	Εμπορικό Δίκαιο
ΕμπΝ ή ΕΝ	Εμπορικός Νόμος
ΕΝΘ ή ΕΝΠΘ	Επιτροπή Νομισματικών και Πιστωτικών Θεμάτων
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
Ε.Ο.Χ.	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος

επ.	επόμενα
ΕΠΑΘ	Επιτροπή Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων
ΕπΑρμ.	Επετηρίδα Αρμενόπουλου (Επιστημονική Επετηρίδα Δικηγ. Συλλόγου Θεσ/νίκης)
ΕΠΕ ή Ε.Π.Ε.	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
ΕΠΕΥ	Επιχείρηση Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών
επιμ. ύλης	επιμέλεια ή επιμελητής ύλης
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕπιΔικΙΑ	Επιθεώρηση Δικαίου Ιδιωτικής Ασφαλίσεως
ΕΠολΔ	Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας (περιοδικό)
ΕρμΑΚ	Ερμηνεία Αστικού Κώδικα
ΕΣ	Ελεγκτικό Συνέδριο
ΕΤΠΘ	Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων
ΕΤρΑΞΧρΔ	Επιθεώρηση Τραπεζικού, Αξιογραφικού και Χρηματιστηριακού Δικαίου (περιοδικό)
EuZW	Euroäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (περιοδικό)
Εφ	Εφετείο
ΕφΑΔ	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
ΕφΘεσ	Εφετείο Θεσσαλονίκης
ΕφΠειρ	Εφετείο Πειραιώς
ΕΨΙΛΟΝ 7/Ε7/Epsilon 7	περιοδικό
EWG	Europäische Wirtschaftsgemeinschaft
ff.	folgende Seiten (επόμενες σελίδες)
FLF	Finanzierung, Leasing, Factoring (περιοδικό)
FM	Financial Management (περιοδικό)
GRUR	Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht (περιοδικό)
GRUR int.	Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, internationaler Teil (περιοδικό)
HGB	Handelsgesetzbuch
Hrsg.	Herausgeber (εκδότης, επιμελητής ύλης)
Θέμ.	Θέμις (περιοδικό)
ΙΔΔ	Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο

International Financial Law Review	περιοδικό
IPRax	Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht (περιοδικό)
JA	Juristische Arbeitsblätter (περιοδικό)
JBL	Journal of Business Law (περιοδικό)
JCBL	Journal of Commercial Bank Lending (περιοδικό)
JherJb	Jehring's Jahrbuch für die Dogmatik des Bürgerlichen Rechts (περιοδικό)
JuS	Juristische Schulung (περιοδικό)
JZ	Juristenzeitung (περιοδικό)
κ.ά.	και άλλοι ή και άλλα
ΚΑΔ	Κώδικας Αεροπορικού Δικαίου
καν. δ.	κανονιστικό διάταγμα
κεφ.	κεφάλαιο
ΚΙΝΔ	Κώδικας Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου
κλπ.	και τα λοιπά
κ.ν.	κωδικοποιημένος νόμος
κοκ.	και ούτω καθεξής
ΚΠοινΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΚριτΕ	Κριτική Επιθεώρηση Νομικής θεωρίας και πράξης (περιοδικό)
KTS	Konkurs- Treuhand- und Schiedsgerichtswesen (περιοδικό)
ΚΥΑ ή Κ.Υ.Α.	Κοινή Υπουργική Απόφαση
LG	Landgericht (πρωτοδικείο)
Λογιστής	περιοδικό
ΜΠρ	Μονομελές Πρωτοδικείο
ν. ή Ν.	νόμος
ν.δ.	νομοθετικό διάταγμα
ΝΔίκ	Νέον Δίκαιον (περιοδικό)
NJW	Neue Juristische Wochenschrift (περιοδικό)
Νμλγ	Νομολογία
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (περιοδικό)

ΝΟΜΟΣ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ της Intrasoft
ΝΠΔΔ ή ν.π.δ.δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
Ο.Ε.	Ομόρρυθμη Εταιρεία
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ΟΛΕΣ	Ολομέλεια Ελεγκτικού Συνεδρίου
ΟΛΝΣΚ	Ολομέλεια Νομικού Συμβουλίου του Κράτους
ΟΛΣτΕ	Ολομέλεια Συμβουλίου της Επικρατείας
ΟΔΓ	Οδηγία
ό.π.	όπου παραπάνω
παρ.	παράγραφος
παρακ.	παρακάτω
παραπ.	παραπάνω
Π.Δ. ή π.δ.	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔ/ΤΕ	Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος
ΠειρΝομ ή ΠειρΝ	Πειραϊκή Νομολογία (περιοδικό)
περ.	περίπτωση
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη
ΠοινΛογ	Ποινικός Λόγος (περιοδικό)
ΠΠρ ή ΠολΠρ	Πολυμελές Πρωτοδικείο
Πρ	Πρωτοδικείο
πρβλ.	πράβαλε
ΠτΚ	Πτωχευτικός Κώδικας
π.χ.	παραδείγματος χάρη
ΠοινΧρ	Ποινικά Χρονικά (περιοδικό)
RabelsZ	Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht (περιοδικό)
RDC	Revue du Droit Civil
RGRK	Kommentar der Rechtgerichtsräte
RIW	Recht der internationalen Wirtschaft (περιοδικό)
Rn ή Rdnr	Randnummer (αριθμός στο περιθώριο)
σ.	σελίδα

S.	Seite (σελίδα)
σημ.	σημείωση
South African Law Journal	περιοδικό
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
στοιχ.	στοιχείο
Συλλ.	Συλλογή
Συμβολαιογραφική Επιθεώρηση	περιοδικό
συνδ.	συνδυασμός
Συνήγορος	περιοδικό
ΣυνΘΕΚ ή ΣυνΘΕΟΚ	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας
ΣυνΘΛΕΕ	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣχεμπΚ	Σχέδιο Εμπορικού Κώδικα
ΣχΝ	Σχέδιο Νόμου
τ. ή τόμ.	τόμος
Τ.Ε. ή ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
τεύχ.	τεύχος
τιμ. ή τιμητ. τόμ.	Τιμητικός τόμος
ΤΝΠ ΔΣΑ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών
ΤοΣ	Το Σύνταγμα (περιοδικό)
UNIDROIT	Institut International pour l' unification du droit privé
UWG	Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb
Υ.Α.	Υπουργική Απόφαση
υπόθ.	υπόθεση
υποπαρ.	υποπαράγραφος
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΧρηΔικ	Χρηματοπιστωτικό δίκαιο (περιοδικό)
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (περιοδικό)
χ.χρ.	χωρίς χρονολογία
ψηφ.	ψηφίο
vol.	volume (τόμος)

WM	Wertpapier-Mitteilungen
WuW	Wirtschaft und Wettbewerb (περιοδικό)
ZBB	Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft (περιοδικό)
ZBW	Zeitschrift für Betriebswirtschaft (περιοδικό)
ZEuP	Zeitschrift für Europäisches Privatrecht (περιοδικό)
ZfKrW ή ZKW	Zeitschrift für das gesamte Kreditwesen (περιοδικό)
ZHR	Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht (περιοδικό)
ZIP	Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (περιοδικό)
ZVglRWiss	Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft (περιοδικό)
ZZP	Zeitschrift für Zivilprozess (περιοδικό)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Ελληνόγλωσση

- *Αθανασίου Λία*, Η σύμβαση διαχείρισης εταιρίας (Management contract), ΕλλΔνη 45, 973.
- *Αιμιλιανίδης Αχιλλεύς*, Το νέο ευρωπαϊκό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο των συμβάσεων σύμφωνα με τον Κανονισμό Ρώμη Ι, 2009.
- *Αλεξανδρίδου Ελίζα*, Δίκαιο εμπορικών εταιριών, Προσωπικές και κεφαλαιουχικές εταιρίες, 4η έκδ. 2012.
- *Αλεξανδρίδου Ελίζα*, Δίκαιο προστασίας του καταναλωτή, ελληνικό και κοινοτικό, 1996.
- *Αλεξανδρίδου Ελίζα* (επιμ.), Δίκαιο προστασίας του καταναλωτή, ελληνικό-κοινοτικό, κατ' άρθρο ερμηνεία του ν. 2251/1994 όπως ισχύει μετά τον ν. 3587/2007, 2008.
- *Αλεξανδρίδου Ελίζα*, Τα επενδυτικά προϊόντα της Lehman Brothers και η κάλυψη των ζημιών των επενδυτών, ΔΕΕ 16, 132.
- *Αλεπάκος Κωνσταντίνος*, Η σύμβαση Δικαιόχρησης (Franchising) ως μορφή εταιρικής/διεπιχειρησιακής συνεργασίας: (Ιδιαιτερότητες και νομολογική αντιμετώπιση), Σύγχρονα ζητήματα του εταιρικού δικαίου (4ο Συνέδριο ΕμπΔ), 1995, σ. 151.
- *Αλεπάκος Κωνσταντίνος*, Νομική φύση και ιδιαιτερότητες της σύμβασης Δικαιόχρησης (Franchising), ΝοΒ 43, 933.
- *Αναγνωστοπούλου Δέσποινα/Κλεφτοδήμου Ευαγγελία*, Οι συμβάσεις μεταφοράς τεχνογνωσίας (Know-how) στο κοινοτικό δίκαιο, 1992.
- *Αναστασοπούλου Ιωάννα*, Το εθνικό και το διεθνές Leasing, Δελτίο Συνδέσμου ΑΕ και ΕΠΕ 1987 (τεύχ. 1610), 7.
- *Ανδρουτσόπουλος Δημήτριος*, Η σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας, 1968.
- *Άνθιμος Απόστολος*, Σχόλιο, Αρμ 60, 984.
- *Αντωνόπουλος Βασίλης*, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 2η έκδ. 2005.

- *Αντωνόπουλος Βασίλης*, Η αρχή της αυτονομίας της αμετάκλητης ενέγγυας πίστωσης, Αφιέρωμα εις Ανδρέαν Λουκόπουλον, 1993, σ. 251.
- *Απαλαγάκη Χαρούλα*, Γνωμοδότηση, Αρμ 54, 1306.
- *Αποστολόπουλος Χάρης*, Προϋποθέσεις εφαρμογής και βασικές έννοιες του Κανονισμού 772/2004/ΕΚ σχετικά με τις συμβάσεις μεταφοράς τεχνολογίας, ΧρΙΔ 9, 783.
- *Αποστολόπουλος Χάρης*, Ο Κανονισμός 772/2004/ΕΚ σχετικά με τις συμβάσεις μεταφοράς τεχνολογίας στο πλαίσιο των νέων κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, ΔΕΕ 16, 141.
- *Αποστολόπουλος Χάρης*, Οι κυριότεροι περιορισμοί του ανταγωνισμού σε συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας και η νομική τους κρίση, ΔίΜΕΕ 7, 196.
- *Αργυριάδης Άλκης*, Ευρεσιτεχνία, 4η έκδ. 1984.
- *Αργυριάδης Άλκης*, Καταγγελία εμπορικής αντιπροσωπείας-Προϋποθέσεις και συνέπειες, ΕΕμπΔ ΛΗ', 153.
- *Αρνόκουρος Γεώργιος*, Η ευθύνη του παρέχοντος νομικές υπηρεσίες. Σκέψεις σχετικά με την ΟΛΑΠ 18/1999 για την ευθύνη των δικηγόρων και το νόμο για την προστασία του καταναλωτή, ΔΕΕ 7, 167.
- *Αρχανιωτάκης Γεώργιος*, Η επαγγελματική μίσθωση, τόμ. Ι, 2002.
- *Ασπρογέρακας-Γρίβας Κωνσταντίνος*, Σύμβασεις εκμεταλλεύσεως έργων λόγου και τέχνης, 1972.
- *Αυγητίδης Δημήτρης*, Η αποζημίωση πελατείας στη σύμβαση Franchising, ΕπισκεΔ 4, 344.
- *Αυγητίδης Δημήτρης*, Η ευθύνη του αναδόχου για το ενημερωτικό δελτίο. Μετά την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2003/71/ΕΚ με το ν. 3401/2005, ΕπισκεΔ 13, 3.
- *Αυγητίδης Δημήτρης*, Ζητήματα από τη σύμβαση δικαιόχρησης franchising, σε: Σύγχρονα προβλήματα και θέσεις της νομολογίας στις Νέες Μορφές Συμβάσεων, στο δίκαιο του ανταγωνισμού και της προστασίας του καταναλωτή, Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών, 2010, σ. 23.
- *Αυγητίδης Δημήτρης*, Η εισηγμένη ανώνυμη εταιρία, 2η έκδ. 2013.
- *Αυγουστιανάκης Μιχάλης*, σε Σταθόπουλου/Χιωτέλλη/Αυγουστιανάκη, Κοινοτικό Αστικό Δίκαιο Ι, 1995.
- *Αφράτης Αγγελής*, Φόροι και χρηματοδοτική μίσθωση με το νέο Κ.Φ.Ε. (Ν. 4172/2013), Epsilon 7 2014, 27.
- *Βαβούσκος Κωνσταντίνος*, Σχόλιο, Αρμ 12, 738.
- *Βάθης Βασίλης*, Η σύμβαση Factoring, 1995.
- *Βάθης Βασίλης*, Χρηματοδοτημένη πώληση και ενστάσεις του αγοραστή έναντι της τράπεζας, ΝοΒ 34, 645.
- *Βασιλακάκης Ευάγγελος*, Ζητήματα διεθνούς δικαιοδοσίας και εφαρμοστέου δικαίου επί συμβάσεως διανομής (Γνμδ.), ΔΕΕ 10, 857.

- Βασιλείου Δημήτρης, Μια συνοπτική θεώρηση της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, ΔΕΕΤ 1997/Γ', σ. 89.
- Βελέντζας Γιάννης, Δίκαιο τραπεζών και τραπεζικών συμβάσεων (εργασιών), 3η έκδ. 2004.
- Βελέντζας Γιάννης, Τράπεζες-Τραπεζικές εργασίες, 2010.
- Βελέντζας Γιάννης, Τραπεζικές πιστώσεις και προστασία του καταναλωτή-πελάτη της τράπεζας, ΕΕμπΔ ΜΗ', 400.
- Βελέντζας Γιάννης, Ενημερωτικό δελτίο δημόσιας προσφοράς κινητών αξιών και εισαγωγής τους για διαπραγμάτευση, ΕΤρΑξΧρΔ 2007, 93.
- Βενιέρης Ιάκωβος, Μορφές χρηματοδότησης στις Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα (ν. 3389/2005), ΧρΙΔ 8, 105.
- Βλαστός Στυλιανός, Ατομικό εργατικό δίκαιο, τόμ. ΙΙ, 1994.
- Βούλγαρης Ιωάννης, Οι συμβάσεις δικαιόχρησης (franchise agreements) όπως προκύπτουν από τη διεθνή νομική πρακτική και λειτουργούν στις διεθνείς συναλλαγές, ΝοΒ 46, 897.
- Βρέλλης Σπυρίδων, Η εγγύηση κατά το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, 1983.
- Βρέλλης Σπυρίδων, Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, 3η έκδ. 2008.
- Γαζής Ανδρέας, Η σύγκρουση των δικαιωμάτων, 1959.
- Γαρδούνης Μάνος, Ζητήματα σχετικά με όρους περιοριστικούς του ανταγωνισμού στις κάθετες συμφωνίες διανομής (Με αφορμή την υπ' αριθ. 2803/2011 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών), ΔιοικΔικ 2012, 273.
- Γέσιου-Φαλτσή Πελαγία, Η διεθνής δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων για κρίση διαφορών από τραπεζική ενέγγυα πίστωση, Αρμ 37, 953.
- Γέσιου-Φαλτσή Πελαγία, Προσωρινή απαγόρευση μεταβολής της περιουσιακής κατάστασης ως ασφαλιστικό μέτρο για την εξασφάλιση χρηματικής απαιτήσεως-Τα δικαιώματα από τις συμβάσεις δικαιοχρήσεως (Franchising) ως αντικείμενο κατασχέσεως (άρθρα 1022 επ) (Γνμδ.), ΕΠολΔ 6, 638.
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Δικαιοχρησία (Franchising) και υπεκμίσθωση εμπορικού καταστήματος (Γνμδ.), ΔΕΕ 2, 1012.
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Γενικό Μέρος, 2η έκδ. 1995.
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Εγχειρίδιο εμπορικού δικαίου, τόμ. ΙΙ/1, Αξιόγραφα, 2η έκδ. 1997.
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Εγχειρίδιο εμπορικού δικαίου, τόμ. ΙΙ/2, Α' Οι εμπορευματικές συμβάσεις, 2η έκδ. 1999.
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Εγχειρίδιο εμπορικού δικαίου, τόμ. ΙΙ/2, Β' Συμβάσεις υπηρεσιών, 2η έκδ. 1999.
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Εγχειρίδιο εμπορικού δικαίου, τόμ. ΙΙ/2, Γ' Τραπεζικές συμβάσεις, 2η έκδ. 1999.

- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Η νομολογία εμπορικού δικαίου κατά το έτος 1959. Κριτική επισκόπησης, ΕΕμπΔ ΙΑ΄, 137.
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Η σύγχρονη πρακτική του εμπορικού δικαίου, 1992.
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Σχόλιο, ΝοΒ 23, 76 = Μελέται Εμπορικού δικαίου VII, 1978, σ. 42.
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Το δίκαιον των διαρκών ενοχών, 1979.
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Το δίκαιο των εταιρειών, τόμ. Ι, 1965.
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, Το ελληνικό αντικαταναλωτικό δίκαιο, ΝοΒ 35, 1345.
- Γεωργάτος Γεράσιμος, Οι νέες μορφές συμβάσεων στις σύγχρονες οικονομικές συναλλαγές, ΠειρΝ 1999, 8.
- Γεωργιάδη Αγγέλα, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρα 630 και 638.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Αντίστροφη χρηματοδοτική μίσθωση εκμισθωμένου ακινήτου (Γνμδ.), ΧρΙΔ 6, 471.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Γενικές αρχές αστικού δικαίου, 4η έκδ. 2012.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Γνωμοδότηση, ΕΕμπΔ Μ΄, 314.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Εμπράγματο Δίκαιο, 2η έκδ. 2010.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Ενοχικό δίκαιο-Γενικό μέρος, 1999.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, τόμ. Ι, 2004 και ΙΙ, 2007.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Η αντίστροφη χρηματοδοτική υπομίσθωση, ΧρΙΔ 6, 577.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Η ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης Franchising, ΕπισκεΔ 2, 247.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Η εναρμόνιση του ιδιωτικού δικαίου στην Ευρώπη, ΝοΒ 42, 321.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2η έκδ. 2008.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Η ευθύνη του πωλητή για πραγματικά ελαττώματα επί πωλήσεως επιχείρησης, ΧρΙΔ 2, 193.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Η πολυιδιοκτησία ή χρονικά διαιρεμένη ιδιοκτησία (timesharing), ΕλλΔνη 29, 1652.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Η σύμβαση Forfaiting, ΕΕμπΔ ΜΣΤ΄, 1.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Η σύμβαση Franchising, ΝοΒ 39, 193.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Η χρηματοδοτική ανάληψη απαιτήσεων, ΝοΒ 36, 1185.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Η χρηματοδοτική μίσθωση ακινήτων (Παρατηρήσεις στο άρθρο 11 του ν. 2367/1995), ΝοΒ 44, 744.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Η χρηματοδοτική μίσθωση (ν. 1665/1986), ΝοΒ 35, 1521.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Οι νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας και το Αστικό Δίκαιο, ΕλλΔνη 36, 745.

- Γεωργιάδης Απόστολος, Ο χρόνος κατάρτισης της σύμβασης διεθνούς πώλησης και η αρχή της «αυτονομίας» της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, ΔΕΕ 2, 764.
- Γεωργιάδης Απόστολος, Σύμφωνον προαιρέσεως και δικαίωμα προαιρέσεως, 1970.
- Γεωργιάδης Απόστολος (επιμ.), Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα (ΣΕΑΚ), τόμ. Ι (άρθρα 1-946), 2010 και ΙΙ (άρθρα 947-2035), 2013.
- Γεωργιάδης Απόστολος/Σταθόπουλος Μιχαήλ (και συνεργάτες), Αστικός Κώδιξ, ερμηνεία κατ' άρθρο-νομολογία-βιβλιογραφία, τόμ. Ι, 1978, ΙΙ, 1979, ΙΙΙ, 1980, ΙV, 1982 και V, 1985.
- Γεωργιάδης Αστέριος, Ενοχικό δίκαιο-Γενικό μέρος, τόμ. Ι, 5η έκδ. 2007.
- Γεωργιάδης Αστέριος, Χρηματοδοτική μίσθωση και καταδολίευση δανειστών, ΕπισκεΔ 1, 465.
- Γεωργιάδης Γεώργιος, Η εκχώρηση μελλοντικής απαίτησης, 2006.
- Γεωργιάδης Γεώργιος, Οι υποχρεώσεις της τράπεζας για ενημέρωση, διαφώτιση και παροχή συμβουλών στον πελάτη, ΧρΙΔ 8, 865= Τιμ. τόμ. Καλλιμόπουλου, 2010, σ. 43.
- Γεωργιάδης Γεώργιος, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2010, άρθρο 460.
- Γεωργιάδης Γεώργιος, Η πρόταση συμψηφισμού από τον οφειλέτη εκχωρηθείσας απαίτησης κατά του εκδοχέα (Συμβολή στην ερμηνεία των άρθρων 448 και 463 § 2 ΑΚ), ΧρΙΔ 5, 410=Γενέθλιον Απ. Γεωργιάδη Ι, 2006, σ. 163.
- Γεωργιάδης Σταύρος, Η ευθύνη της επιχείρησης παροχής επενδυτικών υπηρεσιών από την παροχή επενδυτικών συμβουλών, 2003.
- Γεωργιάδης Σταύρος, Η σύμβαση διοίκησης και διαχείρισης επιχείρησης (management agreement), ΧρΙΔ 3, 603.
- Γιακουμής Διονύσης, Η αστική ευθύνη του δικηγόρου από παροχή νομικών συμβουλών και πληροφοριών, Δ 30, 1193.
- Γιαννακάκης Σωτήρης, Οι νέοι κοινοτικοί κανόνες ανταγωνισμού για το franchising και τις συμφωνίες προμήθειας και διανομής, ΔΕΕ 7, 697.
- Γιαννακάκης Σωτήρης, Νομικό καθεστώς και πρακτική της σύμβασης δικαιόχρησης (Franchising) στην Ελλάδα, ΔΕΕ 3, 1046.
- Γιαννακάκης Σωτήρης, Νομικό καθεστώς και πρακτική της σύμβασης δικαιόχρησης (Franchising) στην Ελλάδα, ΠειρΝομ 2008, 101.
- Γιαννόπουλος Κωνσταντίνος/Γιαννόπουλος Γεράσιμος, 4 νέοι χρηματοπιστωτικοί θεσμοί και η φορολογική αντιμετώπισή τους (μέρος Α'), Λογιστής 1996, 228.
- Γιαννόπουλος Κωνσταντίνος/Γιαννόπουλος Γεράσιμος, 4 νέοι χρηματοπιστωτικοί θεσμοί και η φορολογική αντιμετώπισή τους (μέρος Β'), Λογιστής 1996, 363.
- Γιοβαννόπουλος Ρήγας, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2010, άρθρα 766-767.

- Γκολφινόπουλου Μαρία, Ο Κανονισμός 556/89 για τις άδειες εκμετάλλευσης τεχνογνωσίας (Know-how), 1991.
- Γκόρτσος Χρήστος, Οι Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ). Λειτουργία και εποπτεία, ΔΕΕ 2, 1026.
- Γκοτσοπούλου Νίκη, Ηλεκτρονικό εμπόριο και δικαιόχρηση (franchising), ΔΕΕ 8, 250.
- Γκοτσοπούλου Νίκη, Νομικά ζητήματα των συμβάσεων δικαιόχρησης (franchising), Digesta 2001, 119.
- Γκούσκου Αγγέλικα, Ζητήματα νομικής προστασίας καταναλωτών-πελατών τραπεζών, ΔΕΕ 3, 661.
- Γκούσκου Αγγέλικα, Η έκταση της υποχρέωσης της τράπεζας προς παροχή επενδυτικών συμβουλών, ΕΕμπΔ ΜΣΤ΄, 137.
- Γκούσκου Αγγέλικα, Η εγγυητική επιστολή με ρήτρα πληρωμής «σε πρώτη ζήτηση», 1995.
- Γκούσκου Αγγέλικα, Διεθνείς συναλλαγές χρηματοδότησης και εξασφαλίσεις, σε Χαράλαμπος Παμπούκη (επιμ.), Δίκαιο διεθνών συναλλαγών, 2009, σ. 924.
- Γρηγοράκος Θεόδωρος, Χρηματοδοτική μίσθωση ακινήτων, Λογιστής 2000, 421.
- Δαγτόγλου Πρόδρομος (ενημέρωση Παύλος-Μιχαήλ Ευστρατίου και Θεόδωρος Παπαγεωργίου), Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 6η έκδ. 2012.
- Δαγτόγλου Πρόδρομος, Ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο, 2η έκδ. 1985.
- Δαγτόγλου Πρόδρομος, Ζητήματα εισαγωγής νέων μετοχών στο χρηματιστήριο κατά το συνταγματικό δίκαιο και το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο, ΝοΒ 38, 802.
- Δακορώνια Ευγενία, Υπομίσθωση πράγματος, 1994.
- Δανηλάτος Δημήτριος, Ο ρόλος του Franchising στην ανάπτυξη του εμπορίου, Δελτίο ΕΒΕΑ 1988 (τεύχ. 7-8), 14.
- Δεληγιάννης Ιωάννης/Κορνηλάκης Πάνος, Ειδικό Ενοχικό I-III, 1992.
- Δεληθανάση Μαρία, Χρονομίσθωση: ένα εκατομμύριο οι εξαπατημένοι, στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» της 29.6.2003, σ. 14.
- Δέλλιος Γιώργος, Factoring, σε: Σύγχρονα προβλήματα και θέσεις της νομολογίας στις Νέες Μορφές Συμβάσεων, στο δίκαιο του ανταγωνισμού και της προστασίας του καταναλωτή, Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών, 2010, σ. 13.
- Δέλλιος Γιώργος, Γενικοί Όροι Συναλλαγών: Ατομική και συλλογική προστασία των καταναλωτών από την έλλειψη ουσιαστικής διαπραγμάτευσης των όρων της σύμβασης, 2η έκδ. 2013.
- Δελούκα-Ιγγλέση Κορνηλία, Ελληνικό και Κοινοτικό Δίκαιο του Καταναλωτή, 1998.
- Δελούκας Νικόλαος, Αξιόγραφο, 3η έκδ. 1980.
- Δελούκας Νικόλαος, Οι γενικοί όροι των συναλλαγών, 1952.
- Δημητριάδης Κωνσταντίνος, Η εγγυητική επιστολή κατά το ισχύον δίκαιο, 1998.

- Διαμαντόπουλος Γεώργιος, Καταγγελία εμπορικής μίσθωσης από το μισθωτή. Τύχη αποζημίωσης μεταμέλειας και «εγγύησης» (Γνμδ.), ΕλλΔνη 43, 60.
- Δοκιμάκη Ελένη, Η ευθύνη της εταιρείας leasing έναντι του λήπτη σε περίπτωση υπερημερίας ή αδυναμίας παροχής του προμηθευτή (Κριτική ανάλυση των ΓΟΣ των συμβάσεων leasing υπό το πρίσμα του άρθρου 2 του Ν. 2251/1994), ΕφΑΔ 3, 511.
- Δούβλης Βασίλης, Η ενοποιημένη διανομή, ΠειρΝομ 1982, 5.
- Δούβλης Βασίλης, Οι συμφωνίες αποκλειστικής διανομής, ΕλλΔνη 32, 18.
- Δούβλης Βασίλης, Οι συμφωνίες Franchising στα πλαίσια της ενοποιημένης διανομής, εισήγηση στο συνέδριο «Franchising in Greece», Δελτίο Δικαστικού Εθνικής Τράπεζας, 1993 (τεύχ. Α'), 61 επ.
- Δωρής Φίλιππος, Η ευθύνη του πωλητή πακέτου μετοχών, σε «Εξαγορά επιχειρήσεων» (Πρακτικά Ι' Πανελληνίου Συνεδρίου Ελλήνων Εμπορικών Λόγων), 2001, σ. 59.
- Δωρής Φίλιππος, Περιορισμοί της συμβατικής ελευθερίας στις ρήτρες αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας, 1988.
- Δωρής Φίλιππος, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρα 216-217 και 534-535.
- Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Νέες μορφές τραπεζικών εργασιών «Ανάληψη τραπεζικών απαιτήσεων τρίτων» (Factoring), Επίκαιρα Θέματα αρ. 8 (1988), σ. 50.
- ΕρμΑΚ (Ερμηνεία Αστικού Κώδικος) με συμβολές των Βάλληνδα, Βουζίκια, Γαζή, Ευρυγένη, Ζέπου, Μ. Καλλιμόπουλου, Καποδίστρια, Μιχαηλίδη-Νουάρου, Σούρλα.
- Ευθυμιάτου-Πουλάκου Αντωνία, Το time-sharing στον τουρισμό, 2003.
- Ζαββός Γεώργιος, Η πολιτική της ΕΟΚ στον τραπεζικό τομέα, ΔΕΕΤ 1988, 62.
- Ζαχάρωφ Παύλος, Νομικοοικονομικές όψεις της χρηματοδότησης των εξαγωγών, 1988.
- Ζέκος Γεώργιος, Franchising και Cyberspace, ΔΕΕ 7, 52.
- Ζέπος Παναγιώτης, Ενοχικόν Δίκαιον, 2η έκδ., Α' Μέρος Γενικών, 1955 και Β' Μέρος Ειδικών, 1965.
- Ζέπος Παναγιώτης, ΕρμΑΚ, Γεν. Εισαγωγή στο Ειδικό Ενοχικό.
- Ζέπος Παναγιώτης, Η κρίσις του δόγματος της ελευθερίας της συμβάσεως εν τω συγχρόνω αστικώ δικαίω, ΑΙΔ 7, 137.
- Ζευγώλης Νικόλαος, Κάθετες συμφωνίες και ανταγωνισμός, 2012.
- Ζιγκερίδης Δημήτριος, Αλλαγές που επήλθαν στην έκπτωση δαπανών με τον ν. 4172/2013, Εpsilon 7 2013, 1355.
- Ζύγουρας Ανδρέας, Τα δικαιώματα των συμβολαιογράφων για κατάρτιση σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης (Γνμδ.), Δ 37, 466.
- Θάνος Γεώργιος/Κιόχος Πέτρος/Παπανικολάου Γεώργιος, Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, 2002.

- *Θεμελή Χρυσάνθη*, Η επίδραση της ειδικής εκκαθάρισης της εκμισθώτριας επιχείρησης στις υφιστάμενες χρονομεριστικές μισθώσεις (Γνμδ.), Αρμ 56, 1565.
- *Θεμελή Χρυσάνθη*, Η σύμβαση της χρονομεριστικής μίσθωσης (time-sharing), 2003.
- *Θεμελή Χρυσάνθη*, Η σύμβαση του Franchising, Αφιέρωμα εις τον Κων. Βαβούσκο Β΄, 1990, σ. 85.
- *Θεμελή Χρυσάνθη*, Προς ένα νέο φαινόμενο συναλλαγών, το Factoring, ΕπΑρμ 1985, 153.
- *Θεοδωρόπουλος Παναγιώτης*, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, 3η έκδ. 1986.
- *Θηβαίος Χρίστος*, Περί προσωρινών μέτρων εν διαφοραίς διακατοχής: (νομής, οιονεί νομής, κατοχής), κ.χρ.
- *Καλαβρός Γρηγόριος*, Το δικαίωμα εγκατάστασης κατά τη συνθήκη της ΕΟΚ, 1983.
- *Καλλιμόπουλος Γεώργιος*, Το δίκαιο του χρήματος, 1993.
- *Καλλινίκου Διονυσία*, Τα θεμελιώδη θέματα του ν. 2121/1993 για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα, 1994.
- *Καμενόπουλος Θωμάς*, Η μεταβίβαση δραστηριοτήτων στη νεώτερη νομολογία του ΔΕΚ, ΕΕργΔ 57, 1116.
- *Καμπίτσης Αντώνιος*, Περί προσυμβατικής ευθύνης, 1960.
- *Καποδίστριας Ιωάννης*, ΕρμΑΚ, άρθρα 713-729.
- *Καραβάς Κωνσταντίνος*, Λύσις ομορρύθμου και ετερορρύθμου εμπορικής εταιρίας διά καταγγελίας, ΕΕΝ 16, 241.
- *Καραγκουνίδης Απόστολος*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2010, Εισαγ. 847-870.
- *Καράκωστας Ιωάννης*, Ο έλεγχος της κατά το δίκαιον ορθότητας των γενικών εντύπων όρων της συμβάσεως κατ' άρθρο 371 ΑΚ, ΕΕΝ 40, 647.
- *Καράκωστας Ιωάννης*, Γενικοί όροι των συναλλαγών και ερμηνεία τους υπό το φως των συνταγματικών και κοινοτικών διατάξεων, ΔΕΕ 4, 443.
- *Καράκωστας Ιωάννης*, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή (Ν 2251/1994 όπως ισχύει μετά το Ν 3587/2007), 2η έκδ. 2008.
- *Καράκωστας Ιωάννης*, Ζητήματα που αναφύονται υπό το λυκόφως του δικαιώματος της κυριότητας, ΝοΒ 51, 2072.
- *Καράκωστας Ιωάννης*, Ευθύνη του παραγωγού για ελαττωματικά προϊόντα, 2008.
- *Καράσης Μαριάνος*, Γενικοί Όροι Συναλλαγών, 1992.
- *Καράσης Μαριάνος*, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρα 181, 713 και 729.
- *Καρύμπαλη-Τσίπτσιου Γιάννα*, Η έγκριση των δικαιοπραξιών, 1990.
- *Κασιώτη Ειρήνη*, Από την Οδηγία 94/47/ΕΚ στην Οδηγία 2008/122/ΕΚ, σε: Αχιλλέα Κουτσοουράδη (επιμ.), Η διεθνής και ευρωπαϊκή νομική διάσταση του τουρισμού, 2ο Συνέδριο Δικαίου του Τουρισμού, 2012, σ. 82.

- *Κατράς Ιωάννης*, Ειδικές μισθώσεις, 1991.
- *Κατράς Ιωάννης*, Οι εμπορικές μισθώσεις μετά τον ν. 4242/2014, ΕΛΛΔνη 55, 20.
- *Κεραμεύς Κωνσταντίνος*, Γνωμοδότηση, Δελτίο Συνδέσμου ΑΕ & ΕΠΕ 1987, 3.
- *Κεραμεύς Κωνσταντίνος/Κονδύλης Διονύσιος/Νίκας Νικόλαος*, Ερμηνεία του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας II, 2000.
- *Κιάντος Βασίλειος*, Ιδιωτικό δίκαιο του διεθνούς εμπορίου, 4η έκδ. 2005.
- *Κιάντου-Παμπούκη Αλίκη*, Δίκαιο αξιογράφων, 7η έκδ. 2013.
- *Κιάντου-Παμπούκη Αλίκη*, Ναυτικό Δίκαιο, τόμ. I, 5η έκδ. 2005.
- *Κλαβανίδου Δέσποινα*, Σχόλιο, ΕπισκεΔ 4, 125.
- *Κοζύρης Φαίδων*, Franchising στην Ελλάδα-Συγκριτικά και διεθνιστικά σχόλια, Αφιέρωμα στην Αλ. Κιάντου-Παμπούκη, 1998, σ. 327.
- *Κονάκου Αλεξία*, Εγγυημένη επιχειρηματική επιτυχία, σε: Εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» της 27.7.1997, σ. Δ12.
- *Κοντογιάννη Αθηνά*, Η λειτουργία της εκχώρησης στο πλαίσιο της σύμβασης factoring, ΔΕΕ 5, 376.
- *Κορδή-Αντωνοπούλου Ματίνα*, Η καταγγελία προσωπικής εταιρίας ορισμένου χρόνου, σε: Οι προσωπικές εμπορικές εταιρίες στο εμπορικό και φορολογικό δίκαιο, 1993, σ. 29 επ.
- *Κορδή-Αντωνοπούλου Ματίνα*, Το νομικό πλαίσιο των αγορών χρηματοπιστωτικών μέσων (σύμφωνα με το Ν 3606/2007 όπως ισχύει σήμερα) και η Αγορά Αξιών της «Χρηματιστήριο Αθηνών Α.Ε.» (σύμφωνα με την τελευταία τροποποίηση του Κανονισμού ΧΑ), 2η έκδ. 2010.
- *Κορνηλάκης Πάνος*, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο, τόμ. I, 2η έκδ. 2012 και II, 2η έκδ. 2013.
- *Κορνηλάκης Πάνος*, Η καταπιστευτική εκχώρηση απαιτήσεων, 1978.
- *Κορνηλάκης Παναγιώτης*, Ζητήματα από τη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), σε: Σύγχρονα προβλήματα και θέσεις της νομολογίας στις Νέες Μορφές Συμβάσεων, στο δίκαιο του ανταγωνισμού και της προστασίας του καταναλωτή, Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών, 2010, σ. 1.
- *Κοτρώνης Σωτήρης*, Χρονομεριστική μίσθωση (Time-sharing), σε: Δούβλη Βασίλη/Μπώλου Άγγελου (επιμ.), Δίκαιο προστασίας καταναλωτών, 2008, σ. 851.
- *Κοτρώνης Σωτήρης*, Η χρονομεριστική μίσθωση και συναφείς συμβάσεις διακοπών στην Οδηγία 2008/122/ΕΚ, ΕφΑΔ 4, 25.
- *Κοτσαρίδας Ξενοφών*, Επί της έννοιας του άρθρου 766 του Ασπ. Κώδικος, ΑρχΝ Α΄, 565.
- *Κοτσίρης Λάμπρος*, Γνωμοδότηση, ΔΕΕ 6, 1065.
- *Κοτσίρης Λάμπρος*, Δίκαιο ανταγωνισμού (αθέμιτου και ελεύθερου), 6η έκδ. 2011.
- *Κοτσίρης Λάμπρος*, Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας και κοινοτικό κεκτημένο, 6η έκδ. 2011.

- Κοτσίρης Λάμπρος, Η πελατεία, 1971.
- Κοτσίρης Λάμπρος, Φαινόμενον του δικαίου και αρχή της εμπιστοσύνης, ΕΕΝ 34, 875.
- Κοτσίρης Λάμπρος, Πτωχευτικό δίκαιο, 8η έκδ. 2011.
- Κουκιάδης Ιωάννης, Τινά περί των διαρκών ενοικίων συμβάσεων, Αρμ 28, 749.
- Κουμάνης Σταμάτης, Σχόλιο, Αρμ 61, 36.
- Κουμάνης Σταμάτης, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2010, Εισαγ. 389-401.
- Κουμάντος Γεώργιος, ΕρμΑΚ 197-198.
- Κουμάντος Γιώργος, Πνευματική ιδιοκτησία, 8η έκδ. 2002.
- Κουσουλής Στέλιος, Σύγχρονες μορφές έγγραφης συναλλαγής, 1992.
- Κουτσούκης Δημήτρης, Περί του ατύπου των συμβάσεων εμπορικής αντιπροσωπείας και παρεμφερών συμβάσεων, ΔΕΕ 14, 294.
- Κουτσούκης Δημήτρης/Τζουγανάτος Δημήτρης, Η εφαρμογή του ν. 703/77 «περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού», 1987.
- Κουτσομάρης Θ., Μια ιδιόρρυθμος σύμβαση: το Leasing, ΕλλΔνη 17, 5.
- Κουτσοουράδης Αχιλλέας, Δικαιοπραξίες επί ακινήτων κειμένων σε παραμεθόριες περιοχές της χώρας, ΕλλΔνη 35, 961.
- Κουτσοουράδης Αχιλλέας, Σχέσεις ξενοδόχων-διοργανωτών ταξιδιών αναψυχής, ΕπισκεΔ 5, 1008.
- Κρητικός Αθανάσιος, Ζητήματα από τη βλάβη ή την καταστροφή αυτοκινήτου στη χρηματοδοτική μίσθωση (Leasing), ΧρΙΔ 7, 200.
- Κρητικός Αθανάσιος, Το προσύμφωνον, 2η έκδ. 1997.
- Κριμπάς Δημοσθένης, Η εγγύηση εις τας τραπεζικές συναλλαγάς, 1956.
- Κυπριωτάκης Ιωάννης, Καταγγελία της σύμβασης Franchising, ΈΨΙΛΟΝ 7 2003, 792.
- Κωστάκης Δημήτρης, Η έναντι των τρίτων ευθύνη του Δότη (Franchisor) και του Λήπτη (Franchisee) στις Συμβάσεις Δικαιόχρησης (Franchising), ΔΕΕ 4, 459.
- Κωστάκης Δημήτριος, Η ρήτρα της αποκλειστικότητας περιοχής (προστατευμένη γεωγραφική περιοχή) των Συμβάσεων Δικαιόχρησης (Franchise) τόσο στα πλαίσια του Κανονισμού 2790/1999 όσο και σε αυτά των νέων δεδομένων του ηλεκτρονικού εμπορίου, ΔΕΕ 7, 1208.
- Κωστάκης Δημήτριος, Σχόλια, ΔΕΕ 6, 746 και 891.
- Κωστάκης Δημήτριος, Το franchising και ο νέος κανονισμός (ΕΚ) 2790/1999 της Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ. 3 της Συνθήκης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών, ΔΕΕ 6, 709.
- Κωστάκης Δημήτριος, Franchising: νομική και επιχειρηματική διάσταση, θεωρία-νομολογία-υποδείγματα, 2η έκδ. 2002.
- Κωστάκης Δημήτρης, Ο νέος Κανονισμός (ΕΕ) 330/2010 της Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 101 παρ. 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της

- Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών και οι επιπτώσεις του στα Δίκτυα Franchise, ΔΕΕ 16, 869.
- *Κωστάκης Δημήτριος*, Οι ρήτρες απαγόρευσης ανταγωνισμού στις συμβάσεις δικαιόχρησης (Franchise), σε: Η ανταγωνιστική δραστηριότητα και η προστασία της, 21ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικόλογων, 2012, σ. 402.
 - *Κωστόπουλος Ιωάννης*, Η χρονομεριστική μίσθωση, ΕΔΠ 1995, 161.
 - *Λέκκας Γεώργιος*, Τρόποι εταιρικής χρηματοδότησης (ιδίως η τιτλοποίηση) και η οικονομική κρίση, ΧρηΔικ 4, 16.
 - *Λεφάκης Λέανδρος*, Σχόλιο, ΔΕΕ 14, 955.
 - *Λιακόπουλος Θανάσης*, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 5η έκδ. 2000.
 - *Λιακόπουλος Θανάσης*, Γενικό εμπορικό δίκαιο, 3η έκδ. 1998.
 - *Λιακόπουλος Θανάσης*, Ενέγγυα πίστωση πληρωτέα μετά προθεσμία. Πρόωρη πληρωμή και κατάχρηση δικαιώματος, ΔΕΕΤ 1996/Γ', 20.
 - *Λιακόπουλος Θανάσης*, Η εγγυητική επιστολή με ρήτρα πληρωμής «σε πρώτη ζήτηση» και κατάχρηση δικαιώματος, ΝοΒ 35, 283.
 - *Λιακόπουλος Θανάσης*, Η οικονομική ελευθερία αντικείμενο προστασίας στο δίκαιο του ανταγωνισμού, 1981.
 - *Λιακόπουλος Θανάσης*, Η σύμβαση πρακτορείας, ΕΕμπΔ ΜΑ', 561.
 - *Λιακόπουλος Θανάσης*, Η σύμβαση Factoring, ΕΕμπΔ ΛΘ', 377.
 - *Λιακόπουλος Θανάσης*, Πώληση C και F με ρήτρα ενέγγυας πίστωσης, ΕΕμπΔ ΜΔ', 507.
 - *Λιακόπουλος Θανάσης*, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρο 766.
 - *Λιάπης Δημήτρης*, Η ευθύνη τρίτου από διαπραγματεύσεις, ΝοΒ 51, 422.
 - *Λιάπης Δημήτρης*, Πληροφόρηση και προστασία των επενδυτών στην πρωτογενή κεφαλαιαγορά, σε: Δούβλη Βασίλη/Μπώλου Άγγελου (επιμ.), Δίκαιο προστασίας καταναλωτών, 2008, σ. 1239.
 - *Λιάπης Δημήτρης*, Αποζημίωση των επενδυτών και δίκαιο της κεφαλαιαγοράς (Μια συμβολή στην προστασία από βασικούς κινδύνους της κεφαλαιαγοράς), 2012.
 - *Λιβάνης Νικόλαος*, Διάθεση μελλοντικού δικαιώματος, 1990.
 - *Λιβάνης Νικόλαος*, Ιδιοκτησία κατ' όροφον, 1973.
 - *Λιτζερόπουλος Αλέξανδρος*, Στοιχεία Ενοχικού Δικαίου, 2η έκδ. 1968.
 - *Λιώση Ρούλα*, Σχόλιο, ΝοΒ 39, 547.
 - *Λουκάς Δημήτριος*, Ο καθορισμός τιμών μεταπώλησης και η επικείμενη αναθεώρηση των κανόνων για τους κάθετους περιορισμούς (Κανονισμός (ΕΚ) 2790/1999), ΔΕΕ 15, 894.
 - *Λουκόπουλος Ανδρέας*, Η αμετάκλητος αποσβεστική πίστωσης, 1953.
 - *Λουκόπουλος Ανδρέας*, Μελέται εμπορικού δικαίου, 1965.

- *Μαγγίβας Μιλτιάδης*, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρο 513.
- *Μάζης Παναγιώτης*, Εμπράγματη εξασφάλιση τραπεζών και ανωνύμων εταιριών, 2η έκδ. 1993.
- *Μάζης Παναγιώτης*, Η νομοθετική ρύθμιση του Leasing στην Ελλάδα, ΝοΒ 38, 183.
- *Μάζης Παναγιώτης*, Η χρηματοδοτική μίσθωση, 3η έκδ. 2010.
- *Μάζης Παναγιώτης*, Το πλασματικόν ενέχυρον, 1977.
- *Μάζης Παναγιώτης*, Χρονομεριστικές μισθώσεις σε ξενοδοχειακά ακίνητα (Γνμδ.), ΝοΒ 46, 316.
- *Μάζης Παναγιώτης*, Γνωμοδότηση, ΕΕμπΔ ΞΑ΄, 221.
- *Μάζης Παναγιώτης*, Έννομες συνέπειες από παράλειψη δημόσιας καταχώρισης σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης (Γνμδ.), ΔΕΕ 15, 782.
- *Μαλακός Παναγιώτης*, Η χρηματοοικονομική σημασία του Factoring, ΔΕΕΤ 1996/Α΄, 106.
- *Μαλακός Παναγιώτης*, Νέοι χρηματοδοτικοί θεσμοί: Factoring-Forfaiting, 2η έκδ. 1990.
- *Μαλακός Παναγιώτης*, Franchising και διεθνής τραπεζική πρακτική, ΔΕΕΤ 1992/Δ΄, 81.
- *Μάλος Γεώργιος*, Η αποζημίωση πελατείας στη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας και στις λοιπές εμπορικές συμβάσεις, 2014.
- *Μάνεσης Αριστόβουλος*, Ατομικές ελευθερίες α΄, 1982.
- *Μανιτάκης Αντώνης*, Το υποκείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων, 1981.
- *Μαντενιώτου-Λυρατζοπούλου Κυριακή*, Ξενοδοχειακή σύμβαση κράτησης κατά μερίδιο ή υπό προειδοποίηση (Allotment), ΧρΙΔ 7, 777.
- *Μαντζούφας Γεώργιος*, Ενοχικόν δίκαιον, 1959.
- *Μαρίνος Μιχαήλ-Θεόδωρος*, Αθέμιτος ανταγωνισμός, 2η έκδ. 2009.
- *Μαρίνος Μιχαήλ-Θεόδωρος*, Ευρεσιτεχνία και μεταφορά τεχνολογίας, ΕΕμπΔ ΛΕ΄, 549.
- *Μαρίνος Μιχαήλ-Θεόδωρος*, Λογισμικό (Software)-Νομική προστασία και συμβάσεις, τόμ. Α΄, 1989 και Β΄, 1992.
- *Μαρίνος Μιχαήλ-Θεόδωρος*, Συμβάσεις μεταφοράς τεχνολογίας-Βασικά χαρακτηριστικά και προβλήματα, ΕΕμπΔ ΜΘ΄, 719.
- *Μαρίνος Μιχαήλ-Θεόδωρος*, Σχόλιο, ΕλλΔνη 32, 845.
- *Μαρίνος Μιχαήλ-Θεόδωρος*, Μερικές παρατηρήσεις στο άρθρο 18α ν. 146/1914 (πρώην 2α ν. 703/1977)-Συγχρόνως σχόλιο στην απόφ. ΜΠρΑθ 575/2010, ΧρΙΔ 11, 532.
- *Μαρίνος Μιχαήλ-Θεόδωρος*, Αποζημίωση του διανομέα λόγω «αναπόσβεστων επενδύσεων» (Μερικές παρατηρήσεις στις ΑΠ 175/2010 και ΑΠ 176/2010), ΧρΙΔ 11, 155.

- *Μαρίνος Μιχαήλ-Θεόδωρος*, Δίκαιο ευρεσιτεχνίας, 2013.
- *Μάρκου Ιωάννης*, Πληρεξούσιος και όργανο Α.Ε.-Συλλογική δράση δ.σ.-Υποκατάστατος-Υπό όρους εφαρμογή του άρθρου 22 § 1 εδ. β' του κ.ν. 2190/1920- Πολυμερής διαιτητική συμφωνία-Ενότητα δηλώσεων βουλήσεως-Ολική ακυρότητα (Γνμδ.), ΧρΙΔ 7, 660.
- *Μαστροκώστας Χρήστος*, Έννοια της σύμβασης εμπορικής διανομής σε συγκριτική προσέγγιση με τη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας: κανόνες που διέπουν το πέρας της, 2005.
- *Μαστροκώστας Χρήστος*, Η χρήση της κυριότητας ως εμπράγματης ασφάλειας, ΕΠΑρμ 1987, 139.
- *Μαστρομανώλης Εμμανουήλ*, Συμφωνίες επί δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Μεταφορά τεχνολογίας, σε: Δημητρίου Τζουγανάτου (επιμ.), Δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, 2013, σ. 377.
- *Μειδάνης Χ.*, Συμβατικές ενοχές-Εφαρμοστέο δίκαιο-Κανονισμός Ρώμης Ι-Βασικά σημεία Κανονισμού Ρώμη ΙΙ, σε: Χαράλαμπου Παμπούκη (επιμ.), Δίκαιο διεθνών συναλλαγών, 2009, σ. 223.
- *Μελάς Βίκτωρ*, Σχόλιο, ΕΕΝ 18, 560.
- *Μεταλληνός Αλέξανδρος*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2010, άρθρο 25.
- *Μεταλληνός Σπυρίδων*, Η εκχώρησης κατά το ιδιωτικόν διεθνές δίκαιον, 1971.
- *Μηνούδης Μιχαήλ*, Συμβατική άδεια εκμετάλλευσης ευρεσιτεχνίας, 1987.
- *Μηνούδης Μιχαήλ*, Σχόλιο, ΝοΒ 19, 1141.
- *Μηνούδης Μιχαήλ*, Τακτική και έκτακτη καταγγελία προσωπικής εταιρίας, Αρμ 38, 362.
- *Μητσιόπουλος Γεώργιος*, Factoring-Forfaiting, 1989.
- *Μητσόπουλος Γεώργιος*, Εκτέλεσις έργου συμπράξει εργοδότη, Τιμ. τόμ. ΑΠ, 1963, σ. 423.
- *Μικρουλέα Αλεξάνδρα*, Ο περιορισμός του ανταγωνισμού, σε: Δημητρίου Τζουγανάτου (επιμ.), Δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, 2013, σ. 238.
- *Μιχαλόπουλος Γιώργος*, Η πληροφόρηση των επενδυτών, ΧρΙΔ 2, 5.
- *Μουαμελετζή Ευτυχία*, Η αναγνώριση των διπλωμάτων «εξωτερικού». Η νέα διάσταση του εκπαιδευτικού franchising, ΝοΒ 47, 1056.
- *Μούζουλας Γιώργος*, Οι άδειες εκμετάλλευσης τεχνογνωσίας κατά τη διάθεση προϊόντων πληροφοριακής τεχνολογίας, ΕλλΔνη 35, 1011.
- *Μούζουλας Γεώργιος*, Οι συμβάσεις πληροφορικής στην πράξη, 1994.
- *Μούργελας Ιωάννης*, Οι χρηματοδοτικοί θεσμοί Factoring και Leasing, ΕΤραΧρΔ 1996, 295 = ΔΕΕΤ 1996/Β', 40.
- *Μπαζίνας Σπύρος*, Η σύμβαση Factoring κατά το αμερικανικό δίκαιο, ΔΕΕΤ 1986/Δ', 5.

- Μπαζίνας Σπύρος, Το Factoring στην Ελλάδα, Δελτίον Συνδέσμου ΑΕ και ΕΠΕ 1987 (τεύχ. 1613), 131.
- Μπαλής Γεώργιος, Εμπράγματον Δίκαιον, 2η έκδ. 1951.
- Μπαλής Γεώργιος, Γενικά Αρχαί του αστικού δικαίου, 8η έκδ. 1961.
- Μπαλής Γεώργιος, Γνωμοδότησις, Θέμ. ΝΗ΄, 508.
- Μπαλής Γεώργιος, Ενοχικόν Δίκαιον, Γενικόν Μέρος, 3η έκδ. 1969.
- Μπέης Κώστας, Πολιτική Δικονομία, τόμ. IV, 1979.
- Μπέης Κώστας/Μπέης Ευάγγελος/Μπαλογιάννη Ευαγγελία, Συμβάσεις χρονομεριστικής μίσθωσης κατά παράβαση του άρθρου 4 §§ 2 και 3 ν. 4112/1929 (Γνμδ.), Δ 31, 780.
- Μπεχλιβάνης Αχιλλέας, Σκέψεις για την αστική ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες κατά το άρθρο 8 ν. 2251/1994, ΕπισκεΔ 10, 591.
- Μπεχρή-Κεχαγιόγλου Γεωργία, Ο νέος Κανονισμός 330/2010 και οι τροποποιήσεις που επέφερε στον Κανονισμό 2790/99 σχετικά με την ύπαρξη του σωρευτικού αποτελέσματος και την εξαιτίας του λόγου αυτού άρση του ευεργετήματος απαλλαγής του Κανονισμού κατά κατηγορίες, ΕπισκεΔ 16, 652.
- Μπώλος Άγγελος, Οι συμβάσεις εμπορικής διαμεσολάβησης στις διεθνείς συναλλαγές (Το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβάσεις εμπορικής αντιπροσωπείας, διανομής και δικαιοχρησίας), 2012.
- Μωράτης Γ. Ι., Σχόλιο, ΝοΒ 39, 262.
- Νικολαΐδης Χρήστος, Σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης, ΑρχΝ ΛΗ΄, 602.
- Νικολαΐδης Γεώργιος, Σκέψεις για την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων για την εμπορική αντιπροσωπεία εμπορευμάτων σε άλλες όμοιες διαμεσολαβητικές συμβάσεις (με αφορμή την ΠΠΡΑΘ 3539/2005 σε αντιδιαστολή με την ΕφαΘ 986/2005 ενόψει και της πρόσφατης ΑΠ 139/2006), ΧρΙΔ 6, 843.
- Ντόστας Μιχάλης, Franchising υπαγωγής. Παράλειψη ανταγωνισμού έναντι του δότη μετά τη λύση της σύμβασης, ΝοΒ 53, 1763.
- Ξυπολιάς Κωνσταντίνος, Η αναγκαστική σύμβασις, 1971.
- Οικονομίδης Δημήτριος, Τα προβλήματα της τεχνογνωσίας, σε: «Η εξέλιξη του δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας», 1988, σ. 107.
- Οικονόμου Παν. (κ.ά.), Ανάλυση απαιτήσεων τρίτων (Factoring), ΔΕΕΤ 1987 (τεύχ. 16), 67 επ.
- Παλάζης Γεώργιος, Η σύμβαση παροχής επενδυτικών υπηρεσιών. Εξ αφορμής της 3106/2003 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, ΕΤραΞΧρΔ 2004, 53.
- Παλάζης Γεώργιος/Βασιλική Ζώτου, Η εταιρεία παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (Ε.Π.Ε.Υ.) στην ελληνική έννομη τάξη, Αρμ 57, 749.
- Παμπούκης Κωνσταντίνος, Αναβίωση ομόρρυθμης εταιρίας περιεχόμενη σε ανάκληση καταγγελίας (Γνμδ.), ΕΕμπΔ ΛΔ΄, 175.

- Παμπούκης Κωνσταντίνος, Ένταξη Α.Ε. σε όμιλο πολυεθνικό, 1989.
- Παμπούκης Κωνσταντίνος, Η χρηματοδοτική μίσθωση στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, ΕπισκεΔ 1, 465.
- Παμπούκης Κωνσταντίνος, Μελέται εμπορικού δικαίου, 1976.
- Παμπούκης Κωνσταντίνος, Μελέται εμπορικού δικαίου Β΄, 1977.
- Παμπούκης Κωνσταντίνος, Οι γενικοί όροι συναλλαγών και η προστασία των καταναλωτών, Αρμ 39, 445.
- Παμπούκης Κωνσταντίνος, Σχόλια, ΕπισκεΔ 9, 543, ΕπισκεΔ 10, 444 και ΕπισκεΔ 12, 681.
- Παμπούκης Κωνσταντίνος, Τραπεζικάί πιστωτικά συμβάσεις, 1962.
- Παμπούκης Χαράλαμπος, Τα διάφορα είδη διεθνούς factoring και η ρύθμιση νομικών ζητημάτων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, ΝοΒ 46, 920.
- Παναγόπουλος Κωνσταντίνος, Η ευθύνη του δικηγόρου και του συμβολαιογράφου μετά το ν. 2251/1994, Δ 28, 559.
- Παναγώτας Δημήτρης, Η λογιστική αντιμετώπιση της πρακτόρευσης επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), ΔΦΝ 2011, 1138.
- Παντελίδου Ρόη, Η καταγγελία της συμβάσεως έργου, 1991.
- Παντελίδου Ρόη, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2010, Εισαγ. 574-618.
- Παντελίδου Καλλιρόη, Το προσύμφωνο στη θεωρία και στην πράξη, 2012.
- Παπαγιάννης Ιωάννης, Καταχώριση συμβάσεων μεταφοράς τεχνολογίας στον Οργανισμό Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Σχόλια με αφορμή την απόφαση ΑΠ 564/2007), ΕλλΔνη 49, 1607.
- Παπαγιαννίδης Αντώνης/Χριστογιαννόπουλος Αθανάσιος, Ερμηνεία κατ' άρθρο της ΣυνθΕΟΚ, 1981.
- Παπαδάκης Χαράλαμπος, Αγωγές απόδοσης μισθίου, τόμ. Ι, 3η έκδ. 2006 και ΙΙ, 3η έκδ. 2007.
- Παπαδοπούλου Ανθούλα, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007.
- Παπακωστόπουλος Κωνσταντίνος, Η ευθύνη των εταιρειών συμβούλων επιχειρήσεων εισηγμένων στο ΧΑΑ, σε: Σύγχρονα ζητήματα εταιρικής ευθύνης, 12ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελλήνων Εμπορικόλογων, έκδ. 2003, σ. 444.
- Παπανικολάου Παναγιώτης, Η ευθύνη της τράπεζας ως αναδόχου εκδόσεως κινητών αξιών, 1998.
- Παπανικολάου Παναγιώτης, Κατάχρηση της συμβατικής ελευθερίας, 1986.
- Παπανικολάου Παναγιώτης, Περί των ορίων της προστατευτικής παρεμβάσεως του δικαστή στη σύμβαση, 1991.
- Παπανικολάου Παναγιώτης, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρα 388 και 389.
- Παπανικολάου Παναγιώτης, Η έννοια του καταναλωτή σήμερα. Ιδίως στις καταρτιζόμενες με ΓΟΣ πιστωτικές συμβάσεις, ΔΕΕ 16, 4.

- Παπαντώνη Μαρία, Επενδυτικές συμβουλές- διαχείριση χαρτοφυλακίου, 2000.
- Παπαντωνίου Νικόλαος, Γενικές Αρχές, 3η έκδ. 1983.
- Παπαντωνίου Νικόλαος, Κληρονομικόν Δίκαιον, 5η έκδ. 1989.
- Παπαντωνίου Νικόλαος, Μεταβίβασεις συμβατικής σχέσεως, 1962.
- Παπαπαναγιώτου Παναγιώτης, Κατάτμησις και μεταβίβασεις διαχειριστικών αρμοδιοτήτων εν τω διοικητικώ συμβουλίω ανωνύμου εταιρείας, ΕΛΛΔνη 3, 246.
- Παπαποστόλου Νικόλαος, Ζητήματα από το ν. 1665/1986 για τη χρηματοδοτική μίσθωση (Leasing), ΝοΒ 36, 1563.
- Παπαρρηγοπούλου-Σκορίνη Ξένη, Το πρόβλημα της μεταβίβασης των διαπλαστικών δικαιωμάτων, Προσφορά στον Γ. Μιχαηλίδη-Νουάρο, τόμ. Β΄, 1990, σ. 421.
- Παπαρσενίου Παρασκευή, Η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης-Κριτική ανάλυση υπό το πρίσμα της ευθύνης για πραγματικά ελαττώματα, 1994.
- Παπαρσενίου Παρασκευή, Κοινοτικές οδηγίες και δικαιώματα ιδιωτών, 2002.
- Παπαρσενίου Παρασκευή, Η υποχρέωση ασφάλισης του αγαθού στη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης και η υποχρέωση εξυπηρέτησης μετά την πώληση (Σκέψεις με αφορμή την απόφαση 731/2007 του Αρείου Πάγου), ΧρΙΔ 8, 83.
- Παπαστεργιοπούλου Χρυσούλα, Η ευθύνη των ΕΠΕΥ κατά το άρθρο 8 του ν. 2251/1994, ΧρΙΔ 3, 309.
- Παπαχρήστου Γεώργιος, Η κατ' άρθρ. 466 ΑΚ συμβατική απαγόρευση εκχώρησης-Συμβολή στην ερμηνεία του pactum de non cedendo, ΕφΑΔ 4, 821.
- Παπαχρήστου Θανάσης/Νεζερίτη Ευαγγελία/Γεράκη Κατερίνα, Μισθωτικές συμβάσεις και διαιρεμένη ιδιοκτησία, 2009.
- Πασσάς, Σχόλιο, στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» της 3.1.1996, σ. 19.
- Πασσιάς Ι., Πρόωρος λύσις εταιρείας ωρισμένης διάρκειας, ΝΔίκ 5, 565.
- Πελέκη Κατερίνα, Ζητήματα φορολογικού δικαίου στο Leasing ακινήτων, Συνήγορος 2002, 150.
- Περάκης Ευάγγελος, Γενικό μέρος του εμπορικού δικαίου: Γενική θεωρία του εμπορικού δικαίου, εμπορικές πράξεις και έμποροι, η επιχείρηση και η οργάνωσή της, αναθ. έκδ. 2011.
- Περάκης Ευάγγελος, Η έννοια του «καταναλωτή» κατά το νέο νόμο 2251/1994, ΔΕΕ 1, 32.
- Περάκης Ευάγγελος, Πτωχευτικό δίκαιο, 2η έκδ. 2012.
- Περβολαράκη Ειρήνη, Η δημοσιότητα στο Leasing, στο Factoring και στο πλασματικό ενέχυρο, 2006.
- Πέρδικας Παναγιώτης, Σχόλιο, ΕΕμπΔ Ζ΄, 225.
- Πηλιχός Ευάγγελος, Αναπτυξιακός νόμος 2601/1998, Λογιστής 1999, 16.
- Πολίτης Ευάγγελος, Οι επενδυτικές συμβουλές, ΔΕΕ 4, 933.
- Πουρνάρας Βαγγέλης, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2010, άρθρα 216-217.

- *Ρήγας Βασίλειος*, Η αποστολή των νομικών έναντι των νέων μορφών συμβάσεων, ΕλλΔνη 47, 11.
- *Ρόκας Ιωάννης*, Εμπορικό Δίκαιο: Γενικό Μέρος. Έμποροι, εμπορικές συναλλαγές, αξιόγραφα, βιομηχανική ιδιοκτησία, ανταγωνισμός, 4η έκδ. 2011.
- *Ρόκας Κωνσταντίνος*, Η ρήτρα del credere εν τη συμβάσει παραγγελίας, 1939.
- *Ρόκας Κωνσταντίνος*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 12η έκδ. 1978.
- *Ρόκας Νικόλαος*, Αξιόγραφα, 2η έκδ. 2012.
- *Ρόκας Νικόλαος*, Αθέμιτος ανταγωνισμός, 1975.
- *Ρόκας Νικόλαος* (επιμ.), Αθέμιτος ανταγωνισμός, 1996.
- *Ρόκας Νικόλαος* (με συνεργασία Έφης Κινινή), Σήματα. Ερμηνεία του ν. 4072/2012 (ενημέρωση με τον ν. 4155/2013), 2013.
- *Ρόκας Νικόλαος*, Εμπορικές εταιρίες, 7η έκδ. 2012.
- *Ρόκας Νικόλαος*, Καταγγελία εταιρίας ωρισμένου χρόνου, ΕΕμπΔ ΚΓ´, 1.
- *Ρόκας Νικόλαος/Γκόρτσος Χρήστος* (με συνεργασία Αλεξάνδρας Μικρουλέα, Χρήστου Χρυσάνθη και Χριστίνας Λιβαδά), Στοιχεία τραπεζικού δικαίου (Δημόσιο και ιδιωτικό τραπεζικό δίκαιο), 2η έκδ. 2012.
- *Ρουσάκης Εμμανουήλ*, Factoring: Η ανάπτυξη και ο ρόλος του στις εμπορικές χρηματοδοτήσεις, ΔΕΕΤ 1986/Δ´, 1.
- *Ρούσσης Δημήτριος*, Τα όρια της συμβατικής ελευθερίας κατά τον έλεγχο των ρητρών μη ανταγωνισμού στις συμβάσεις εμπορικής διαμεσολάβησης, 2010.
- *Ρούσσης Δημήτριος*, Η ισχύς της συμφωνίας για το ανεκχώρητο των απαιτήσεων αλληλόχρεου λογαριασμού στο πλαίσιο των συμβάσεων πρακτορείας και τιτλοποίησης επιχειρηματικών απαιτήσεων, ΧρηΔικ 5, 383.
- *Σαπουντζάκη Κυριακή*, Ο θεσμός του Forfaiting, Χρηματοδότηση εξαγωγών, 1991.
- *Σαπουντζάκη Κυριακή*, Ο θεσμός του Forfaiting. Γενική θεώρηση, ΔΕΕΤ 1988/Α´+Β´, 163.
- *Σαράτσογλου Αλέξανδρος*, Η τραπεζική εγγυητική επιστολή, ΝοΒ 2, 1177.
- *Σημαντήρας Κωνσταντίνος*, Γενικές αρχές αστικού δικαίου, 4η έκδ. 1988.
- *Σημίτης Γεώργιος*, Πώλησις ψυκτικής ενεργείας ως πράγματος (άρθρ. 947 ΑΚ)-Εφαρμοστέοι κανόνες επί μικτών συμβάσεων, ΕΕΝ 17, 453.
- *Σινανιώτη-Μαρούδη Αριστέα*, Ασφαλιστικά μέτρα και Franchising, 14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, 2004, σ. 289.
- *Σκαλίδη Χάρης*, Ο νέος Κανονισμός απαλλαγής (ΕΕ) 330/2010 της Επιτροπής για τους κάθετους περιορισμούς, ΔΕΕ 17, 432.
- *Σκουρής Βασίλειος/Φραγκάκης Νίκος*, Συνδυασμένη ερμηνεία και εφαρμογή ελληνικού και κοινοτικού δικαίου για τις δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών (Γνμδ), ΝοΒ 46, 168.
- *Σόντης Ιωάννης*, Σχόλια, ΝΔίκ 9, 439 και ΝοΒ 2, 1149.

- Σούρλας Κίμων, ΕρμΑΚ 467 και Εισαγ. 361-373.
- Σουφλερός Ηλίας, Η Οδηγία 86/653/ΕΟΚ για τους εμπορικούς αντιπροσώπους και η αναλογική εφαρμογή του εθνικού νομοθετήματος που τη μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο, ΔΕΕ 10, 976 = Γενέθλιον Απ. Γεωργιάδη ΙΙ, 2006, σ. 1999.
- Σουφλερός Ηλίας, Οι συμβάσεις Franchising στο ελληνικό δίκαιο και στο κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού, 1989.
- Σουφλερός Ηλίας, Σχόλιο, ΔΕΕ 12, 653.
- Σουφλερός Ηλίας, Η νομοθετική θέσπιση της ανάλογης εφαρμογής του π.δ. 219/1991 για τους εμπορικούς αντιπροσώπους σε ορισμένες άλλες διαρκείς συμβάσεις διαμεσολάβησης στο εμπόριο (άρθρο 14 παρ. 4 ν. 3557/2007), ΔΕΕ 14, 496.
- Σουφλερός Ηλίας, Ο προσδιορισμός της αποζημίωσης πελατείας του εμπορικού αντιπροσώπου βάσει του άρθρου 17 παρ. 2 της Οδηγίας 86/653/ΕΟΚ στη νομολογία του ΔΕΚ, ΔΕΕ 15, 1169.
- Σουφλερός Ηλίας, Καταχρηστική εκμετάλλευση της σχέσης οικονομικής εξάρτησης (πρώην άρθρο 2α ν. 703/1977 και τώρα άρθρο 18α ν. 146/1914). Το ζήτημα της ύπαρξης ή προϋπαρξης εμπορικών σχέσεων ως προϋπόθεσης για την εφαρμογή της σχετικής απαγόρευσης, ΔΕΕ 16, 408.
- Σπηλιόπουλος Κυριάκος, ΕρμΑΚ, άρθρο 534.
- Σπηλιωτόπουλος Επαμεινώνδας, Εγχειρίδιο διοικητικού δικαίου, τόμ. Ι και ΙΙ, 14η έκδ. 2011.
- Σπυροπούλου-Σιάπικα Αικατερίνη, Πιστωτικές κάρτες, ΕΕμπΔ ΛΣΤ', 251.
- Σπυριδάκης Ιωάννης, Σχόλιο, ΝοΒ 26, 953.
- Σπυριδάκης Ιωάννης, Γνωμοδοτήσεις, ΕφΑΔ 1, 623 και ΔΕΕ 13, 1268.
- Σπυρίδωνος Αλέξανδρος, Η εταιρική μορφή λειτουργίας του Franchising στον διεθνή χώρο, σε: Το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο του εμπορίου, 17ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικόλογων, 2008, σ. 409.
- Σταθόπουλος Μιχαήλ, Γενικό ενοχικό δίκαιο, 4η έκδ. 2004.
- Σταθόπουλος Μιχαήλ, Η απαίτηση ως μέσο χρηματοδότησης, ΕπισκεΔ 3, 3.
- Σταθόπουλος Μιχαήλ, Οικονομική ελευθερία, οικονομικό σύστημα και Σύνταγμα, ΤοΣ 1981, 517.
- Σταθόπουλος Μιχαήλ, Προβλήματα από την εφαρμογή του νόμου για τις χρονομεριστικές μισθώσεις (Γνμδ.), ΝοΒ 42, 961.
- Σταθόπουλος Μιχαήλ, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρα 496-946 και 904.
- Σταθόπουλος Μιχαήλ, Χρονομεριστική μίσθωση και η αρχή της χρονικής προτεραιότητας, ΚριτΕ 2002 (τεύχ. 2), 287.
- Σταθόπουλος Μιχαήλ/Χιωτέλλης Αριστείδης/Αυγουστιανάκης Μιχαήλ, Κοινοτικό αστικό δίκαιο, 1995.

-
- Σταθόπουλος Μιχαήλ, Καταχρηστικές ρήτρες στις καταναλωτικές συμβάσεις- Ισχύς της απόφασης επί συλλογικής αγωγής, ΧρΙΔ 10, 497.
 - Σταματιάδης Δημήτριος, Η σύμβαση χρονομερισμού (time-sharing), 2003.
 - Σταυρόπουλος Γεράσιμος, Οι δυνατότητες σύναψης σύμβασης leasing για τη χρηματοδότηση ιδιωτικών-μη επαγγελματικών επενδύσεων κατά το ελληνικό δίκαιο (Μια συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 1 του ν. 1665/1986), ΝοΒ 57, 2328.
 - Στεφάνου Κωνσταντίνος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία και κοινή αγορά, 1980.
 - Συνοδινού Τατιάνα-Ελένη, Δίκτυα διανομής και διαδίκτυο, ΕΕμπΔ ΝΘ´, 273.
 - Σχινάς Γεώργιος, Διάκρισις και ρύθμισις συνδυασμού πλειόνων συμβάσεων και μικτής συμβάσεως, ΝοΒ 10, 121.
 - Σχινάς Γεώργιος, Μικταί συμβάσεις, 1962.
 - Σχινάς Ιωάννης, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρα 531-533.
 - Σωφρονά Λυδία-Ελισάβετ, Η αντιμετώπιση των συμβάσεων Leasing και Sale and Lease Back ακινήτων από τη φορολογία κεφαλαίου, ΔΕΕ 14, 691.
 - Ταλιαδούρος Σπύρος, Παραχώρηση τεχνογνωσίας (Know-How) στην κοινοτική έννομη τάξη του ανταγωνισμού, 1987.
 - Ταμπάκης Γεώργιος, Διοίκηση αστικών υποθέσεων, 1991.
 - Τέλλης Νικόλαος, Αποζημίωση πελατείας του εμπορικού αντιπροσώπου: Έκπτωση της αξίωσης λόγω συνδρομής υπαιτίου σπουδαίου λόγου στο πρόσωπό του (Γνμδ.), ΝοΒ 55, 16.
 - Τέλλης Νικόλαος, Πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις στο Δίκαιο της Εμπορικής Αντιπροσωπείας και Διανομής (Ο έγγραφος τύπος στη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας και το ζήτημα της αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων του π.δ. 219/1991 μετά τη θέσπιση του άρθρου 14 παρ. 3 και 4 ν. 3557/2007), ΕπισκεΔ 13, 958.
 - Τζουγανάτος Δημήτρης, Οι συμφωνίες αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής στο δίκαιο του ανταγωνισμού (ελεύθερου και αθέμιτου), 2001.
 - Τζουγανάτος Δημήτριος, Σχόλιο, ΕΕμπΔ ΜΗ´, 520.
 - Τότσης Χρ., Αφορολόγητο αποθεματικό ν. 2601/1998, Λογιστής 1999, 1048.
 - Τουντόπουλος Βασίλης, Σχόλιο, ΔΕΕ 13, 214.
 - Τουντόπουλος Βασίλης, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2010, άρθρα 713 και 729.
 - Τραγάκης Γεώργιος, Ελληνική τραπεζική νομοθεσία και πρακτική, 1980.
 - Τριανταφυλλάκης Γιώργος, Η ευθύνη των ΕΠΕΥ έναντι των επενδυτών για παράλειψη πληροφόρησης ή παροχή εσφαλμένων συμβουλών, ΧρΙΔ 1, 17.
 - Τριανταφυλλάκης Γιώργος, Δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, 2η έκδ. 2011.
 - Τριανταφυλλόπουλος Ιωάννης, Η εγγυητική επιστολή, ΕΕΝ 20, 1.
 - Τριανταφυλλόπουλος Κωνσταντίνος, εις Σχέδιον Αστικού Κώδικος, Ενοικιών Δίκαιον, 1935.

- Τσέλιου Ελισάβετ, Η χρονικά διαιρεμένη χρήση καταλυμάτων διακοπών (time-sharing), Διδ. Διατριβή Πανεπιστημίου Αθηνών, 1998 (δακτυλόγραφο).
- Τσέλιου Ελισάβετ, Χρονομεριστική μίσθωση σε τουριστικά καταλύματα βεβαρημένα με εμπράγματα ασφάλειες ή κατασχέσεις, ΝοΒ 50, 1391.
- Τσετσέκος Φίλιππος, Οριζόντια και κάθετη ιδιοκτησία (χωριστή ιδιοκτησία), 3η έκδ. 2002.
- Τσιακλαγκάνου Δημήτρα-Γεωργία, Συμβάσεις διανομής στο ηλεκτρονικό εμπόριο, 2014.
- Τσιμπανούλης Δημήτρης, Ένα νομοσχέδιο για την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring), ΝοΒ 38, 412.
- Τσιμπανούλης Δημήτρης, Η εταιρεία πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, σε: Ευάγγελου Περάκη (επιμ. ύλης), Το δίκαιο της ανώνυμης εταιρείας, τόμ. ΙΙ, 1991, σ. 483.
- Τσιμπανούλης Δημήτρης, Η εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης, σε: Ευάγγελου Περάκη (επιμ. ύλης), Το δίκαιο της ανώνυμης εταιρείας, τόμ. ΙΙ, 1991, σ. 445.
- Τσολακίδης Ζαφείριος, Σχόλιο στην ΑΠ 880/2010, ΧρηΔικ 4, 403.
- Τσολακίδης Ζαφείριος, Προεξόφληση απαιτήσεων από τράπεζες, ΧρηΔικ 1, 353.
- Τσολακίδης Ζαφείριος, Ακύρωση δικαιοπραξίας με αντικείμενο ακίνητο και προστασία των τρίτων κατά το σύστημα μεταγραφών και κατά το Εθνικό Κτηματολόγιο, 2003.
- Τσολακίδης Ζαφείριος, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2013, άρθρα 1203-1204.
- Τσούμας Βασίλης, Ειδικές μισθωτικές συμβάσεις, 2009.
- Τσούμας Βασίλης, Κώδικας Εμπορικών Μισθώσεων (Μετά τη θέση σε ισχύ του Ν 4242/2014), 2014.
- Τσουρούτη Αικατερίνη, Η σύμβαση μάνατζμεντ (Η σύμβαση διοίκησης επιχείρησης), ΚριτΕ 2002 (τεύχ. 2), 81.
- Τσουρουφλής Ανδρέας, Προβλήματα των διεθνών συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης (Leasing), ΔΦΝ 1999, 648.
- Φαραντούρης Νικόλαος/Τζουγανάτος Δημήτριος/Κοσμίδης Νικόλαος, Κάθετες συμφωνίες, σε: Δημητρίου Τζουγανάτου (επιμ.), Δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, 2013, σ. 400.
- Φαρμακίδης Ονούφριος, Η σύμβαση αποκλειστικού διανομέα, 1990.
- Φαρμακίδης Ονούφριος, Το δίκαιο του ελληνικού εξωτερικού εμπορίου, 1993.
- Φασούλας Ζήσης, Γνωμοδότηση, ΑρχΝ ΝΑ΄, 749.
- Φίλιος Παύλος, Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, 6η έκδ. 2011.
- Φίλιος Παύλος, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, 10η έκδ. 2011.
- Φίλιος Παύλος, Επαγγελματική μίσθωση, 10η έκδ. 2000.
- Φίλιος Παύλος, Μίσθωση ακινήτου για επαγγελματική στέγη, 2η έκδ. 2011.

-
- *Φίλιος Παύλος*, Μίσθωση κατοικίας, 4η έκδ. 1991.
 - *Φλώρος Αντώνιος*, Καταγγελία εταιρείας ωρισμένου χρόνου, *ΕλλΔνη* 15, 345.
 - *Φουρκιώτης Κωνσταντίνος*, Συμβάσεις περί δικαιώματος προαίρεσεως (optio), *Θέμ. Ξ´*, 611.
 - *Φωτόπουλος Ιωάννης*, Προβλήματα από την εφαρμογή του θεσμού της χρηματοδοτικής μίσθωσης στα ακίνητα, *ΔΦΝ* 54, 1123.
 - *Χαλκίδου Μαρία*, Factoring και Franchising: Δύο νέες μορφές εμπορικών συμβάσεων με διαρκώς διευρυνόμενο ενδιαφέρον στον τομέα των επιχειρήσεων, *Συμβολαιογραφική Επιθεώρηση* 2004, 20.
 - *Χαραλαμπάκης Αριστοτέλης*, Το Ποινικό Δίκαιο απέναντι στις νέες μορφές συμβάσεων, *Ποινλογ* 2008, 469.
 - *Χαρίση Ηλέκτρα*, Η σύμβαση χρονομεριστικής χρήσης, *ΕΕμπΔ ΜΗ´*, 464.
 - *Χαρίση-Στάμου Ηλέκτρα*, Η πιστωτική κάρτα, 1984.
 - *Χατζηνικολάου-Αγγελίδου Ράνια*, Το αεροσκάφος ως αντικείμενο συναλλαγών, 3η έκδ. 2001.
 - *Χατζηπαύλος Παύλος/Γόντικα Βαλεντίνη*, Θεωρία και πρακτική της χρηματοδοτικής μισθώσεως, 1982.
 - *Χατζησεβαστού Ανθούλα*, Εγγυητική επιστολή σε πρώτη ζήτηση. Δυνατότητες αποτροπής της καταπτώσεως, 2011.
 - *Χιωτέλλης Αριστείδης*, Η σύμβαση έντυπης έκδοσης, 1993.
 - *Χριστακάκου-Φωτιάδη Καλλιόπη*, Η επικαρπία σε επιχείρηση, 1994.
 - *Χριστοδούλου Δημήτριος*, Το factoring ως μέσο είσπραξης εμπορικών απαιτήσεων, *ΕΕμπΔ ΞΒ´*, 1.
 - *Χριστοδούλου Φοίβος*, Τα νέα συναλλακτικά μορφώματα και το κλασικό δίκαιο των συμβάσεων, σε: «Σύγχρονα ζητήματα Αστικού Δικαίου», 1ο Συνέδριο Ένωσης Αστικολόγων 1995, σ. 37.
 - *Χριστοπούλου Χριστίνα*, Η εκκαθάριση και εκποίηση ξενοδοχειακής επιχείρησης υπό τον νέο Πτωχευτικό Κώδικα και τα δικαιώματα των χρονομισθωτών, *ΧρΙΔ* 7, 873.
 - *Χριστοφορίδης Χριστόφορος*, Οι υποχρεώσεις προσπαθείας, *Τιμ. τόμ. Μιχαηλίδη-Νουάρου*, τόμ. Β´, 1987, σ. 557.
 - *Χρυσάνθης Χρήστος*, Η έκταση του ελέγχου στα έγγραφα της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης (υπό το φως των Νέων Κανόνων του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου), *ΕΕμπΔ ΜΣΤ´*, 190.
 - *Χρυσάνθης Χρήστος*, Forfaiting, 1991.
 - *Χρυσοστομίδου-Κατσαρού Νίκη*, Μια νέα για την Ελλάδα σύμβαση: το Leasing, *Αρμ* 32, 526.
 - *Ψάρρας Άλκης*, Η εμπορική εκμετάλλευση της φήμης προσώπων ή έργων του πνεύματος, *ΕΕμπΔ ΜΔ´*, 345.

- *Ψούνη-Ζορμπά Νίκη*, Η αναστροφή της πωλήσεως ως διαπλαστικό δικαίωμα και η έννοια του άρθρου 554 ΑΚ, Αρμ 36, 98.
- *Ψυχομάνης Σπυρίδων*, Ζητήματα εγγυητικών επιστολών, ΝοΒ 42, 594.
- *Ψυχομάνης Σπυρίδων*, Κριτική του νομοσχεδίου για τους θεσμούς του Factoring και του Forfaiting, ΔΕΕΤ 1990/Γ', 79.
- *Ψυχομάνης Σπυρίδων*, Περί εισπρακτικών εταιρειών (Γνμδ.), ΝοΒ 52, 216.
- *Ψυχομάνης Σπυρίδων*, Περί συνδυασμού συμβάσεων α) ανοίγματος πιστώσεως με τρέχοντα λογαριασμό, β) αναδοχής εκδόσεως ομολογιακού δανείου, γ) Factoring και δ) Leasing, ΕΕμπΔ ΝΣΤ', 444.
- *Ψυχομάνης Σπυρίδων*, Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, 1996.
- *Ψυχομάνης Σπυρίδων*, Τραπεζικό δίκαιο-Δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων Ι, 5η έκδ. 2001 και 6η έκδ. 2008· ΙΙ, 6η έκδ. 2010.
- *Ψυχομάνης Σπυρίδων*, Δίκαιο του τραπεζικού συστήματος: Οι τράπεζες και η εποπτεία τους, 2η έκδ. 2009.
- *Ψυχομάνης Σπυρίδων*, Δίκαιο εμπορικών εταιριών (ΟΕ, ΕΕ, ΕΕκμ, Αφανούς, Κοινοπραξίας, ΕΟΟΣ, ΑΕ, ΕΠΕ, ΙΚΕ). Μετά το νόμο 4072/2012, 2013.
- *Ψυχομάνης Σπυρίδων*, Ευθύνη τραπεζών και εποπτικών αρχών έναντι επενδυτών και καταθετών, ΝοΒ 57, 2316.
- *Ψυχομάνης Σπυρίδων*, Πτωχευτικό δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 5η έκδ. 2012.
- *Fikentscher Wolfgang*, Η θεωρία του «κατά περίπτωση-κανόνα» ως θεμελίου του κωδικοποιημένου και του νομολογιακού δικαίου (code law and civil law), ΤοΣ 1977, 496.
- *Park Yoon/Zwick Jack*, Διεθνής τραπεζική θεωρία και πρακτική (μετάφραση-έκδοση ΕΕΤ), 1988.
- *Ulmer Eugen*, Ενοποίησης του ευρωπαϊκού αστικού δικαίου, ΕΕμπΔ ΙΒ', 369.

Β. Ξενόγλωσση

- *Adams John, Franchising, Practice and Precedence in Business Format Franchise*, London 1981.
- *Adams John, Merchandising Intellectual Property*, London 1987.
- *Assmann Heinz-Dieter/Kirchner Christian/Schanze Erich, Ökonomische Analyse des Rechts*, 1978.
- *Autenrieth Karlheinz, Vertragsgestaltung und Gesetzesanwendung beim Leasing*, JA 1980, 407.

-
- *Bähr Gerhard*, Verlängerter Eigentumsvorbehalt und Factoring-Globalzession, NJW 1979, 1281.
 - *Bähr Gerhard*, Zur Lage der Factoring-Zession, DB 1982, 163.
 - *Basedow Jürgen*, Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen, RIW 1988, 1.
 - *Bauder Wolfgang*, Zur Selbständigkeit des Franchising-Nehmers, NJW 1989, 78.
 - *Baumann Heinrich*, Factoring, Warenkreditsicherung, Zessionskredit, Diss., 1966.
 - *Baumbach Adolf/Hefermehl Wolfgang*, Wettbewerbsrecht (Kommentar), 2001.
 - *Baur Fritz*, Sachenrecht, 14η έκδ. 1987.
 - *Baur Jürgen*, Die Funktion des neuen Diskriminierungsverbots nach § 26 Abs. 2 Satz 2 GWB, BB 1974, 1589.
 - *Behr Volker*, Der Franchisevertrag. Eine Untersuchung zum Recht der USA mit vergleichenden Hinweisen zum deutschen Recht, 1976.
 - *Behrens Friedrich*, Die ökonomischen Grundlagen des Rechts-Politische Ökonomie als rationale Jurisprudenz, 1986.
 - *Benkard Georg/Ullmann Eike*, Patentgesetz/Gebrauchsmustergesetz (Kommentar), 1993.
 - *Berghaus Bernd-Michael*, Kollision zwischen Factoring-Globalzession und verlängertem Eigentumsvorbehalt, Diss., 1989.
 - *Bernstein Rainer*, Der Tatbestand des Mobilien-Finanzierungsvertrages und seine rechtliche Einordnung als Vertrag «sui-generis», Diss. Frankfurt a.M., 1983.
 - *Bernstorff Christoph*, Rechtsprobleme im Auslandsgeschäft, 3η έκδ. 1992.
 - *Bette Klaus*, Abtretungsverbot, Stand der Diskussion-dargestellt aus aktuellem Anlass, FLF 1993, 138.
 - *Bette Klaus*, Aktuelle Fragen zum Factoring-Geschäft: Rechtspraxis und Rechtsprechung, 1980.
 - *Bette Klaus*, Das Factoring-Geschäft, 1973.
 - *Bette Klaus*, Factoring, FLF 1991, 94.
 - *Betti Emilio*, Der Typenzwang bei den römischen Rechtsgeschäften und die sogenannte Typenfreiheit des heutigen Rechts, in Festschrift für Leopold Wenger, Bd. I, 1944, S. 249.
 - *Blake Robert/Mouton Jane*, Consultation, 1984.
 - *Blaurock Uwe*, Die Factoring-Zession, ZHR 142 (1978), 325.
 - *Blaurock Uwe*, Kartellrechtliche Grenzen von Franchise-Systemen, σε: Handelsrecht und Wirtschaftsrecht in der Bankpraxis, Festschrift für Winfried Werner, 1984.
 - *Bleckmann Albert*, Die umgekehrte Diskriminierung, RIW 1985, 917.
 - *Blumenwitz Dieter*, Einführung in das Anglo-Amerikanische Recht, 1971.

- *Boetius Jan*, Der Garantievertrag, Diss. München, 1966.
- *Borggräfe Joachim*, Die Zwangsvollstreckung in bewegliches Leasinggut, 1976.
- *Brink Ulrich*, Die Ottawa-Konvention über internationales Factoring, FLF 1990, 26.
- *Brink Ulrich*, Rechtsprobleme des Factors in der Insolvenz seines Kunden, ZIP 1987, 817.
- *Buchenbacher Christoph*, Gemischte Schuldverhältnisse und Analogieverfahren, Diss. Basel, 1952.
- *Bucksch Georg*, Das Kreditkartenverfahren, Diss., 1970.
- *Bucksch Georg*, Der Poolvertrag, 1987.
- *Bülow Peter*, Factoring und verlängerter Eigentumsvorbehalt, JA 1982, 58.
- *Bülow Peter*, Recht der Kreditsicherheiten, 3η έκδ. 1993.
- *Bunte Herman-Josef*, Franchising und EG-Kartellrecht, NJW 1986, 1406.
- *Buschbeck-Bülow Brigitte*, Betriebsverfassungsrechtliche Vertretung in Franchise-Systemen, BB 1989, 352.
- *Büschgen Hans/Apel Jürgen*, Praxis-Handbuch Leasing, 1998.
- *Canaris Claus-Wilhelm*, Bankvertragsrecht I, Besonderer Teil, 2. Bearbeitung 1981.
- *Canaris Claus-Wilhelm*, Bankvertragsrecht, Erster Teil, 3η έκδ. 1988.
- *Canaris Claus-Wilhelm*, Befremdliches zur Barvorschusstheorie beim Factoring!, NJW 1981, 1347.
- *Canaris Claus-Wilhelm*, Finanzierungsleasing und Wandelung, NJW 1982, 305.
- *Canaris Claus-Wilhelm*, Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing, AcP 190, 410.
- *Canaris Claus-Wilhelm*, Verlängerter Eigentumsvorbehalt und Forderungseinzug durch Banken, NJW 1981, 249.
- *Canaris Claus-Wilhelm*, Systemdenken und Systembegriff in der Jurisprudenz, 2η έκδ. 1983.
- *Capelle Karl-Hermann/Canaris Claus-Wilhelm*, Handelsrecht, 21η έκδ. 1989.
- *Charmatz Hans*, Zur Geschichte und Konstruktion der Vertragstypen im Schuldrecht, mit besonderer Berücksichtigung der gemischten Verträge, 1937 (Neudruck 1968).
- *Chiotellis Aristide/Fikentscher Wolfgang/Beisser Hanspeter*, Rechtstatsachenforschung, Methodische Probleme und Wirtschaftsrecht, 1985.
- *Cox Anthony/Mackenzie John*, International Factoring, Euromoney Publications, London 1986.
- *Custodis Hans*, Das Kreditkartenverfahren, Diss. Köln, 1970.
- *Cuming Ronald*, Legal Regulation of International Financial Leasing: The 1988 Ottawa Convention (1989), Arizona J. Int. Comp. L. 1989, 39.
- *Dageförde Heinrich*, Internationales Finanzierungsleasing, 1992.

-
- *Damm Reinhard*, Die aktienrechtliche Zulässigkeit von Betriebsführungsverträgen, BB 1976, 294.
 - *David René/Jauffret-Spinosi Camille*, Les grands systèmes de droit contemporain, 8η έκδ. 1982.
 - *Dellios Georgios*, Zur Präzisierung der Rechtsfindungsmethode bei gemischten Verträgen, Diss. Regensburg, 1981.
 - *Dilcher Hermann*, Typenfreiheit und inhaltliche Gestaltungsfreiheit bei Verträgen, NJW 1960, 1040.
 - *Dyl Edward/Martin Stanley*, Setting Terms for Leveraged Leasing, FM 6, 20.
 - *Ebenroth Carsten-Thomas*, Das Verhältnis zwischen Joint-Venture-Vertrag, Gesellschaftssatzung und Investitionsvertrag, JZ 1987, 265.
 - *Ebenroth Carsten-Thomas*, Kollisionsrechtliche Anknüpfung der Vertragsverhältnisse von Handelsvertretern, Kommissionsagenten, Vertragshändlern und Handelsmaklern, RIW 1984, 165.
 - *Ebenroth Carsten-Thomas/Obermann Siegfried*, Absatzmittlungsverträge im Spannungsverhältnis von Kartell- und Zivilrecht, 1980.
 - *Ebenroth Carsten-Thomas/Parche Ulrich*, Die kartell- und zivilrechtlichen Schranken bei der Umstrukturierung von Absatzmittlungsverhältnissen, BB 1988, Beil. 10.
 - *Eckert Jörn*, Die analoge Anwendung des Ausgleichsanspruchs nach § 89 b HGB auf Vertragshändler und Franchisenehmer, WM 1991, 1237.
 - *Ehling Heinrich*, Zivilrechtliche Probleme der vertraglichen Ausgestaltung des Inland-Factoring-Geschäfts in Deutschland, 1977.
 - *Ekkenga Jens*, Die Inhaltskontrolle von Franchise-Verträgen, 1990.
 - *Ekkenga Jens*, Grundfragen der AGB-Kontrolle von Franchise-Verträgen, Die AG 1989, 301.
 - *Enghusen Gunnar*, Rechtliche Probleme der Franchiseverträge in den Vereinigten Staaten von Amerika und in Europa unter besonderer Berücksichtigung des Kartellrechts, Diss. Berlin, 1978.
 - *Engisch Karl*, Die Idee der Konkretisierung in Recht und Rechtswissenschaft unserer Zeit, 2η έκδ. 1983.
 - *Erdmann Günter*, Die Laufzeit von Franchise-Verträgen im Lichte des AGB-Gesetzes, BB 1992, 795.
 - *Erman Walter*, BGB Handkommentar, 7η έκδ. 1981 και 9η έκδ. 1993.
 - *Esser Josef*, Grundsatz und Norm in der richterlichen Fortbildung des Privatrechts, 4η έκδ. 1990.
 - *Esser Josef*, Schuldrecht, Bd. I, 1970.
 - *Ewald Heinz*, Diskriminierungsverbot und Nachfragemacht, BB 1973, 1181.
 - *Fehl Norbert*, Finanzierungsleasing und Bauherrenmodell, 1986.

- *Feinen Klaus*, Grundzüge und Praxis des Immobilienleasing, DB-Beilage 21/1978, 14.
- *Feinen Klaus*, Leasing kann einen Beitrag zur Exportförderung leisten, BB-Beilage 3/1986, 1.
- *Felix Günther*, Bilanzierung von Leasing-Verträgen über Immobilien beim Mieter, BB 1968, 96.
- *Felix Günther/Streck Michael*, Dauerschulden des Leasinggebers bei Immobilienleasing, BB 1977, 583.
- *Feston/Delmas*, Le franchising et les concessionnaires, 1973.
- *Figge Horst*, Vertragsformen und kalkulatorische Grundlagen des Leasing, AcP 190, 219.
- *Fikentscher Wolfgang*, Schuldrecht, 9η έκδ. 1992.
- *Fikentscher Wolfgang*, Wirtschaftsrecht, τόμ. I-II, 1983.
- *Fikentscher Wolfgang*, Scheinvollmacht und Vertreterbegriff, AcP 1955, 1.
- *Finger Peter*, Die Forfaitierung, ihre Erscheinungsformen in der Praxis und ihre rechtliche Behandlung, BB 1969, 765.
- *Finger Peter*, Die Offenkundigkeit des mitgeteilten Fachwissens bei Know-how-Verträgen, GRUR 1970, 3.
- *Finger Peter*, Die Stellung des Vertragshändlers bei Beendigung des Vertrags, DB 1970, 141.
- *Fischer*, Anmerkung, GRUR 1976, 142.
- *Flume Werner*, Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht, Teil I-IV, DB 1972, 1, 53, 105 και 152.
- *Gabele Eduard/Dannenberg Jan/Kroll Michael*, Immobilien-Leasing, 2η έκδ. 1995.
- *Gabele Eduard/Kroll Michael*, Grundlagen des Immobilienleasing, DB 1991, 241.
- *Gerhardt Walther*, Die neuere Rechtsprechung zu den Mobiliarsicherheiten, JZ 1986, 736.
- *Gerth Axel*, Probleme der Wechselforfaitierung, ZfKrW 1979, 576.
- *Gessler Ernst*, Der Betriebsführungsvertrag im Licht der aktienrechtlichen Zuständigkeitsordnung, Festschrift für Hefermehl, 1976, σ. 263.
- *Gewirtz/Pote*, Unidroit Draft Convention, International Financial Law Review 1988, 24.
- *Gitter Wolfgang*, Gebrauchsüberlassungsverträge, 1988.
- *Glomb Georg-Peter*, Finanzierung durch Factoring, 1969.
- *Goergen Helmut*, Crossborder Leasing, BB-Beilage 10/1987, 17.
- *Goode Roy M.*, Conclusions of the Leasing and Factoring Conventions, JBL 1988, 347.

-
- *Gordley James*, Common law and civil law: eine überholte Unterscheidung, ZEuP 1993, 498.
 - *Gotsopoulou Niki*, Franchise Agreements. Legal Practices in International Arena, European Community, England and in Greece, 2000.
 - *Graupner Rudolf*, Alleinvertriebsverträge im englischen Recht und Rechtsvergleichende Probleme, AWD 1970, 49.
 - *Grossfeld Bernhard*, Zivilrecht als Gestaltungsaufgabe, 1977.
 - *Grossmann-Doerth Hans*, Selbstgeschaffenes Recht der Wirtschaft und staatliches Recht, 1933.
 - *Gugelmann Robert*, Die Rechtsverhältnisse bei Geschäften gemischter Art nach schweizerischem Obligationenrecht, Diss. Bern, 1943.
 - *Guild Ian/Harris Rhodri*, Forfeiting, an alternative approach to export trade finance, 1988.
 - *Guyénot Jean*, La franchise commerciale. Étude comparée des systèmes de distribution interentreprises constitutifs de groupements de concessionnaires, RDC 1973, 11.
 - *Guyénot/Valetta*, The Commercial Franchise: A comparative Study of The Multi-Enterprise Systems that Constitute Groupings of Concessionaries, Anglo-American Law Review, Vol. 4 (1975), 331.
 - *Gzuk Roland*, Finanzierungsleasing als alternative Investitionsform, AcP 190, 208.
 - *Hagenmüller Karl-Friedrich/Eckstein Wolfram*, Leasing Handbuch für die betriebliche Praxis, 1992.
 - *Hagenmüller Karl F./Sommer Heinrich Johannes* (Hrsg.), Factoring Handbuch, Factoring: Nationales-Internationales, 2η έκδ. 1987.
 - *Hager Johannes*, Rechtsfragen des Finanzierungsleasing von Hard- und Software, AcP 190, 324.
 - *Häusermann Balz-Tobias*, Forfaitierungsgeschäfte im Dienste der mittelfristigen Exportfinanzierung, 2η έκδ. 1973.
 - *Heidland Herbert*, Verlängerter und erweiterter Eigentumsvorbehalt im Insolvenzverfahren, KTS 1960, 17.
 - *Heldrich Andreas*, Die Bedeutung der Rechtssoziologie für das Zivilrecht, AcP 1986, 74.
 - *Hiddemann Hans Joachim*, Die Rechtsprechung des Bundesgerichtshofs zum Leasingvertrag, WM 1978, 834.
 - *Hoeningher Heinrich*, Vorstudien zum Problem der gemischten Verträge, Bd. I, Die gemischten Verträge in ihrem Grundformen, 1910.
 - *Hopt Klaus/Mülbert Peter*, Kreditrecht (Sonderausgabe der Vorbemerkungen zu §§ 607 ff. BGB aus Staudingers Kommentar zum BGB), 1989.

- *Huber Ulrich*, Typenzwang, Vertragsfreiheit und Gesetzesumgehung, JA 1970, 784.
- *Hueck Alfred/Canaris Claus-Wilhelm*, Recht der Wertpapiere, 12η έκδ. 1986.
- *Hurd Hillyer/Hurd William*, Keys to Business Cash, Berron's national business and financial weekly, Boston 20.12.1941, σ. 9.
- *Izraeli Dov*, Franchising and the Total Distribution System, London 1972.
- *Jagenburg Walter*, Die Entwicklung des Architekten- und Baubetreuungsrechts 1977/78, NJW 1979, 793.
- *Jäger Horst-Ulrich*, Export Factoring and Forfaiting, σε: Norbert Horn (ed.), The Law of International Trade Finance, 1989, σ. 308.
- *Jahr Günter*, Funktionsanalyse von Rechtsfiguren als Grundlage einer Befegung von Rechtswissenschaft und Wirtschaftswissenschaft, ZBW 1966, 757.
- *Jayme Erik*, Rechtswahlklausel und zwingendes ausländisches Recht beim Franchise-Recht, IPRax 1983, 105.
- *Jung Erich*, Einteilung der Schuldverhältnisse, JherJb 69 (1921), 61.
- *Kaiser Erhard*, Verlängerter Eigentumsvorbehalt und Globalzession im IPR, 1986.
- *Kamper Karl*, Factoring: Wirtschaftliche, zivilrechtliche und steuerrechtliche Aspekte, 1981.
- *Kevekordes Johannes*, Zur EWG-kartellrechtlichen Beurteilung von Franchise-Verträgen, BB 1987, 74.
- *Kewenig Wilhelm*, Niederlassungsfreiheit, Freiheit des Dienstleistungsverkehrs und Inländerdiskriminierung, JZ 1990, 20.
- *Kirchhoff Wolfgang*, Die kartellrechtliche Beurteilung vertikaler Vertriebsverträge, 1990.
- *Kissner Erich*, Die praktische Abwicklung des à-Forfait-Geschäfts, Die Bank 1981, 56.
- *Kissner Erich/Feinen Klaus/Bittmann Helmut*, Forfaitierung, Leasing und Factoring im Auslandsgeschäft, 1981.
- *Kitsaras Lambros*, Das Unidroit übereinkommen über das internationale Factoring vom 28.5.1988 (Ottawa) aus der Sicht des deutschen und griechischen Rechts, 1994.
- *Knebel Andreas*, Inhaltskontrolle von Leasingforderungen auf der Grundlage der Unidroit-Leasing-Konvention, RIW 1993, 537.
- *Knigge Jürgen*, Franchise-Systeme im Dienstleistungssektor, 1973.
- *Koch Eckart*, Immobilienleasing: Ein Beitrag zur Zivilrechtsdogmatik des Leasing, 1989.
- *Köhler Helmut*, Nachvertragliche Wettbewerbsverbote für Absatzmittler: Zivilrechtliche und kartellrechtliche Schranken, Festschrift für Rittner, 1991, 265.

-
- *Kohnstamm Jeroen*, The Geographic Spread of Factoring, σε: Factoring-Handbuch των Hagenmüller/Sommer/Bring.
 - *Köndgen Johannes*, Selbstbindung ohne Vertrag, 1981.
 - *Koziol Helmut*, Der Garantievertrag, 1981.
 - *Kramer Ernst* (Hrsg.), Neue Vertragsformen der Wirtschaft, Bern, 2η έκδ. 1992 (με συμβολές των Rey, Schaer κ.ά.).
 - *Krasser Rudolf*, Der Schutz des Know-how nach deutschem Recht, GRUR 1970, 587.
 - *Krasser Rudolf*, Grundlagen des zivilrechtlichen Schutzes von Geschäfts- und Betriebsgeheimnissen sowie von Know-how, GRUR 1977, 177.
 - *Kronke Herbert*, Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht, AcP 190, 383.
 - *Ladas Stephen*, Patents, Trademarks and Related Rights, vol. III, 1975.
 - *Larenz Karl*, Schuldrecht II 1, 13η έκδ. 1986.
 - *Larenz Karl/Canaris Claus-Wilhelm*, Lehrbuch des Schuldrechts, Bd. II/2, Besonderer Teil, 1994.
 - *Leenen Detlef*, Typus und Rechtsfindung, 1971.
 - *Leenen Detlef*, Die Pflichten des Leasing-Gebers, AcP 190, 260.
 - *Lehmann Michael*, Bürgerliches Recht und Handelsrecht-Eine juristische und ökonomische Analyse, 1983.
 - *Leloup Jean Marie*, Droit et pratique de la franchise, Paris, 1983/1984.
 - *Lenzen Rolf*, Risiken des Franchise-Vertrages, RIW 1984, 586.
 - *Lieb Manfred*, Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle, DB 1988, 946.
 - *Lieb Manfred*, Zur Inhaltskontrolle von Teilamortisations-Leasingverträgen, DB 1976, 2167.
 - *Liesegang Helmuth*, Der Franchise-Vertrag, 3η έκδ. 1990.
 - *Liesegang Helmuth*, Die Bedeutung des AGB-Gesetzes für Franchiseverträge, BB 1991, 2381.
 - *Lindacher Walter*, Anmerkung zum BGH Urteil vom 27.2.85, JZ 1985, 896.
 - *Locher Horst*, Baubetreuungsrecht, 1973.
 - *Locher Horst*, Das private Baurecht, 2η έκδ. 1978.
 - *Locher Horst*, Rechtsfragen des Baubetreuungsvertrages, NJW 1967, 326.
 - *Löffler Winfried*, Begriff und Arten des Factoring, BB 1967, 1304.
 - *Löffler Joachim*, Betriebsführungsverträge mit Personenhandelsgesellschaften, NJW 1983, 2920.
 - *Lord Diplock*, στην εφημερίδα «The Economist» της 4.12.1971, σ. 23.
 - *Lotmar Philipp*, Der Arbeitsvertrag nach dem privatrecht des Deutschen Reiches, Bd. 1, 1902, Bd. 2, 1908.

- *Lüdecke Wolfgang/Fischer Ernst*, Lizenzverträge, 1957.
- *Lutter Markus*, Europäisches Unternehmensrecht, 1991.
- *Lwowski Hans*, Regreßloser Ankauf von Leasingforderungen durch Banken, ZIP 1983, 900.
- *Mack Manfred*, Neuere Vertragssysteme in der Bundesrepublik Deutschland, 1975.
- *Martinek Michael*, Das europäische Bankgeschäft der Finanzierung von Franchisesystemen, ZBB 1990, 190.
- *Martinek Michael*, Franchising, 1987.
- *Martinek Michael*, Moderne Vertragstypen, Bd. I, 1991, Bd. II, 1992, Bd. III, 1993.
- *Martiny Dieter*, Zustandekommen von Gerichtsstandsvereinbarungen und stillschweigende Rechtswahl bei Vertragshändlerverträgen, AWD 1972, 165.
- *Matthiessen Volker*, Arbeits- und handelsrechtliche Ansätze eines Franchisenehmerschutzes, ZIP 1988, 1089.
- *Medicus Dieter*, Schuldrecht II, 4η έκδ. 1990.
- *Mendelsohn Martin*, The Guide to Franchising, London 1970.
- *Messer Herbert*, Verlängerter Eigentumsvorbehalt und Forderungsabtretung an die Factoring-Bank, NJW 1976, 925.
- *Mestmäcker Ernst-Joachim*, Europäisches Wettbewerbsrecht, 1974.
- *Metz Robert*, Franchising: How to select a business of your own, New York 1969.
- *Michels Erich*, Das Zusammentreffen von Factoring und Eigentumsvorbehalt der Warenlieferanten im Insolvenzfall, DB 1976, 325.
- *Milsom S.F.C.*, Historical Foundations of the Common Law, 2η έκδ. 1981.
- *Mühlendahl Alexander von*, Franchiseverträge und Warenzeichenlizenzen: Die Beurteilung von Koppelungsvereinbarungen in den USA, σε: Festschrift für Eugen Ulmer, 1973, σ. 440.
- *Nereus L. Joubert*, The legal nature of the Factoring Contract, in: South African Law Journal 1987, 88.
- *Neumann Carl Wolfgang*, Franchise-Verträge und europäisches Wettbewerbsrecht, RIW 1985, 612.
- *Nicklisch Fritz*, Mitwirkungspflichten des Bestellers beim Werkvertrag, insbesondere beim Bau- und Industrieanlagevertrag, BB 1979, 533.
- *Niederleithinger Ernst/Ritter Lennart*, Die kartellrechtliche Entscheidungspraxis zu Liefer-, Vertriebs- und Franchiseverträgen, 1988.
- *Nörr Knut Wolfgang/Scheyhing Robert*, Sukzessionen, 1983.
- *Obermüller Manfred*, Die Bank im Konkurs ihres Kunden, 4η έκδ. 1991.
- *Odersky Walter*, Harmonisierende Auslegung und europäische Rechtskultur, ZEuP 1994, 1.

-
- *Packham Richard*, An Analysis of the Risks of Leveraged Leasing, JCBL 57, 2.
 - *Palandt Otto*, Bürgerliches Gesetzbuch, 44η έκδ. 1985, 53η έκδ. 1994, 56η έκδ. 1997 και 66η έκδ. 2007.
 - *Papapostolou Nikolaos*, Die Risikoverteilung beim Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen, 1987.
 - *Pascal Blaise*, Pensées, Gallimard, Paris 1977.
 - *Peters Wolfgang/Wiechmann Jost*, Die Sicherung des Eigentumsvorbehaltslieferanten gegen Benachteiligung durch echtes Factoring, NJW 1985, 2932.
 - *Peters Wolfgang/Wiechmann Jost*, Verlängerter Eigentumsvorbehalt und Abtretungsermächtigung beim echten Factoring, ZIP 1982, 1407.
 - *Pfaff Dieter*, Der Know-how-Vertrag im bürgerlichen Recht, BB 1974, 565.
 - *Piriou Marie-Pierre*, Selektiver Betrieb und Wettbewerbsregeln der Europäischen Gemeinschaft, GRUR int. 1980, 321.
 - *Pleyer Klemens*, σε: Chinkin C.M./Davidson Paul/Ricquier W.J.M. (επιμ. ύλης), Current Problems of International Trade Financing, Faculty of Law, National University of Singapore 1983: Factoring in the Federal Republic of Germany, σ. 316.
 - *Poczobut Jerzy*, Internationales Finanzierungsleasing, RabelsZ 1987, 681.
 - *Porten Norbert*, Serviceleistungen beim Immobilienleasing, DB-Beilage 7/1990, 22.
 - *Pottschmid Günter/Rohr Ulrich*, Kreditsicherungsrecht, 1992.
 - *Rabel Ernst*, Aufgabe und Notwendigkeit der Rechtsvergleichung, 1925.
 - *Rebe Bernd*, Privatrecht und Wirtschaftsordnung, 1978.
 - *Rebmann Eberhard*, Das UNIDROIT-übereinkommen über das internationale Factoring (Ottawa 1988), RabelsZ 53 (1989), 599.
 - *Reinicke Dietrich/Tiedtke Klaus*, Kaufrecht, 1992.
 - *Reiter Gerd*, Factoring und Umsatzsteuer, BB 1982, 1718.
 - *Reithmann Christoph/Martiny Dieter*, Internationales Vertragsrecht, 3η έκδ. 1980.
 - *Rheinstein Max*, Einführung in die Rechtsvergleichung, 1974.
 - *Rimmelpacher Bruno*, Kreditsicherungsrecht, 2η έκδ. 1987.
 - *Rives-Lange Jean-Louis/Contamine-Reynaud Monique*, Droit bancaire, 5η έκδ. 1990.
 - *Rödl Helmut*, Rechtsfragen des Factoring-Vertrages, BB 1967, 1301.
 - *Roth Günter*, Das Factoring, Jura 1979, 297.
 - *Roth Herbert*, Zur gerichtlichen Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasingverträgen, AcP 190, 292.
 - *Runge Bernt*, Ist Immobilienleasing anders?, DB-Beilage 9/1972, 12.

- *Runge Bernt*, Leasing im Zivilrecht, DB-Beilage 21/1976, 6.
- *Sauter Herbert*, Die gruppenweise Freistellung von Franchise-Vereinbarungen, WuW 1989, 284.
- *Schäfer Hans-Bernd/Ott Claus*, Lehrbuch der ökonomischen Analyse des Zivilrechts, 1986.
- *Schaub Stefan*, Franchising und EG-Kartellrecht, WuW 1987, 607.
- *Schenk Hans-Otto*, Theorie und Ideologie der Nachfragemacht des Handels, WuW 1974, 149.
- *Schepers Christian*, Der Factoring-Markt in der Bundesrepublik Deutschland, 1993.
- *Schimansky Herbert/Bunte Hermann-Josef/Lwowski Hans-Jürgen*, Bankrechts-Handbuch, 1997.
- *Schlosser Peter/Coester-Waltjen Dagmar/Graba Hans-Ulrich*, AGBG-Kommentar, 1977.
- *Schluep Walter*, Innominatverträge, Schweizerisches Privatrecht, Bd. VIII/1, Obligationenrecht-Besondere Vertragsverhältnisse, 2. Halbband, 1979.
- *Schlüter Andreas*, Management-und Consulting-Verträge, 1987.
- *Schmidt Karsten*, Die Zukunft der Kodifikationsidee, 1985.
- *Schmidt Karsten*, Factoring-Globalzession und verlängerter Eigentumsvorbehalt, DB 1977, 65.
- *Schmidt Karsten*, Handelsrecht, 4η έκδ. 1994.
- *Schmidt-Rimpler Walter*, Grundfragen einer Erneuerung des Vertragsrechts, AcP 147, 130.
- *Schmidt-Salzer Joachim*, AGB, 1977.
- *Schmitt Robert Maria*, Abtretungsverbot und Factoring, DB 1980, 244.
- *Schmitt Robert Maria*, Das Factoring-Geschäft, 1968.
- *Schmitthoff Clive M.*, The Export Trade, the Law and Practice of International Trade, 9η έκδ. 1990.
- *Schmitz Dieter/Van Hamme Alain*, Franchising in Europe: the first practical EEC guidelines, The international lawyer, vol. 22 (1988), 717.
- *Schmitz Erich*, Globalabtretung an Factoring-Gesellschaft beim unechten Factoring, NJW 1978, 201.
- *Schönle Herbert*, Bank- und Börsenrecht, 2η έκδ. 1977.
- *Schramm Karl-Heinz*, σε: Münchener Kommentar zum BGB, 4 Aufl. 2001, § 167.
- *Schröter Jürgen/von Westphalen Friedrich*, Sicherheiten-Poolverträge der Banken und Warenlieferanten, 1986.
- *Schulthess Victor G.*, Der Franchise-Vertrag nach schweizerischem Recht, Zürich 1975.
- *Schulz Horst-Günther*, Wirtschaftliches Eigentum beim Immobilienleasing, BB 1986, 2173.

-
- *Schultz-Meister Charlotte*, Wirkungen des Regress-Verzichts der à Forfait finanzierenden Banken bei Ankauf von Wechseln, AWD 1972, 230.
 - *Schultz-Süchting Rolf-Eckart*, Ausschließlicher Lizenz- und Know-how-Vertrag, σε: Münchener Vertragshandbuch, 1984.
 - *Schütze Rolf*, Kollisionsrechtliche Probleme der Forfaitierung von Exportforderungen, WM 1979, 576.
 - *Schütze Rolf*, σε: Münchener Vertragshandbuch, Bd. III, 1986, σ. 206.
 - *Serick Rolf*, Eigentumsvorbehalt und Sicherungsübereignung, τόμ. V, 1982.
 - *Serick Rolf*, Rechtsprobleme des Factoring-Geschäftes, BB 1976, 425.
 - *Sigulla Stefan*, Vertragstypologie und Gesetzesleitbilder, 1983.
 - *Skaupy Walther*, Das "Franchising" als zeitgerechte Vertriebskonzeption, DB 1982, 2446.
 - *Skaupy Walther*, Der Franchise-Vertrag: ein neuer Vertragstyp, BB 1969, 113.
 - *Skaupy Walther*, Franchising: Exporting for international partnerships, WuW 31 (1981), 17.
 - *Skaupy Walther*, Franchising, Handbuch für die Betriebs- und Rechtspraxis, 1987.
 - *Skaupy Walther*, Know-how-Vereinbarungen und Kartellrecht, GRUR 1964, 539.
 - *Sonnenberger Hans-Jürgen*, Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen, NJW 1983, 2217.
 - *Stauder Bernd/Weisensee Gerd*, Das Kreditkartengeschäft, 1970.
 - *Staudinger Julius*, Kommentar zum BGB, 1975, § 723.
 - *Stumpf Herbert*, Der Know-how-Vertrag, 1971.
 - *Stumpf Herbert*, Der Vertragshändlervertrag unter Einschluß des EG-Kartellrechts, 2. Aufl., 1979.
 - *Teubner Günter*, Der Factoring-Vertrag, JuS 1972, 261.
 - *Teubner Günter*, "Verbund", Verband oder Verkehr; zur Aussenhaftung von Franchisesystemen, ZHR 1990, 295.
 - *Tietz Bruno/Mathieu Günter*, Das Franchising als Kooperationsmodell für den mittelständischen Gross- und Einzelhandel, 1979.
 - *Tilmann Winfried*, Zur Entwicklung eines europäischen Zivilrechts, Festschrift für Oppenhoff, 1985, σ. 495.
 - *Ulmer Eugen*, Wege zu Europäischer Rechtseinheit, 1960.
 - *Ulmer Eugen/Reimer Dietrich*, Das Recht des unlauteren Wettbewerbs in den Mitgliedstaaten der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft, Bd. III, 1968.
 - *Ulmer Peter*, Der Vertragshändler, 1969.
 - *Vaughn Charles L.* (έκδ.), Franchising. Its Nature, Scope, Advantages and Development, 2η έκδ., Lexington Massachusetts, 1982.

- *Veelken Winfried*, Vertriebssysteme unter besonderer Berücksichtigung des deutschen und europäischen Wettbewerbsrechts, ZVglRWiss 1990, 358.
- *Velentzas John/Miariti Zoe/Gravas Efthymios*, Leasing: Legal and financial approaches, ΕΤρΑΕΧρΔ 2008, 577.
- *Voltaire François de*, Dialogues et anecdotes philosophiques (Edition Garnier Frères: Paris 1966).
- *Voulgaris Ioannis*, Le crédit-bail (leasing) et les institutions analogues en droit international privé, 1996.
- *Walter Gerhard*, Kaufrecht, 1987.
- *Wank Rolf*, Die "neue Selbständigkeit", DB 1992, 90.
- *Weber Hansjörg*, "Franchising", ein neuer Vertragstyp im Handelsrecht, JA 1983, 347.
- *Weber Hansjörg*, Kreditsicherheiten, 4η έκδ. 1994.
- *Weick Günter*, Die Idee des Leitbildes und die Typisierung im gegenwärtigen Vertragsrecht, NJW 1978, 11.
- *Weltrich Ortwin*, Anpassung von Franchiseverträgen an die neue EG Gruppenfreistellungsverordnung, DB 1988, 1481.
- *Weltrich Ortwin*, Zur Abgrenzung von Franchise- und Arbeitsvertrag, DB 1988, 806.
- *Westphalen Friedrich Graf von*, Der Leasingvertrag, 1992.
- *Westphalen Friedrich Graf von*, Die Bankgarantie im internationalen Handelsverkehr, 1982.
- *Westphalen Friedrich Graf von*, Rechtsprobleme der Exportfinanzierung, 3η έκδ. 1987.
- *Westphalen Friedrich Graf von*, Rechtsprobleme des Factoring und des Forfait von Exportforderungen, RIW/AWD 1977, 80.
- *Wiskirchen Heinz*, Factoring in Deutschland, 1963.
- *Wolf Eckhard*, Die höchstrichterliche Rechtsprechung zum Factoring, WM 1979, 1374.
- *Wolf Manfred*, Sachenrecht, 7η έκδ. 1987.
- *Wolf Manfred/Ungeheuer Christina*, Vertragsrechtliche Probleme des Franchising, BB 1994, 1027.
- *Zeiger Sonja*, Der Management-Vertrag als internationales Kooperationsinstrument, 1984.
- *Ziganke Klaus*, Restfälligkeit, Sicherstellung und Kündigung beim Finanzierungsleasingvertrag, BB 1982, 706.
- *Zimmermann Reinhard*, Der europäische Charakter des englischen Rechts, ZEuP 1993, 4.
- *Zweigert Konrad/Kötz Hein*, Einführung in die Rechtsvergleichung, 3η έκδ. 1996.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Η ΣΥΜΒΑΣΗ CONSULTING

(ΠΑΡΟΧΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ)

§ 43. Έννοια, προέλευση και οικονομική σημασία

I. Έννοια

Με τη σύμβαση consulting (σύμβαση παροχής συμβουλών) το ένα συμβαλλόμενο μέρος (σύμβουλος) παρέχει έναντι ανταλλάγματος συμβουλές εμπορικού, επιχειρηματικού ή τεχνικού χαρακτήρα στο άλλο συμβαλλόμενο μέρος (αποδέκτης των συμβουλών ή αλλιώς «πελάτης»). Ο «πελάτης» επιζητεί την παροχή συμβουλών σε θέματα, για τα οποία ο ίδιος δεν διαθέτει εξειδικευμένες γνώσεις ή πείρα· αυτό όμως δεν σημαίνει ότι υποχρεούται από τη σύμβαση να συμμορφωθεί με τις συμβουλές που του παρέχονται.

Συμβουλές παρέχει επίσης -στο πλαίσιο της επαγγελματικής του δραστηριότητας- ο ιατρός που συμβουλεύει τον ασθενή του για τη λήψη προληπτικών μέτρων υγείας, ο δικηγόρος που συμβουλεύει τον «πελάτη» του σε νομικά θέματα, ο χρηματιστής που συμβουλεύει τον επενδυτή να τοποθετήσει τις αποταμιεύσεις του σε συγκεκριμένες μετοχές ή άλλα επενδυτικά προγράμματα κ.ά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα παροχής συμβουλών είναι και αυτό της υποβολής τεχνικών μελετών από μεγάλα γραφεία μελετών που δραστηριοποιούνται στον κατασκευαστικό τομέα. Η χωροθέτηση, οι ρυμοτομικές συνθήκες, ο τρόπος οικοδόμησης, η προστασία του περιβάλλοντος κλπ. είναι μερικά από τα ζητήματα που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αυτών των μελετών.

Χαρακτηριστική παροχή, λοιπόν, είναι εν προκειμένω αυτή της παροχής συμβουλών. Με τον όρο «συμβουλή» εννοούμε την υπόδειξη ορισμένης συμπεριφοράς προς όφελος εκείνου προς τον οποίο απευθύνεται. Ο όρος αυτός πρέπει να αντιδιαστέλλεται από τον όρο «πληροφορία», η οποία συνιστά σύνολο δεδομένων που περιγράφουν μια παρούσα ή μελλοντική πραγματική ή νομική κατάσταση. Ο δι-αχωρισμός πάντως των δύο εννοιών δεν είναι πάντα εύκολος. Η ειδοποιός διαφο-

ρά τους εντοπίζεται βασικά στο πνευματικό στοιχείο που συνδέει την παροχή με τον παρέχοντα: Η συμβουλή ως συνδεδεμένη με το βουλευτικό στοιχείο είναι ανακοίνωση βούλησης, ενώ η παροχή πληροφορίας ως στηριζόμενη στο γνωστικό στοιχείο αποτελεί ανακοίνωση γνώσης¹. Παρά ταύτα, δεν αποκλείεται η παροχή του συμβούλου να συνίσταται απλά στη γνωστοποίηση κάποιων δεδομένων, ενώ η ευθύνη της ερμηνείας και της αξιολόγησής τους να αφήνεται στον ίδιο τον «πελάτη» (αποδέκτη των συμβουλών).

- 4 Τα συμβαλλόμενα μέρη στη σύμβαση consulting είναι από τη μια ο σύμβουλος (consultant) και από την άλλη ο αποδέκτης των συμβουλών («πελάτης»). Ο αποδέκτης των συμβουλών μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού ή δημόσιου δικαίου· ακόμη και το ίδιο το Δημόσιο ή όργανα υπερεθνικών οργανισμών, όπως είναι για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο σύμβουλος είναι συνήθως εταιρεία του εμπορικού δικαίου, χωρίς βέβαια να αποκλείεται και η περίπτωση του φυσικού προσώπου. Η εταιρεία αυτή διαθέτει εξειδικευμένο προσωπικό (consultants) με υψηλή τεχνογνωσία και επαρκή εμπειρία για τα θέματα που την αφορούν και γι' αυτό είναι σε θέση να παράσχει αξιόπιστες λύσεις στον «πελάτη» της.

II. Προέλευση

- 5 Η σύμβαση consulting πρωτοεμφανίστηκε στις ΗΠΑ στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα.

- 6 Αρχικά το αντικείμενό της περιοριζόταν στις επιχειρησιακές ανάγκες που είχαν να κάνουν με την οργάνωση της εργασίας, τον ορθολογικό έλεγχο του κόστους παραγωγής κ.ά². Αργότερα (αρχές του 19ου αιώνα) η παροχή συμβουλών στις ΗΠΑ απέκτησε και έναν επιχειρηματικό-επενδυτικό προσανατολισμό που αφορούσε τη δυνατότητα αύξησης του κέρδους μέσα από την αντίστοιχη αύξηση των πωλήσεων. Οι υπηρεσίες marketing άρχισαν σιγά-σιγά να εντάσσονται στις συμβουλευτικές υποχρεώσεις του συμβούλου. Με το πέρασμα του χρόνου η βιομηχανική ανάπτυξη, οι τεχνολογικές αλλαγές και η βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης αύξησαν τις απαιτήσεις στους κλάδους της βιομηχανίας, της τεχνολογίας, του εμπορίου, των κατασκευών κλπ., με αποτέλεσμα η παροχή συμβουλών να επεκτείνεται πλέον σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων.

1. Στ. Γεωργιάδης, σ. 9 επ.· Καράσης, άρθρο 729 αρ. 2· Τουντόπουλος, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, άρθρο 729 αρ. 3.

2. Βλ. σχετικά *Martinek, Moderne Vertragstypen*, σ. 312.

III. Οικονομική σημασία

Με τη σύμβαση consulting ο αποδέκτης των συμβουλευτικών υπηρεσιών βρίσκει λύσεις σε ζητήματα επιχειρηματικής φύσης, τα οποία ο ίδιος από μόνος του δεν θα μπορούσε να αντιμετωπίσει το ίδιο αποτελεσματικά. Οι εξειδικευμένες γνώσεις του συμβούλου, καθώς και η τεχνογνωσία του στο αντικείμενο με το οποίο ασχολείται, βοηθούν στην καλύτερη διαχείριση των εν λόγω ζητημάτων. Με τη σύναψη μάλιστα της σύμβασης consulting αποφεύγεται η υπέρμετρη οικονομική επιβάρυνση του φορέα της επιχείρησης, διότι αυτός απευθύνεται στον σύμβουλο μια δεδομένη χρονική στιγμή και για ένα συγκεκριμένο πρόβλημα, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να χρησιμοποιεί με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας μόνιμο προσωπικό για την εξυπηρέτηση του ίδιου σκοπού.

Επίσης, ο σύμβουλος βρίσκεται εκτός της επιχείρησης του «πελάτη» και επομένως διαθέτει αντικειμενική κρίση κατά τη διαμόρφωση του περιεχομένου των παρεχόμενων συμβουλών. Ο σύμβουλος δεν αναλαμβάνει την επιχειρηματική ευθύνη και δεν μετέχει στις συμβάσεις που συνάπτει ο αποδέκτης των συμβουλών με τους αντισυμβαλλομένους του. Αυτό εξασφαλίζει ακόμα περισσότερο το ανεπηρέαστο της κρίσης του συμβούλου από εσωτερικές σκοπιμότητες της επιχείρησης. Ειδικά το γεγονός ότι ο σύμβουλος περιορίζεται αποκλειστικά στην παροχή συμβουλών και δεν υποχρεούται περαιτέρω στην πραγματοποίηση αυτών των συμβουλών είναι ένα ακόμη εκέγγυο για το αμερόληπτο της κρίσης του συμβούλου. Η τελευταία αυτή διαπίστωση όμως νοθεύεται πολλές φορές στην περίπτωση της ανάθεσης μεγάλων δημόσιων έργων. Εκεί παρουσιάζεται το φαινόμενο η ίδια εταιρεία να υποβάλλει την τεχνική μελέτη με τις προδιαγραφές του έργου και στη συνέχεια να αναλαμβάνει την εφαρμογή της στην πράξη. Κάτι τέτοιο δεν εξασφαλίζει την αμιγώς επιστημονική κρίση του συμβουλευτικού φορέα και άρα δεν προωθούνται εποικοδομητικά τα προτερήματα που προσφέρει στην οικονομική ζωή η σύμβαση consulting³.

IV. Κατάρτιση

Η σύμβαση consulting δεν ρυθμίζεται στο δίκαιό μας και επομένως, εφόσον δεν υπάρχει σχετική νομοθετική πρόβλεψη, η σύμβαση αυτή μπορεί να καταρτιστεί και προφορικά (ΑΚ 158, 361), με επιφύλαξη στην περίπτωση που το ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη είναι το Δημόσιο (άρθρο 80 του ν. 2362/1995,

3. Βλ. σχετικώς και Σκουρή/Φραγκάκη, ΝοΒ 46, 177 σημ. 1.

όπως τροποποιήθηκε με την Υ.Α. 2/59649/0026/2001⁴)⁵. Βέβαια, η σύμβαση αυτή ενδέχεται να συνοδεύεται και από τη σύναψη επιμέρους συμβάσεων που καταρτίζονται με την τήρηση ορισμένου τύπου (π.χ. συμβάσεις εκμετάλλευσης ευρεσιτεχνίας ή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, οι οποίες κατά τα άρθρα 12 § 3 του ν. 1733/1987 και 14 του ν. 2121/1993 αντίστοιχα απαιτείται να συνάπτονται εγγράφως). Στην περίπτωση αυτήν η τήρηση του ορισμένου τύπου είναι αναγκαία, ώστε να γεννηθούν οι σχετικές υποχρεώσεις.

- 10 Στη συναλλακτική πρακτική πάντως συνηθίζεται να τηρείται έγγραφος τύπος κατά τη σύναψη σύμβασης παροχής συμβουλών. Υπάρχουν μάλιστα προδιατυπωμένα υποδείγματα με τυποποιημένους όρους που προβλέπουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις. Υποδείγματα συμβάσεων consulting έχει δημιουργήσει στον χώρο του consulting engineering η διεθνής ομοσπονδία συμβούλων τεχνικών έργων (FIDIC)⁶, τα οποία διακρίνονται σε κατηγορίες ανάλογα με το αντικείμενο της σύμβασης (κατασκευαστικό έργο, μηχανικό έργο κλπ.).

4. Το άρθρο 80 του ν. 2362/1995, όπως είχε τροποποιηθεί, καταργήθηκε με το άρθρο 177 § 1 περ. α' του ν. 4270/2014· βλ. πλέον άρθρο 130 του ν. 4270/2014.

5. Ο έγγραφος τύπος, που προβλεπόταν στον Κώδικα Δεοντολογίας Επιχειρήσεων Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών για τη σύναψη σύμβασης παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων και των επενδυτικών συμβουλών, δεν ήταν συστατικός (ΕφΑθ 330/2006 ΔΕΕ 13, 212 με σχόλιο *Τουντόπουλου· Στ. Γεωργιάδης*, σ. 76· αντίθετα ο *Παλάζης*, ΕΤΡΑΞΧρΔ 2004, 56). Το ίδιο θα πρέπει να γίνει δεκτό και για τον έγγραφο τύπο που προβλέπεται για τη σύναψη σύμβασης με νέο ιδιώτη πελάτη στο άρθρο 16 § 1 της υπ' αριθμ. 1/452/1.11.2007 απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς για τους Κανόνες Συμπεριφοράς των ΕΠΕΥ. Βλ. πάντως και άρθρο 25 § 7 του ν. 3606/2007, που ορίζει ότι οι ΑΕΠΕΥ οφείλουν να τηρούν αρχείο των συμβάσεων που συνάπτουν.

6. Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils.

§ 44. Διάκριση από συγγενείς έννοιες

Τη σύμβαση consulting πρέπει να διακρίνουμε από άλλες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών και ειδικότερα από τη ρυθμισμένη στον ΑΚ σύμβαση εντολής, από την οποία έχει δανειστεί βέβαια κάποια στοιχεία. 1

I. Η σύμβαση consulting και η σύμβαση εντολής

Χαρακτηριστική παροχή στη σύμβαση consulting είναι η παροχή συμβουλής επιχειρηματικού, επενδυτικού ή τεχνικού χαρακτήρα. Η παροχή αυτή θα μπορούσε να υπαχθεί στην ευρεία έννοια της διεξαγωγής υπόθεσης κατά την ΑΚ 713. Στην έννοια αυτή περιλαμβάνεται κάθε εργασία οποιασδήποτε φύσης, πνευματική ή σωματική, η οποία αποβλέπει στο οικονομικό ή ηθικό όφελος του εντολέα¹. Βέβαια, το όφελος του εντολέα επιδιώκεται κατά βάση μέσα από την πραγματοποίηση των παρεχόμενων συμβουλών, καθώς ουσιαστικά οι παρεχόμενες συμβουλές προετοιμάζουν απλά τον «πελάτη» να διεξαγάγει την υπόθεσή του με τον πιο συμφέροντα για εκείνον τρόπο. Όμως και η προπαρασκευαστική αυτή εργασία συνιστά «υπόθεση», διότι και αυτή εξυπηρετεί κατά τρόπο άμεσο τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις του εντολέα-«πελάτη». Πρόσθετο επιχείρημα προς τούτο είναι το γεγονός ότι ο ΑΚ περιλαμβάνει στο κεφάλαιο περί εντολής (ΑΚ 713 επ.) διάταξη, η οποία αφορά στην ευθύνη εκείνου που δίδει συμβουλή ή σύσταση (ΑΚ 729). 2

Ωστόσο, η σύμβαση εντολής προϋποθέτει τον άμισθο χαρακτήρα της διεξαγωγής της υπόθεσης (ΑΚ 713). Αντιθέτως, η σύμβαση consulting έχει κατά κανόνα επαχθή χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι η παροχή συμβουλών γίνεται έναντι καταβολής αντίστοιχου ανταλλάγματος. Γι' αυτόν τον λόγο η σύμβαση consulting δεν μπορεί να υπαχθεί στον συμβατικό τύπο της εντολής. Δεν αποκλείεται πάντως και η χαριστική παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών. Στην περίπτωση αυτήν η παροχή των συμβουλών πρέπει να υπαχθεί στο πλαίσιο λειτουργίας των σχέσεων φιλοφροσύνης, εκτός εάν προκύπτει σαφώς και με αντικειμενικά κριτήρια η θέληση των μερών να αναχθεί η παροχή των συμβουλών σε αντικείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων². 3

II. Η σύμβαση consulting και η σύμβαση παραχώρησης χρήσης άυλων αγαθών

Στο στάδιο λειτουργίας της σύμβασης consulting μπορεί να υπάρξουν παροχές, οι οποίες ομοιάζουν κατά τα χαρακτηριστικά τους με τις παροχές που 4

1. Καποδίστριας, ΕρμΑΚ 713 αρ. 6.

2. Στ. Γεωργιάδης, σ. 78· Καράσης, άρθρο 729 αρ. 2.

εκπληρώνονται στις συμβάσεις παραχώρησης χρήσης άυλων αγαθών. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των τελευταίων είναι η παραχώρηση και η ανοχή της χρήσης του περιουσιακού δικαιώματος επί του άυλου αγαθού με σκοπό την εκμετάλλευσή του προς όφελος εκείνου, προς τον οποίο γίνεται η παραχώρηση³. Η σύμβαση έντυπης έκδοσης, η σύμβαση μεταφοράς τεχνολογίας, η παραχώρηση της χρήσης του σήματος μιας εμπορικής επιχείρησης είναι μερικές από αυτού του είδους τις συμβάσεις. Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, λοιπόν, ενδέχεται να οδηγήσει στη γένεση δικαιωμάτων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας που χρήζουν προστασίας. Για παράδειγμα, μια γραπτή γνωμοδότηση, ένα τεχνικό σχέδιο, μια εμπειριστατωμένη περιβαλλοντική μελέτη, η κοινοποίηση τεχνολογικών ή εφευρετικών μυστικών συνιστούν παροχές της σύμβασης consulting αλλά παράλληλα αποτελούν και προϊόντα της διάνοιας που ως απόλυτα δικαιώματα προστατεύονται από την έννομη τάξη μας (ΑΚ 60, ν. 2121/1993, ν. 1733/1987).

- 5 Το ζητούμενο είναι αν στη σύμβαση consulting έχουμε παραχώρηση της χρήσης άυλων αγαθών, όπως και στις συμβάσεις εκμετάλλευσης άυλων αγαθών. Κατ' αρχήν η συμβατική αυτονομία (ΑΚ 361) επιτρέπει στα συμβαλλόμενα μέρη να διαμορφώσουν ελεύθερα το περιεχόμενο και την έκταση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν και των δικαιωμάτων που αποκτούν. Επομένως, τίποτα δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να συμφωνηθεί ότι ο λήπτης μιας αρχιτεκτονικής μελέτης θα μπορεί να την αξιοποιήσει και στο μέλλον και μάλιστα κατ' αποκλειστικότητα, αποκτώντας με αυτόν τον τρόπο πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών του. Ουσιαστικά, στην περίπτωση αυτή, η σύμβαση consulting συνοδεύεται και από τη σύναψη μιας παρεπόμενης σύμβασης που είναι η σύμβαση/άδεια παραχώρησης χρήσης δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας (αρχιτεκτονική μελέτη).

- 6 Στη σύμβαση consulting πάντως αυτό που ενδιαφέρει είναι η επίλυση του προβλήματος που αντιμετωπίζει ο «πελάτης» με την παροχή των συμβουλών από την πλευρά του συμβούλου. Η τυχόν εκμετάλλευση άυλων αγαθών ή πραγματικών καταστάσεων που εξομοιώνονται με αυτά (π.χ. τεχνογνωσία) συνιστούν το μέσο προς την επίδιωξη του βασικού σκοπού. Με άλλα λόγια, στη σύμβαση consulting πρωτεύοντα ρόλο παίζει η συμβουλή ως δημιουργική απόδοση της διανοητικής εργασίας του συμβούλου⁴. Αντιθέτως, στις συμβάσεις παραχώρησης χρήσης άυλων αγαθών πρωτεύοντα ρόλο παίζει η εκμετάλλευση αυτού του ίδιου του δικαιώματος επί του άυλου αγαθού και ενδεχόμενες συμβουλές επιτελούν απλά επεξηγηματική λειτουργία⁵.

3. Κουμάντος, σ. 316.

4. Martinek, σ. 330.

5. Η σύμβαση consulting πρέπει να διακρίνεται και από τη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, την οποία χαρακτηρίζει το διευθυντικό δικαίωμα του εργοδότη, καθώς και από τη σύμβαση μεσιτείας, όπου αμοιβή οφείλεται στον μεσίτη εφόσον καταρτίστηκε σύμβαση ανάμεσα στον πελάτη του και στον τρίτον καθ' υπόδειξη του μεσίτη.

§ 45. Μορφές εμφάνισης

Η σύμβαση consulting μπορεί να εμφανιστεί με διάφορες μορφές ανάλογα με τη φύση, τον χαρακτήρα αλλά και τον προορισμό των παρεχόμενων συμβουλών. Η συναλλακτική πρακτική έχει καθιερώσει δύο βασικές μορφές εμφάνισης της σύμβασης consulting: το management consulting και το consulting engineering¹.

I. Management consulting

Το management consulting, όπως υποδηλώνει και η ονομασία του, αναφέρεται στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σχετικά με τη διοίκηση μιας επιχείρησης. Η διοίκηση είναι έννοια ευρεία, στην οποία συγκαταλέγονται άλλες επιμέρους έννοιες, όπως η οργάνωση της παραγωγής της επιχείρησης, η διαχείριση των πρώτων υλών, η προώθηση του marketing, η υπόδειξη επενδυτικών πρωτοβουλιών, ο έλεγχος, ο προγραμματισμός και η εκπαίδευση του έμψυχου δυναμικού της επιχείρησης κ.ά. Η παροχή συμβουλών μπορεί να εκτείνεται σε όλους τους τομείς δράσης και οργάνωσης της επιχείρησης (καθολικό consulting), μπορεί όμως να περιορίζεται και σε συγκεκριμένους μόνο τομείς λειτουργίας της επιχείρησης (π.χ. τομέας marketing). Η λειτουργία της σύμβασης περνάει από διάφορα στάδια: της προετοιμασίας, της αυτοψίας για να εξακριβωθεί η παρούσα κατάσταση της επιχείρησης, του σχεδιασμού ή αλλιώς της διαμόρφωσης του περιεχομένου των παρασχετέων συμβουλών και ενδεχομένως της πραγματοποίησης και αξιολόγησης των εν λόγω συμβουλών. Στην τελευταία περίπτωση η σύμβαση consulting ουσιαστικά ταυτίζεται με τη σύμβαση management².

II. Consulting engineering

Η μορφή αυτή consulting αφορά στην εκπόνηση τεχνικών μελετών και σχεδίων για την πραγματοποίηση μεγάλων κατασκευαστικών έργων ή αλλιώς έργων υποδομής. Το consulting engineering έχει δηλαδή να κάνει με τον τομέα της κατασκευής οικοδομικών κατά βάση έργων, τα οποία -προκειμένου να πραγματοποιηθούν- απαιτείται να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας προ-

1. *Martinek*, σ. 311.

2. Το 1991 ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος Εταιριών Συμβούλων Μάνατζμεντ Ελλάδος (ΣΕΣΜΑ). Πρόκειται για ένα σωματείο που αριθμεί σήμερα 56 μέλη. Από το 1993 ο ΣΕΣΜΑ, ο οποίος έχει ως σκοπό την ανάπτυξη της παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών management, είναι μέλος του ΣΕΒ ως επαγγελματική κλαδική ένωση.

ηγουμένως από ειδικούς εμπειρογνώμονες. Η επεξεργασία αυτή μπορεί να περιλαμβάνει την υποβολή στον ενδιαφερόμενο «πελάτη» αρχιτεκτονικών ή περιβαλλοντικών μελετών, τον ποιοτικό έλεγχο και την εποπτεία του υπό κατασκευή έργου, καθώς και τη διαχείριση των οικονομικών πόρων που διατίθενται για την υλοποίηση του συγκεκριμένου έργου. Οι μελέτες αυτού του είδους είναι ιδιαίτερα σημαντικές στην περίπτωση ανάθεσης δημόσιων έργων, διότι αυτές καθορίζουν εν πολλοίς τις προϋποθέσεις και τους όρους επιλογής του ανάδοχου φορέα. Τέτοιου είδους συμβάσεις καταρτίστηκαν στην περίπτωση των ολυμπιακών έργων, ενώ εξάλλου ελληνικά γραφεία μελετών αναλαμβάνουν τέτοιου είδους υποχρεώσεις στο εξωτερικό³.

3. Ο ΣΕΓΜ (Σύνδεσμος Ελληνικών Γραφείων Μελετών), που αριθμεί 210 μέλη, έχει εκδώσει Κώδικα Δεοντολογίας σχετικά με την άσκηση των δραστηριοτήτων των μελών του.

§ 46. Νομική φύση της σύμβασης consulting

Τονίσθηκε ήδη ότι η σύμβαση consulting δεν ρυθμίζεται στο ελληνικό δίκαιο. 1
Αποτελεί δημιούργημα του αγγλοσαξωνικού δικαίου, συνηθίζεται δε στη συναλλακτική πρακτική τα ίδια τα μέρη να προσδιορίζουν τις εκατέρωθεν παροχές και τις έννομες συνέπειες από την τυχόν μη εκπλήρωσή τους. Ωστόσο, η αναζήτηση της νομικής φύσης της σύμβασης consulting μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση της λειτουργίας της. Ειδικότερα, η σύμβαση consulting εμφανίζει χαρακτηριστικά που ομοιάζουν με αυτά της σύμβασης έργου και της σύμβασης παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών.

I. Η σύμβαση consulting ως σύμβαση έργου

Η παροχή συμβουλής έχει τον χαρακτήρα της εκτέλεσης έργου κατά την ΑΚ 2
681, εφόσον ο σύμβουλος δεν αρκείται στην απλή διατύπωση μιας συμβουλευτικής γνώμης αλλά επιπλέον αναλαμβάνει τον κίνδυνο της αποτυχίας της συμβουλής αναφορικά με το πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο «πελάτης». Αντικείμενο δηλαδή της σύμβασης είναι στην περίπτωση αυτήν η ίδια η επίλυση του προβλήματος μέσω των παρεχόμενων συμβουλών και όχι η απλή διατύπωση της συμβουλευτικής γνώμης, η οποία μπορεί και να μην αποδειχτεί ικανή να προσφέρει τελικά λύσεις στον αποδέκτη της. Ο κίνδυνος του αποτελέσματος αναλαμβάνεται συνήθως, όταν η παροχή του συμβούλου πρέπει να εκπληρωθεί κατά τους γνωστούς και μονοσήμαντους κανόνες της επιστήμης, δηλαδή όταν η λύση αντικειμενικά είναι μία. Αυτό θα συμβαίνει π.χ., όταν ο σύμβουλος δεν αρκείται στην παροχή συμβουλών σχετικά με τη στεγανοποίηση του κτιρίου αλλά αναλαμβάνει ο ίδιος να το στεγανοποιήσει.

Ειδικά στην περίπτωση εκπόνησης τεχνικών μελετών υπάρχει σύμβαση έργου, 3
εφόσον ο δημιουργός της μελέτης δεν αρκείται μόνο στην καταβολή προσπάθειας αλλά μέσα από επιμελή εξέταση παρέχει συγκεκριμένο σχέδιο, στο οποίο εμπεριέχεται και υπόσχεση -έστω έμμεση- ενός αποτελέσματος¹. Στο πλαίσιο μάλιστα του consulting engineering γίνεται δεκτό ότι υπάρχει σύμβαση έργου και όταν αυτός που εκπονεί τη σχετική μελέτη ή το σχέδιο κατασκευής ενός έργου αναλαμβάνει περαιτέρω την εποπτεία και επιμέλεια της σωστής κατασκευής του έργου².

1. Πρβλ. και ΑΠ 570/1992 ΕλλΔνη 36, 178· ΕφαΘ 1638/1961 ΝοΒ 9, 904· Στ. Γεωργιάδης, σ. 79.

2. ΑΠ 256/1976 ΕΕργΔ 35, 622.

II. Η σύμβαση consulting ως σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών

- 4 Η σύμβαση consulting εμφανίζει τα χαρακτηριστικά της σύμβασης παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών, όταν αντικείμενο της σύμβασης είναι η καταβολή προσπάθειας³ για τη διατύπωση της συμβουλής. Στην περίπτωση αυτή το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα έρχεται σε δεύτερη μοίρα. Το αν η σύμβαση consulting χαρακτηρίζεται ως σύμβαση έργου ή ως σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών δεν είναι πάντα εύκολο να διαγνωστεί. Κριτήρια που μπορεί να χρησιμεύσουν στη διάγνωση αυτήν είναι ο τρόπος αμοιβής του συμβούλου, η χρονική διάρκεια απασχόλησης του συμβούλου από τον «πελάτη» του⁴, ο βαθμός εξάρτησης του τελικού αποτελέσματος από τη βούληση και τις ενέργειες του συμβούλου κ.ά. Όταν μάλιστα η παροχή συμβουλών παρουσιάζει περιοδικότητα και συνδυάζεται με αβεβαιότητα ως προς το τελικό αποτέλεσμα, τότε η σύμβαση αυτή θα φέρει τα χαρακτηριστικά της σύμβασης παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών⁵.

III. Η σύμβαση consulting ως μεικτή σύμβαση

- 5 Δεν αποκλείεται η σύμβαση consulting να εμφανίζει στοιχεία από περισσότερες επώνυμες συμβάσεις, ήτοι της σύμβασης εντολής, έργου ή παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών. Για παράδειγμα, ο σύμβουλος δεν εγγυάται την επιτυχία των συμβουλών που δίνει, ωστόσο αναλαμβάνει την υποχρέωση να παραδώσει τις προτάσεις-συμβουλές του με μια συγκεκριμένη μορφή και σε έναν υλικό φορέα (π.χ. ηλεκτρονικό αρχείο), για να γίνουν αυτές στη συνέχεια αντικείμενο επεξεργασίας από τον ενδιαφερόμενο. Στην περίπτωση αυτή θα πρόκειται μάλλον για σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών, όπου όμως μπορούν να εφαρμοστούν σωρευτικά οι διατάξεις για τη σύμβαση έργου, καθώς η παρουσίαση των προτάσεων κατά έναν ορισμένο τρόπο συνιστά αυτοτελές αποτέλεσμα που πρέπει να μην έχει ελαττώματα.

3. Η διάκριση των ενοχών σε υποχρεώσεις προσπάθειας και υποχρεώσεις αποτελέσματος θα μπορούσε να αποτελέσει κριτήριο για τη διάκριση ανάμεσα στη σύμβαση έργου και τη σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών. Σχετικά με τη διάκριση αυτή βλ. *Χριστοφορίδη*, σ. 557 επ.

4. Εφθεσ 1162/1990 Αρμ 44, 348, η οποία έκρινε ότι η παροχή υπηρεσιών τεχνικού και επιστημονικού συμβούλου για την ανάπτυξη της κωπηλασίας στη Βόρειο Ελλάδα για μια τριετία είναι μίσθωση ανεξάρτητων υπηρεσιών ορισμένου χρόνου.

5. Βλ. σχετικά Στ. *Γεωργιάδη*, σ. 80 επ., ο οποίος αναφέρει την περίπτωση κατά την οποία η Τράπεζα (ή η ΕΠΕΥ) αναλαμβάνει τη συστηματική παρακολούθηση του χαρτοφυλακίου του πελάτη και την πρόταση από αυτή, των σε κάθε συγκεκριμένη στιγμή κατάλληλων επενδυτικών κινήσεων για ένα ορισμένο ή και αόριστο χρονικό διάστημα.

§ 47. Υποχρεώσεις του συμβούλου

Η σύμβαση consulting, ως ενοχική αμφοτεροβαρής σύμβαση, γεννά την υποχρέωση για αμοιβαίες παροχές των συμβαλλόμενων μερών. Η πιο χαρακτηριστική υποχρέωση του συμβούλου είναι η παροχή συμβουλών. 1

I. Η υποχρέωση παροχής συμβουλών

1. Εισαγωγικά

Η κύρια υποχρέωση που βαρύνει τον σύμβουλο είναι αυτή της παροχής 2 συμβουλευτικών υπηρεσιών στον αντισυμβαλλόμενό του. Οι συμβουλευτικές αυτές υπηρεσίες μπορεί να παρέχονται ενόψει ενός συγκεκριμένου προβλήματος που αντιμετωπίζει ο «πελάτης» ή μπορεί να δίνονται περιοδικά, προκειμένου να βοηθηθεί ο αποδέκτης τους στην επιχειρηματική του δραστηριότητα. Το συμβουλευτικό έργο συνίσταται κατά βάση στη διατύπωση γνώμης για την υιοθέτηση συγκεκριμένης συμπεριφοράς προς όφελος του αποδέκτη των συμβουλών. Η συμβουλή μπορεί να πάρει και τη μορφή της σύστασης, όταν αυτή περιλαμβάνει και υπόδειξη συμμόρφωσης προς αυτή.

Από την ίδια τη συμφωνία των μερών πρέπει να προκύπτει με σαφήνεια το εύρος και η φύση των συμβουλευτικών υπηρεσιών. Πρέπει να προσδιορίζεται από πριν η επιχειρηματική ή οποιασδήποτε άλλης φύσης δραστηριότητα του αποδέκτη των συμβουλών, τα επιμέρους αντικείμενα αυτής της δραστηριότητας για τα οποία θα παρέχονται οι συμβουλές και ο τρόπος με τον οποίο θα δίνονται αυτές. Σε περίπτωση έλλειψης συμφωνίας ως προς αυτά τα σημεία, η σύμβαση consulting δεν θεωρείται καταρτισμένη (ΑΚ 195). Στη συναλλακτική πρακτική πάντως συνηθίζεται να παρουσιάζεται στο προοίμιο της σύμβασης συνοπτικά το είδος και η φύση της δραστηριότητας του αποδέκτη των συμβουλών, ενώ στο κύριο σώμα της σύμβασης εξειδικεύεται περισσότερο το αντικείμενο της παροχής του συμβούλου. Επίσης, ο προσδιορισμός της παροχής του συμβούλου μπορεί να αφορά και στα πρόσωπα που θα αναλάβουν τις συμβουλευτικές υπηρεσίες. Μπορεί να συμφωνηθεί ότι συγκεκριμένα πρόσωπα, από αυτά που στελεχώνουν την εταιρεία consulting ως νομικό πρόσωπο, θα αναλάβουν την υποχρέωση να παράσχουν συμβουλές στον «πελάτη» (ομάδα εργασίας). Εκτός αυτού, μπορεί να συμφωνηθεί ότι κάποιος ή κάποιοι από την ομάδα εργασίας θα επιφορτιστούν με το έργο του συντονισμού της συμβουλευτικής εργασίας και της επικοινωνίας με τον «πελάτη».

3

2. Το είδος και η φύση των συμβουλευτικών υπηρεσιών

- 4 Η υποχρέωση παροχής συμβουλών μπορεί να εκτείνεται σε ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, οπότε ποικίλλει αντίστοιχα και το είδος των συμβουλών. Ειδικότερα, η παροχή συμβουλών μπορεί να αφορά στην αποτελεσματική οργάνωση και διοίκηση μιας εταιρείας, στην αύξηση της παραγωγικότητάς της, στη μείωση του κόστους εργασίας της, στην προώθηση του marketing κλπ., οπότε το «συμβουλευτικό έργο» στην περίπτωση αυτήν έχει επιχειρηματικό χαρακτήρα. Επενδυτικό χαρακτήρα έχει, όταν η συμβουλή απευθύνεται σε πρόσωπα που ενδιαφέρονται να τοποθετήσουν επικερδώς τα χρήματά τους (π.χ. στο χρηματιστήριο)· στην περίπτωση αυτή σύμβουλος θα είναι μια εταιρεία παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΕΠΕΥ)¹. Επίσης, η συμβουλή μπορεί να έχει γνωμοδοτικό ή αμιγώς συμβουλευτικό χαρακτήρα, όπως συμβαίνει στην περίπτωση παροχής νομικών ή ιατρικών συμβουλών. Σε άλλες περιπτώσεις η συμβουλή συνδέεται άμεσα με την προοπτική εκτέλεσης ενός έργου (μηχανικού, τεχνικού, οικοδομικού, περιβαλλοντολογικού) και συνήθως παίρνει τη μορφή μιας εμπειριστατωμένης μελέτης, όπου εκτίθενται όλες οι παράμετροι της δυνατότητας πραγμάτωσης του έργου (project).

- 5 Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις η υποχρέωση παροχής συμβουλών ενδέχεται να μην έχει την ίδια έκταση. Η τελευταία καθορίζεται με βάση τη συμφωνία των μερών αλλά και τον σκοπό της σύμβασης, όπως αυτός προσδιορίζεται από το αντικείμενο της δραστηριότητας του «πελάτη». Όταν αντικείμενο της παροχής συμβουλής είναι δραστηριότητα ή κατάσταση, η οποία οδηγεί σε αβεβαιότητα ως προς την επίτευξη ορισμένου αποτελέσματος, τότε ο σύμβουλος βαρύνεται κατά βάση με υποχρέωση προσπάθειας². Για παράδειγμα, μια επενδυτική συμβουλή από ΕΠΕΥ δεν μπορεί με ασφάλεια να οδηγήσει στην επίτευξη επιδιωκόμενου αποτελέσματος, διότι το επικερδές μιας επένδυσης εξαρτάται και από εξωγενείς παράγοντες που είναι δύσκολο να προβλεφθούν και να αντιμετωπιστούν³. Όταν, αντίθετα, ο σύμβουλος υπόσχεται ορισμένο αποτέλεσμα, τότε η υποχρέωση παροχής συμβουλών παίρνει τη μορφή υποχρέωσης αποτελέσματος. Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να είναι μια διατυπωμένη σε υλικό φορέα συμβουλή, σύσταση ή πληροφορία που στηρίζεται σε επιμελή έρευνα και τεκμηριωμένη γνώση· συνηθέστερο όμως είναι να επιδιώκεται η επέλευση ωφέλειας στο πρόσωπο του «πελάτη» από την περαιτέρω χρήση και αξιοποίη-

1. Για την περίπτωση αυτή βλ. εκτενώς Στ. Γεωργιάδη, σ. 20 επ. Για τις ΕΠΕΥ γενικά βλ. και Παλάζη/ Ζώτου, Αρμ 57, 749.

2. Για τις υποχρεώσεις προσπάθειας βλ. Χριστοφορίδη, σ. 557 επ.

3. Στ. Γεωργιάδης, σ. 23 επ.· βλ. και Γ. Γεωργιάδη, ΧρΙΔ 8, 874=Τιμ. τόμ. Καλλιμόπουλου, σ. 70.

ση της συμβουλής. Τέτοια υπόσχεση αποτελέσματος υπάρχει π.χ., όταν ο σύμβουλος παρέχει συμβουλές στον «πελάτη» του για αύξηση των πωλήσεων των προϊόντων του και προσδιορίζει την αύξηση αυτή σε συγκεκριμένο ετήσιο ποσοστό.

3. Χαρακτηριστικά των παρεχόμενων συμβουλών

Η καλόπιστη εκτέλεση της παροχής (ΑΚ 288) απαιτεί οι παρεχόμενες συμβουλές να έχουν κάποια χαρακτηριστικά «ποιότητας». Πρέπει να αποτελούν προϊόν εμπειριστατωμένης αξιολόγησης των πραγματικών δεδομένων και να διακρίνονται από σαφήνεια και ορθή κρίση. Με άλλα λόγια, πρέπει να είναι σωστές, προσεγμένες, κατανοητές και ολοκληρωμένες⁴. Το ορθό της συμβουλευτικής κρίσης δεν έχει να κάνει με το αν το αποτέλεσμα της αξιοποίησης της συμβουλής είναι επωφελές για τον αποδέκτη της. Η συμβουλή πρέπει να είναι επίσης ειδικά αιτιολογημένη υπό την έννοια ότι ο σύμβουλος πρέπει να εκθέτει στον αποδέκτη της συμβουλής τη νομική και την πραγματική κατάσταση που κατά την κρίση του πρώτου αποτελεί τη βάση της συμβουλής. Συμβουλές που αντίκεινται στα διδάγματα της κοινής πείρας και της λογικής ή στους μονοσήμαντους κανόνες μιας τέχνης ή επιστήμης είναι προφανώς προβληματικές και επομένως η παροχή τους συνιστά πλημμελή εκπλήρωση.

II. Παρεπόμενες υποχρεώσεις του συμβούλου

Εκτός από την κύρια υποχρέωση παροχής συμβουλών, ο σύμβουλος (consultant) βαρύνεται και με διάφορες παρεπόμενες υποχρεώσεις. Οι υποχρεώσεις αυτές προβλέπονται συνήθως στους ρυθμισμένους συμβατικούς τύπους της σύμβασης έργου ή της σύμβασης παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών. Ειδικά όμως για τη σύμβαση consulting υπάρχουν και παρεπόμενες υποχρεώσεις που απορρέουν από την καλή πίστη (ΑΚ 288) αλλά και από τη σχέση εμπιστοσύνης που πρέπει να διέπει τα συμβαλλόμενα μέρη⁵. Οι υποχρεώσεις αυτές είναι οι ακόλουθες:

1. Υποχρέωση πληροφόρησης και επικοινωνίας με τον «πελάτη»

Ο σύμβουλος οφείλει να πληροφορεί τον «πελάτη» για τους λόγους που διαμόρφωσαν το περιεχόμενο των συμβουλών του. Εφόσον ο σύμβουλος έχει αναλάβει τη συμβουλευτική καθοδήγηση κάποιου συγκεκριμένου έργου,

4. Στ. Γεωργιάδης, σ. 106, 110 επ.· Γκούσκου, ΕΕμπΔ ΜΣΤ', 137 επ.

5. Βλ. σχετικώς Στ. Γεωργιάδη, σ. 191 επ.

οφείλει επίσης να ενημερώνει τον «πελάτη» για την εξέλιξή του σε τακτά χρονικά διαστήματα. Η ενημέρωση αυτή μπορεί να γίνεται προς τον ίδιο τον «πελάτη» ή προς εκπροσώπους του. Για παράδειγμα, μπορεί να γίνεται προς το διοικητικό συμβούλιο ή προς άτομο που ήθελε ορίσει αυτό, όταν ο αποδέκτης των συμβουλών είναι ανώνυμη εταιρεία.

9. Σημαντική, ιδιαίτερα στην περίπτωση παροχής επενδυτικών συμβουλών, είναι η υποχρέωση του συμβούλου να επικοινωνεί με τον «πελάτη». Η υποχρέωση επικοινωνίας έχει την έννοια ότι ο σύμβουλος οφείλει να ενημερώνεται από τον «πελάτη» για την οικονομική κατάσταση, τους στόχους και την εμπειρία του τελευταίου στον χώρο, όπου ζητείται η συνδρομή του συμβούλου⁶. Η τήρηση της παρεπόμενης αυτής υποχρέωσης μπορεί να εξασφαλίσει την καταλληλότητα των παρεχόμενων συμβουλών. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση των επενδυτικών συμβουλών, διότι η καταλληλότητα της επενδυτικής συμβουλής εξαρτάται από το αν αυτή είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες και τις επιδιώξεις του πελάτη· γι' αυτό και η τήρηση της υποχρέωσης αυτής είχε περιληφθεί στον Κώδικα Δεοντολογίας των ΕΠΕΥ⁷ και επαναλαμβάνεται στον ν. 3606/2007 και στην (εκτελεστική της διάταξης του άρθρου 25 § 10 του ίδιου νόμου) υπ' αριθμ. 1/452/1.11.2007 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς για τους Κανόνες Συμπεριφοράς των ΕΠΕΥ⁸. Γενικότερα, πάντως, η γνώση της προσωπικής, νομικής και οικονομικής κατάστασης του «πελάτη» βοηθά στην παροχή πιο αποτελεσματικών συμβουλών. Μια τέτοια γνώση μπορεί να προέλθει βασικά μέσα από την επικοινωνία του συμβούλου με τον «πελάτη» του. Παράλειψη του συμβούλου να ενημερωθεί κατ' αυτόν τον τρόπο, όταν ο αντισυμβαλλόμενός του είναι πρόθυμος προς τούτο, συνιστά πλημμελή εκπλήρωση των υποχρεώσεων που τον βαρύνουν⁹.

6. Σχετικώς βλ. το άρθρο 25 § 4 του ν. 3606/2007 για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων καθώς και τα άρθρα 12 επ. της υπ' αριθμ. 1/452/1.11.2007 απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς για τους Κανόνες Συμπεριφοράς των ΕΠΕΥ. Σχετικά με τα ως άνω βλ. και την υπ' αριθμ. 50/2012 Εγκύκλιο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, με την οποία παρασχέθησαν διευκρινήσεις αναφορικά με θέματα της διαδικασίας του ελέγχου καταλληλότητας, με σκοπό την ενιαία και συνεπή εφαρμογή των παραπάνω άρθρων, με ενσωμάτωση στην εποπτική πρακτική της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς των κατευθυντήριων γραμμών της Ευρωπαϊκής Αρχής Κινητών Αξιών και Αγορών (ESMA/2012/387).

7. Για τον Κώδικα Δεοντολογίας των ΕΠΕΥ βλ. αντί πολλών Στ. Γεωργιάδη, σ. 51 επ.

8. Σύμφωνα με το άρθρο 85 § 3 του ν. 3606/2007 από τη θέση σε ισχύ της απόφασης της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς που προβλέπεται στην § 10 του άρθρου 25 καταργείται η ΥΠΕΘΟ 12263/Β' 500/11.4.1997, δηλαδή ο Κώδικας Δεοντολογίας των ΕΠΕΥ. Η υπ' αριθμ. 1/452/1.11.2007 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς για τους Κανόνες Συμπεριφοράς των ΕΠΕΥ τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 2007.

9. Στ. Γεωργιάδης, σ. 144 επ.

2. Υποχρέωση πίστης

Η υποχρέωση πίστης αναλύεται σε δύο επιμέρους υποχρεώσεις, την υποχρέωση 10
 εχεμύθειας και την υποχρέωση παράλειψης πράξεων ανταγωνισμού.

α) Υποχρέωση εχεμύθειας: Η υποχρέωση εχεμύθειας (non disclosure 11
 agreement) σημαίνει ότι ο σύμβουλος υποχρεούται να μην κοινοποιεί σε τρίτους απόρρητες πληροφορίες, έγγραφα ή οποιαδήποτε άλλα στοιχεία που αφορούν τον «πελάτη» του και ήρθαν σε γνώση του μέσα από τη συναλλακτική επαφή μαζί του. Επιχειρηματικά μυστικά, τεχνογνωσία και λογιστικά δεδομένα είναι μερικά από τα στοιχεία, για τα οποία ισχύει η υποχρέωση εχεμύθειας. Βασικά, σε περίπτωση που ο «πελάτης» είναι εμπορική επιχείρηση, η υποχρέωση εχεμύθειας καλύπτει όλες εκείνες τις πληροφορίες, η δημοσιοποίηση των οποίων θα έδινε πλεονέκτημα στους ανταγωνιστές της.

12
 Η ρήτρα εμπιστευτικότητας ή εχεμύθειας περιλαμβάνεται τις περισσότερες φορές ως συμβατικός όρος στο έγγραφο της σύμβασης, όπου και αναλύεται διεξοδικά. Συνήθως ορίζεται ότι η υποχρέωση εχεμύθειας δεν υφίσταται, όταν υπάρχει η προηγούμενη σχετική συναίνεση του «πελάτη» ή όταν οι πληροφορίες είναι ήδη γνωστές στο ευρύ κοινό ή όταν την αποκάλυψη στοιχείων επιβάλλει διάταξη νόμου ή δικαστική απόφαση. Η υποχρέωση εχεμύθειας υφίσταται τόσο κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων όσο και κατά το στάδιο μετά τη λήξη της σύμβασης.

β) Υποχρέωση παράλειψης πράξεων ανταγωνισμού: Ο σύμβουλος υπο- 13
 χρεούται να μην αξιοποιεί προς όφελός του τις πληροφορίες και τα εμπορικά μυστικά του «πελάτη» του και να μην αναπτύσσει ανάλογη δραστηριότητα στον ίδιο τομέα που δραστηριοποιείται και ο «πελάτης» του (non competition agreement). Επίσης, ο σύμβουλος υποχρεούται να μην αναλαμβάνει τη συμβουλευτική καθοδήγηση τρίτων, εφόσον αυτοί είναι ανταγωνιστές του «πελάτη» του στον οικείο κλάδο δραστηριότητας και το συμβουλευτικό έργο έχει να κάνει με την προώθηση συμφερόντων που έρχονται σε σύγκρουση με τα εύλογα συμφέροντα του αρχικού «πελάτη» του (conflict of interest). Για παράδειγμα, σύμβουλος που παρέχει τις συμβουλές του σε ξενοδοχειακή επιχείρηση για την αύξηση της τουριστικής πελατείας της δεν μπορεί να γίνει μέλος του διοικητικού συμβουλίου ανταγωνίστριας ξενοδοχειακής επιχείρησης, όταν μάλιστα η τελευταία δραστηριοποιείται στον ίδιο χώρο με την αρχική αντισυμβαλλομένη του συμβούλου. Πολύ περισσότερο δεν μπορεί ο σύμβουλος να συνάψει σύμβαση consulting με τη δεύτερη αυτήν επιχείρηση,

διότι κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε αντίθεση με τις αρχές περί απαγορεύσεως του αθέμιτου ανταγωνισμού.

- 14 Βέβαια, η απαγόρευση τέλεσης πράξεων ανταγωνισμού στο πρόσωπο του συμβούλου έχει κάποια όρια. Κατ' αρχήν η κατά σύνηθες επάγγελμα δράση του συμβούλου ως παρέχοντος συμβουλές αποτελεί πτυχή της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα (άρθρο 5 § 1), ενώ αντικείμενο της δράσης του αυτής είναι να παρέχει συμβουλές σε οποιοδήποτε πρόσωπο τις ζητήσει. Από την άλλη, το δικαίωμα ελεύθερης συμμετοχής του ατόμου στην οικονομική ζωή της χώρας περιορίζεται από τα δικαιώματα των τρίτων και από τα χρηστά ήθη. Στην περίπτωση της σύμβασης consulting η ισορροπία μεταξύ όλων αυτών έγκειται στην αποφυγή εκ μέρους του συμβούλου της σύγκρουσης συμφερόντων ανάμεσα στους αντισυμβαλλομένους του. Υπό αυτή την έννοια ο σύμβουλος θα δύναται να παρέχει τις υπηρεσίες του ακόμα και σε ανταγωνιστές πελάτες, σε θέματα όμως διαφορετικά από εκείνα που αποτέλεσαν αντικείμενο της αρχικής σύμβασης consulting. Η διαπίστωση αυτή ισχύει για όλες τις μορφές παροχής συμβουλών. Έτσι, ο νομικός σύμβουλος κάποιου για ζητήματα της επιχείρησής του δεν εμποδίζεται να αναλάβει να συμβουλευτεί ανταγωνιστή επιχειρηματία σε θέματα π.χ. επιμέλειας του τέκνου του ενόψει επικείμενου διαζυγίου με τη γυναίκα του. Στην περίπτωση αυτή δεν υφίσταται σύγκρουση συμφερόντων, διότι από τη μια έχουμε επιχειρηματικά συμφέροντα που λειτουργούν με τους κανόνες του εμπορικού δικαίου, ενώ από την άλλη τα συμφέροντα που διακυβεύονται είναι προσωπικής και ηθικής φύσης που ρυθμίζονται από τους κανόνες του οικογενειακού δικαίου.

§ 48. Υποχρεώσεις του αποδέκτη των συμβουλών

Η σύμβαση consulting ως αμοιβαία σύμβαση δημιουργεί υποχρεώσεις 1 και στην πλευρά του αποδέκτη των συμβουλών. Αυτές είναι οι ακόλουθες:

I. Η καταβολή της αμοιβής

Συνήθως η υποχρέωση αυτή προσδιορίζεται αναλυτικά στο κείμενο της σύμ- 2
βασης. Έχουν καθιερωθεί ποικίλοι τρόποι αμοιβής του συμβούλου. Μπορεί να συμφωνηθεί εκ των προτέρων συγκεκριμένο ποσό ως αμοιβή του παρέχοντος συμβουλευτικές υπηρεσίες. Ο υπολογισμός της συνολικής αμοιβής γίνεται με διάφορα κριτήρια, όπως είναι ο βαθμός δυσκολίας του συμβουλευτικού έργου, ο αριθμός και το επίπεδο επιστημονικής κατάρτισης των προσώπων που θα απασχοληθούν για την παροχή των συμβουλών (όταν πρόκειται για εταιρεία consulting) κ.ά. Η καταβολή της αμοιβής στην περίπτωση αυτή μπορεί να γίνει και τμηματικά. Ένας άλλος τρόπος υπολογισμού της αμοιβής του συμβούλου είναι αυτός του υπολογισμού της με βάση τον χρόνο απασχόλησης του συμβούλου. Ο χρόνος αυτός μετράται συνήθως σε ώρες (χρονοχρέωση), χωρίς όμως να αποκλείεται η πρόσθετη συμφωνία περί ενός ελάχιστου και ενός μέγιστου ποσού αμοιβής ανά μήνα. Αυτός ο τρόπος υπολογισμού προτιμάται σε περιπτώσεις όπου η σύμβαση consulting φέρει τα χαρακτηριστικά της σύμ-
βασης παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών.

Επιπλέον, μπορεί να προβλεφθεί και αμοιβή επιτυχίας (success fee), εφόσον 3
η παροχή της συμβουλής αποβεί επωφελής για τον αποδέκτη της. Συνήθως το σύστημα αυτό υπολογισμού υιοθετείται, όταν το συμβουλευτικό έργο είναι στενά συνδεδεμένο με την επίτευξη ενός στόχου ή συγκεκριμένου αποτελέσματος. Για παράδειγμα, ο σύμβουλος αναλαμβάνει να παράσχει συμβουλές και προτάσεις για την επιτυχία ενός κόμματος στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές. Η επακολουθούσα επιτυχία μπορεί να συνδυαστεί με πρόσθετη καταβολή εκ μέρους του «πελάτη» ενός ποσού (success fee) στον σύμβουλο. Αυτός ο τρόπος υπολογισμού της αμοιβής συνηθίζεται και στην παροχή επενδυτικών συμβουλών, όταν αυτή συνδυάζεται με διαχείριση χαρτοφυλακίου, και συνίσταται σε ποσοστά επί των κερδών της διαχείρισης με ενδεχόμενη απόληψη αμοιβής επιτυχίας, αν υπάρξει από τη διαχείριση υπεραξία στο χαρτοφυλάκιο¹.

1. Πολίτης, ΔΕΕ 4, 935.

II. Παρεπόμενες υποχρεώσεις

- 4 Ο αποδέκτης των συμβουλών πρέπει να συνεργάζεται πρόθυμα με τον σύμβουλο, παρέχοντας σε αυτόν κάθε δυνατή διευκόλυνση που τυχόν του ζητηθεί. Η συνεργασία αυτή συνίσταται βασικά στην αναγκαία σύμπραξη ή στην παροχή στον σύμβουλο όλων των πληροφοριών που είναι απαραίτητες για την εκπλήρωση εκ μέρους του των υποχρεώσεων που τον βαρύνουν. Όπως και στην περίπτωση του συμβούλου, έτσι και στην περίπτωση του αποδέκτη των συμβουλών η παρεπόμενη υποχρέωση αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ τους ανάγεται σε σημαντικό στοιχείο λειτουργίας του ενοχικού δεσμού. Ο συμβατικός σκοπός δηλαδή εξυπηρετείται άμεσα, όταν ο «πελάτης» ενημερώνει τον σύμβουλο για την κατάσταση της ατομικής του περίπτωσης. Ενδεχόμενη άρνηση του «πελάτη» να παράσχει τις ζητούμενες πληροφορίες ή ενδεχόμενη παροχή παραπλανητικών και εσφαλμένων στοιχείων μπορεί να αξιολογηθεί ως συντρέχον πταίσμα στο πρόσωπο του «πελάτη» (ΑΚ 300) σε περίπτωση πρόκλησης ζημίας από εσφαλμένη παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών από τον σύμβουλο².

2. Βλ. σχετικώς Στ. Γεωργιάδη, σ. 149.

§ 49. Η ευθύνη του συμβούλου

Σε περίπτωση ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης consulting ανακύπτουν ζητήματα ευθύνης του συμβούλου, η οποία κατά βάση είναι ενδοσυμβατική, χωρίς όμως να αποκλείονται και άλλοι νόμιμοι λόγοι ευθύνης. Συνηθίζεται ωστόσο, η ευθύνη των μερών να ρυθμίζεται συμβατικά στο κείμενο της σύμβασης consulting. 1

I. Η ευθύνη του συμβούλου κατά τον ΑΚ

Ο σύμβουλος ευθύνεται έναντι του «πελάτη», όταν δεν εκπληρώνει ή εκπληρώνει πλημμελώς τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει από τη σύμβαση consulting. Βασικά ο σύμβουλος ευθύνεται, όταν η παροχή των συμβουλών είναι προϊόν εσφαλμένων εκτιμήσεων, δεν συνάδει με τους κανόνες της τέχνης ή της επιστήμης και δεν ανταποκρίνεται στα πραγματικά δεδομένα μιας κατάστασης. Στην περίπτωση αυτή, εφόσον τα ίδια τα μέρη δεν ρυθμίζουν εξαντλητικά τις έννομες συνέπειες στο κείμενο της σύμβασης, μπορούν να εφαρμοστούν αναλόγως οι αντίστοιχες διατάξεις του ΑΚ. Χρήσιμες προς τούτο είναι από τη σύμβαση εργασίας (ΑΚ 648 επ.) οι ΑΚ 652 (υποχρέωση επιμελούς εκτέλεσης της εργασίας, δηλαδή της παροχής συμβουλών), 672 και 673 (καταγγελία για σπουδαίο λόγο και αξίωση αποζημίωσης) και από τη σύμβαση έργου (ΑΚ 681 επ.) οι ΑΚ 688 (δικαίωμα διόρθωσης ή μείωσης της αμοιβής σε περίπτωση που το συμβουλευτικό έργο εμφανίζει επουσιώδεις αδυναμίες), 689 (δικαίωμα υπαναχώρησης από τη σύμβαση σε περίπτωση ύπαρξης ουσιωδών ελαττωμάτων)¹, 690-691 (δικαίωμα αποζημίωσης, όταν τον σύμβουλο βαρύνει υπαιτιότητα) και 698 (ανάληψη του κινδύνου του έργου). Σχετικές είναι και οι διατάξεις του Γενικού Ενοχικού Δικαίου περί αδυναμίας παροχής (ΑΚ 380 επ.)². 2

Διαφορετική είναι η περίπτωση όπου ένας τρίτος παρέχει πληροφορίες σε έναν συναλλασσόμενο, προκειμένου αυτός να συνάψει περαιτέρω σύμβαση με κάποιον άλλο. Οι γνώσεις αυτού του τρίτου μπορεί να είναι αποφασιστικής σημασίας, ώστε να πείσουν τον συναλλασσόμενο να προχωρήσει στη σύναψη της σύμβασης που τον ενδιαφέρει. Για παράδειγμα, ο υποψήφιος μισθωτής γεωργικών μηχανημάτων με τη μορφή χρηματοδοτικής μίσθωσης ενδιαφέρεται να μάθει την ποιότητα και τις εν γένει προδιαγραφές των εν λόγω μηχανημάτων. 3

1. Όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 § 2 του ν. 3043/2002.

2. Για την ανάλογη περίπτωση της ευθύνης από την παροχή επενδυτικών συμβουλών βλ. Στ. Γεωργιάδη, σ. 199 επ.

για τον λόγο αυτόν ζητεί τη γνώμη ενός μισθωτή παρόμοιου μηχανήματος, ώστε να διαμορφώσει άποψη και τελικά να κρίνει αν η επικείμενη σύναψη της χρηματοδοτικής μίσθωσης με την εταιρεία leasing ή το πιστωτικό ίδρυμα θα είναι γι' αυτόν οικονομικώς συμφέρουσα. Σε αυτή την περίπτωση, όπως και σε άλλες ανάλογες περιπτώσεις, δεν είναι αυτονόητη η ύπαρξη συμβατικού δεσμού μεταξύ αυτού του τρίτου και του ενδιαφερόμενου συναλλασσομένου. Γι' αυτό και η ενδεχόμενη ευθύνη του τρίτου από την παροχή εσφαλμένων πληροφοριών μπορεί να μην είναι ενδοσυμβατική.

- 4 Στις συγκεκριμένες περιπτώσεις λοιπόν, εφόσον δεν καταφάσκει η ύπαρξη συμβατικού δεσμού μεταξύ του τρίτου-πληροφοριοδότη και του άμεσα ενδιαφερομένου, η κατάλληλη νομική βάση ευθύνης του τρίτου πρέπει να αναζητηθεί στις ΑΚ 197, 198 για την ευθύνη από τις διαπραγματεύσεις. Για να εφαρμοστούν ωστόσο οι εν λόγω διατάξεις, πρέπει ο τρίτος να εμφανίζει κάποιες προαπαιτούμενες ιδιότητες, διότι κατ' αρχήν ο τρίτος δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συμβαλλόμενο μέρος της επικείμενης να συναφθεί σύμβασης. Ειδικότερα, θα πρέπει αυτός ο τρίτος να έχει ίδιο οικονομικό συμφέρον στην αλλότρια σύμβαση, το οποίο να μην εξαντλείται απλά στην προσδοκία είσπραξης αμοιβής δυνάμει της σχέσης του τρίτου με έναν από τους δυνητικούς συμβαλλομένους ή θα πρέπει αυτός να βρίσκεται σε σχέση εμπιστοσύνης με τον δυνητικό συμβαλλόμενο³. Ουσιαστικά, οι περιπτώσεις αυτές αποτελούν μορφές εξειδίκευσης των γενικών ρητρών της καλής πίστης και των χρηστών ηθών αλλά και έκφραση της δικαιικής αρχής προστασίας της εύλογης εμπιστοσύνης που δίδουν οι κοινωνοί του δικαίου στη συναλλακτική αγορά.

II. Η ευθύνη κατά την ΑΚ 729

- 5 Η ΑΚ 729 είναι ενταγμένη στο κεφάλαιο του ΑΚ περί εντολής. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτήν «αν κάποιος έδωσε συμβουλή ή σύσταση, δεν ευθύνεται για τη ζημία που προξενήθηκε από αυτή, εκτός αν με σύμβαση ανέλαβε την ευθύνη ή αν βρισκόταν σε δόλο». Κατά τον ΑΚ λοιπόν η δόση και η λήψη συμβουλών δεν διεκδικούν δικαιοπρακτικό ή έστω οιονεί δικαιοπρακτικό περιεχόμενο, κείμενες στον χώρο των πράξεων φιλοφροσύνης⁴. Επομένως, δεν γεννάται και ευθύνη του δότη για τη ζημία που υπέστη ο αποδέκτης της συμβουλής. Ωστόσο, η ίδια η ΑΚ 729 εισάγει δύο εξαιρέσεις από τον κανόνα: Ο παρέχων συμβουλές ευθύνεται, αν βρισκόταν σε δόλο ή αν ανέλαβε την ευθύνη με σύμ-

3. Βλ. σχετικά *Λιάππη*, ΝοΒ 51, 438 επ.

4. *Γεωργιάδης*, Γεν. Αρχές, § 30 αρ. 3· *Καποδίστριας*, ΕρμΑΚ 729 αρ. 7· *Καράσης*, άρθρο 729 αρ. 2· *Σταθόπουλος*, Γεν. Ενοχικό, σ. 68 επ.

Βαση⁵. Η σύμβαση consulting εμπίπτει στη δεύτερη περίπτωση της συμβατικής ανάληψης ευθύνης. Βέβαια, η συμβατική ανάληψη της ευθύνης μπορεί με τη σειρά της να λάβει δύο μορφές⁶: α) ο παρέχων τη συμβουλή αναλαμβάνει απλώς την υποχρέωση να αποκαταστήσει τη ζημία που τυχόν προκύψει από την παροχή της συμβουλής και β) ο σύμβουλος αναλαμβάνει καθεαυτή την υποχρέωση παροχής των συμβουλών. Προφανώς, η σύμβαση consulting εντάσσεται στη δεύτερη υποπερίπτωση. Επομένως, η ΑΚ 729 δεν εμποδίζει τη γένεση ευθύνης στο πρόσωπο του συμβούλου από την παροχή ζημιογόνων συμβουλών στο πλαίσιο μιας σύμβασης consulting. Η ρύθμιση αυτή μάλιστα είναι αξιολογικά συνεπές να επεκταθεί και στην απλή παροχή πληροφοριών⁷, δεδομένου ότι η απλή πληροφορία συνιστά έλασσον μέγεθος σε σύγκριση με τις ρητά αντιμετωπιζόμενες από τον ΑΚ σύσταση και συμβουλή⁸.

III. Η αξίωση αποζημίωσης ειδικότερα

Το δικαίωμα αποζημίωσης θεμελιώνεται, όταν τον σύμβουλο βαρύνει κατά 6 την παροχή της συμβουλής κάποια μορφή πταίσματος, η οποία συνδέεται αιτιωδώς με την πρόκληση ζημίας στον αποδέκτη της συμβουλής αυτής. Η διαπίστωση του αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ ζημίας και εσφαλμένης υπόδειξης μπορεί να γίνει αρκετά δυσχερής στην περίπτωση που η σύμβαση consulting διαμορφώνεται από τα μέρη ως σύμβαση έργου, υπό την έννοια ότι ο σύμβουλος υπόσχεται κάποιο ορισμένο αποτέλεσμα. Η δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι η πρόκληση της ζημίας διαπιστώνεται συνήθως στο στάδιο εκτέλεσης και εφαρμογής των συμβουλών-οδηγιών, όταν πλέον η συμβατική παροχή του συμβούλου έχει ήδη εκπληρωθεί. Στο στάδιο αυτό λαμβάνουν χώρα γεγονότα και συμπεριφορές που εμπίπτουν στη σφαίρα επιρροής του «πελάτη» και βρίσκονται εκτός του ελέγχου του συμβούλου. Στις περιπτώσεις λοιπόν αυτές ο σύμβουλος πρέπει να αποδείξει ότι η συμβουλή που παρέσχε ήταν σωστά θεμελιωμένη και ακριβής, ενώ ο «πελάτης» πρέπει να αποδείξει ότι η επελθούσα ζημία συνδέεται αιτιωδώς με την παρασχεθείσα συμβουλή⁹.

5. Βλ. και Εφαθ 4486/1989 ΝΟΜΟΣ, κατά την οποία περίπτωση ανάληψης ευθύνης με σύμβαση υφίσταται όταν η παροχή της συμβουλής, της σύστασης ή της πληροφορίας γίνεται με αμοιβή ή ανάγεται στις επαγγελματικές ασχολίες εκείνου που τις παρέχει.

6. *Καράσης*, άρθρο 729 αρ. 3· *Τουντόπουλος*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, άρθρο 729 αρ. 5.

7. ΑΠ 555/1968 ΝοΒ 17, 161.

8. *Στ. Γεωργιάδης*, σ. 11, 213 επ.

9. *Στ. Γεωργιάδης*, σ. 256 επ.

- 7 Στην περίπτωση της παροχής αμιγώς συμβουλευτικών υπηρεσιών τα πράγματα γίνονται πιο εύκολα, δεδομένου ότι η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα καθιερώνεται από τις παρεχόμενες συμβουλές κρίνεται από τον «πελάτη» όσον ακόμα διαρκεί η σύμβαση. Εφόσον λοιπόν προκληθεί ζημία, αυτή μπορεί πιο εύκολα να συνδεθεί αιτιωδώς με την παροχή των συμβουλευτικών υπηρεσιών. Θεμελιώνεται τότε λόγος καταγγελίας της σύμβασης και θεσπίζεται επιπλέον νόμιμος λόγος ευθύνης προς αποζημίωση του αποδέκτη των συμβουλών (ΑΚ 672, 673).

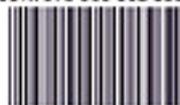
IV. Η ευθύνη του συμβούλου κατά το άρθρο 8 του ν. 2251/1994

1. Πεδίο εφαρμογής

- 8 Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών μπορεί να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 του ν. 2251/1994, το οποίο αναφέρεται στην ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες. Ο σύμβουλος κατά κανόνα παρέχει τις υπηρεσίες του κατά σύνηθες επάγγελμα και περαιτέρω κατά τρόπο ανεξάρτητο υπό την έννοια ότι αυτός ενεργεί με δική του πρωτοβουλία, αυτόνομα και ανεξάρτητα (άρθρο 8 § 1 εδ. Β' του ν. 2251/1994, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 10 § 1 του ν. 3587/2007)¹⁰. Βέβαια, η εφαρμογή της συγκεκριμένης διάταξης προϋποθέτει επίσης την ύπαρξη της ιδιότητας του καταναλωτή στο πρόσωπο του αποδέκτη των συμβουλευτικών υπηρεσιών. Σύμφωνα με το άρθρο 1 § 4 του ν. 2251/1994 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 § 5 του ν. 3587/2007) «καταναλωτής είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, για τα οποία προορίζονται οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά ή τα οποία κάνουν χρήση τέτοιων υπηρεσιών, εφόσον αποτελούν τον τελικό αποδέκτη τους». Οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνται τις περισσότερες φορές στο πρόσωπο του αποδέκτη των συμβουλευτικών υπηρεσιών. Όταν μάλιστα ο «πελάτης» είναι μεμονωμένο πρόσωπο ή μικρομεσαία επιχείρηση, τότε αναμφισβήτητα αυτός φέρει την ιδιότητα του καταναλωτή. Πρόβλημα δημιουργείται όταν αποδέκτες των συμβουλευτικών υπηρεσιών είναι εταιρείες μεγάλης οικονομικής ισχύος, οι οποίες προφανώς δεν μπορούν να θεωρηθούν ως το αδύναμο συμβαλλόμενο μέρος από οικονομική τουλάχιστον άποψη. Και στην περίπτωση αυτήν όμως, εφόσον συντρέχει διαπραγματευτική υπεροχή του παρέχοντος συμβουλευτικές υπηρεσίες, εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη προστασίας του αντισυμβαλλομένου κατά τον ν. 2251/1994. Διαπραγματευτική υπεροχή υπάρχει, όταν ο αποδέκτης προμηθεύεται τις εν

10. *Καράκωστας*, Δίκαιο προστασίας καταναλωτή, σ. 285-286 και 309.

ISSN: 978-960-562-358-6

14969